

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

SOBOJA, 4. APRILA 1959
Štev. 13., leto XVIII.

LIST IZDAJA REPUBLIKSKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVČAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVEZAVI
Z "RADOM" NASLOV UREDNIŠTVA IN
UPRAVE: LJUBLJANA, ČUFARJEVA 3,
POST. PREDAL 284 — TELEFON URED-
NIŠTVA 32-538, UPRAVE 30-046, HISNA
CENTRALA 32-033 — RAČUN PRI MEST-
NI HRANILNICI V LJUBLJANI ŠTEV.
900-11/606-1-3-221 — POSAMEZNA ŠTE-
VILKA STANE 20 DINARJEV, NAROC-
NINA JE: ČETRTLETNA 250, POLETNA
500 IN LETNA 1000 DINARJEV — LIST
TISKA CASOPISNO PODJETJE "SLO-
VENSKI POROČEVALEC" — POSTNINA
PLACANA V GOTOVINI.

List ustanovljen 20. XI. 1942

NALOGE OBČINSKIH LJUDSKIH ODBOROV PRI UREJANJU TARIFNE POLITIKE

Ne enake tarifne postavke temveč enaki osebni prejemki za enako delo

Te dni so v več delovnih kolektivih izročili osnutke tarifnih pravilnikov v javno razpravo, več kolektivov pa jih je predložilo pristojnim organom v občini, da dajo nanje svoje soglasje.

Takoj uvodoma kaže opozoriti na nekatere pojave v ravnanju občinskih organov, pristojnih za dajanje soglasja na tarifne pravilnike.

Prvi tak pojav je sicer formalne narave, vendar pa lahko povzroči nepotrebne zaplete in zavleče sestavljanje tarifnih pravilnikov. Občinski odborniki menijo ponekod, da je treba kolektive pustiti na miru, naj sami izdelajo tarifni pravilnik, kakor pač vedo in znajo in da se njihovo delo začne potem, ko bodo kolektivi predložili osnutke svojih tarifnih pravilnikov občini. Se-le potem naj bi občinski organi ocenili predložene osnutke in jih v primerih, ko pravilniki ne bi ustrezali pravnim normam, političnim priporočilom in načelom, vrnil kolektivom in zahtevali, da jih popravijo in skladu z njihovimi priporočili.

Tako na videz demokratično stališče ni dobro. Kolektivom je treba pomagati pri izdelavi tarifnih pravilnikov. Treba je sodelovati pri razpravah v kolektivih. Samo tako je mogoče doseči, da bodo tarifni pravilniki res demokratični in da bodo kolektivi že med izdelavo tarifnega pravilnika vskladili morebitna različna pojmovanja in gledanja na posamezna vprašanja. Po tej poti se lahko izognemo tudi arbitražnim sporom, ki bi vsakakor poglajali izdelavo tarifnih pravilnikov.

Najsmotnejše bi bilo, če bi odborniki občinskih ljudskih odborov neposredno posegli v razpravo o tarifnem pravilniku in s svojimi strokovnimi kadri pomagali kolektivom tudi pri sestavi tarifnega pravilnika v skladu z dogovorjenimi načeli. Korisno bi bilo, če bi občinskemu aktivu pri tem delu pomagali tudi strokovni in politični delavci iz okrajnih ljudskih odborov in okrajnih sindikalnih svetov.

Spet drugod je opaziti, da smatrajo posamezni člani ljudskih odborov in sindikalnih svetov za svojo dolžnost, da vskladijo tarifne pravilnike tako, da bodo tarifne postavke delavcev sorodnih kvalifikacijskih kategorij v vseh podjetjih na področju občine ali povsem enake ali pa vsaj zelo podobne. To seveda ni dobro. Se več, tako vsklajevanje bi bilo celo kvarno.

Če bi skušali v občinah izravnati raven tarifnih postavk za enake kategorije delavcev v različnih podjetjih na področju občine, bi prišli navzkriž z načeli o delitvi dohodka in bi takoj sprostili administrativno izravnavanje delavskih zaslužkov. Kakšne so posledice takega vsklajevanja, vsi predobro vemo, zato jih ne kaže tokrat ponovno omenjati.

Skrajno napačno bi bilo, če bi v občinskem ljudskem odboru in v občinskem sindikalnem svetu pogledali le, recimo, kolikšna je tarifna postavka za kvalificiranega strugarja v posameznih podjetjih, in če bi zatem zahtevali, da mora imeti strugar v vseh podjetjih enako tarifno postavko. S tem bi uveljavili administrativno enakost in oživilo apetite po pampnatih kvalifikacijah. Da pa je taka enakost ekonomsko krivična, vsi predobro vemo. Po tej poti bi zavrgli tako

važne ekonomske pokazatelje, kot so dohodek na zaposlenega v posameznih podjetjih, delovne norme, ki jih morajo posamezni strugarji v različnih podjetjih izpolnjevati, delovni pogoji in tehnična opremljenost delovnih mest v posameznih podjetjih in podobno. Mi-mo vsega tega danes res ni mogoče.

Ob tem razmišljanju se naravno porodi vprašanje: Kaj pa je naloga občinskih organov, ki dajejo soglasje k tarifnim pravilnikom, kaj naj ti organi prouče in presodijo, da bodo lahko mirne vesti dali svoj pristanek k tarifnim pravilnikom posameznih podjetij? Prva in temeljna dolžnost občinskih ljudskih odborov in občinskih sindikalnih svetov je, da prouče splošne tendence tarifne politike, ki jih je opaziti v posameznih tarifnih pravilnikih. Seveda teh tendenc ni mogoče ugotoviti drugače, kot da omenjeni organi skrbno prouče gospodarsko dokumentacijo, ki je priložena tarifnemu pravilniku, besedni del tarifnega pravilnika in same tarife. Če hočemo ugotoviti, kakšne težnje so v posameznem tarifnem pravilniku, je kajpak potrebno predložiti tarifni pravilnik in njegova določila primerjati s podatki o gospodarskem stanju podjetja v preteklem letu in s tarifnim pravilnikom iz preteklega leta.

Med načeli, za katera smo se dogovorili, je bilo tudi stališče, naj delovni kolektivi zagotovijo, da bodo zaslužki delavcev rasli z dvigom produktivnosti, z večjim proizvodnim in poslovnim uspehom podjetja. Zaradi tega je treba najprej pogledati, kakšne spremembe predvideva tarifni pravilnik glede nagrajevanja po delu in po poslovnem uspehu podjetja. Če v tem ni nikakršnih sprememb v primerjavi s preteklim letom, je treba proučiti vzroke. Se pravi, ugotoviti je treba, zakaj v posameznih kolektivih ne razširjajo nagrajevanja po delu. V primerih, ko imajo v podjetju objektivne možnosti za nagrajevanje po učinku, kaže od kolektivov zahtevati, da to uveljavijo v tarifnem pravilniku. V primerih pa, ko trenutne razmere ne dopuščajo širšega nagrajevanja po delu (zaradi slabosti v organizaciji dela in podobno), naj pristojni organi sprejmejo priporočila, s katerimi bodo kolektivi moralno zavezani, da v najkrajšem času ustvarijo realne pogoje za prehod na nagrajevanje po delu.

Druga zadeva, ki jo je mogoče spremljati, pa je razmerje med skladi podjetja in med sredstvi za osebne dohodke v čistem dohodku delovnega kolektiva. Načeloma, kot smo se dogovorili, se to razmerje letos ne bi smelo spremeniti. Spremembe so mogoče tam, kjer so se spremenili instrumenti, in pa v tistih primerih, kjer so bili osebni dohodki ali pa tarifne postavke v preteklem letu znatno pod povprečjem v sorodnih podjetjih. Iz tega torej izhaja, da je mogoče povečati sredstva za osebne dohodke le, če se predvideva večji obseg proizvodnje in višja produktivnost. V nekaterih podjetjih te stvari realno predvidevajo. V posameznih primerih pa je celo opaziti, da predvidevajo nerealen porast obsega proizvodnje in produktivnosti in tako grade povečanje osebnih dohodkov na pesku. To stvar je treba v občinah zelo skrbno proučiti.

Nadaljnja zadeva je razmerje med sredstvi za izplačilo

tarifnih postavk in sredstvi za nagrajevanje po učinku. V smislu dosedanjih političnih dogovorov je, da tarifnih postavk, razen v izjemnih primerih, kjer gre za občutna nesorazmerja, ne bi spreminjali. Se pravi, da naj bi ostali načeloma na lanskeletni ravni. Omogočili pa naj bi, da bi zaslužki delavcev letos občutno porasli tako, da bi čimveč dela opravili po učinku in da bi tudi zagotovili izplačilo vsega tega dela po učinku in po poslovnem uspehu podjetja. V nekaterih primerih so v občinah imeli pomisleke, ali kaže pristati na to, da bi v podjetju, kjer so občutno povišali delovne norme, ustrezno popravili tudi tarifne postavke. Kjer gre za stvarne ekonomske popravke norm, tam so taki pomisleki odveč. Če zahtevamo od delavca, da v določeni časovni dobi napravi več proizvodov, je potem prav, da je tudi njegova začetna tarifna postavka višja. Seveda, treba je samo proučiti, če bo korektura norm dejansko povečala dohodek gospodarske organizacije, če ne gre le za to, da se s korekturo norm odpravijo posamezna ekonomska nesorazmerja.

Proučiti kaže tudi notranjo razdelitev sredstev na tarifne postavke. Ne gre namreč za to, da bi dosegli enake tarifne postavke za delavce enakih kvalifikacijskih kategorij. Daleč od tega. Gre pa za to, da ugotovimo, kakšno politiko notranje razdelitve vodijo v posameznem kolektivu. Ugotovili smo, da so po pravilu tarifne postavke kvalificiranih delavcev nesorazmerno nizke. Zato je prav, da opozorimo kolektive, naj popravijo raven teh tarifnih postavk. V bistvu ne gre za delavce, ki imajo pampnat kvalifikacijo, gre le za tisto množico strokovnih delavcev, na katerih sloni proizvodnja v posameznem podjetju. Če bi kolektiv prezrl ta priporočila, ga je na zadevo ponovno opozoriti.

Ponekod je ob izdelavi tarifnega pravilnika uspelo razviti razpravo predvsem o tarifnih postavkah vodilnih uslužbenec in uslužbenec prv skupine. To ni dobro. Predvsem ni dobro, ker je za tem čutili že nekatere težnje, da bi v tarifni politiki prekomerno favorizirali uslužbenec gospodarskih organizacij. Vsekakor je treba o tarifnih postavkah razpravati v celoti. Pri tem je najvažnejše, da kolektiv izhaja iz realnih možnosti in presodi, kolika naj bo tarifna postavka za slehernega v podjetju. V tem smislu je tudi napačna težnja posameznikov, ki žele, da bi vodilnim uslužbenec v podjetju določili tarifne postavke zunaj kolektiva, da bi vsaj ti dali političen pristanek na številke, ki so se pojavile v zadnjem času. Prvi arbitar za vse te stvari mora biti delovni kolektiv in razmerij med tarifnimi postavkami v kolektivu. Nikakor pa ni prav, da v tistih kolektivih, kjer menijo, da je temu ali onemu vodilnemu strokovnjaku treba občutno povišati tarifno postavko, skušajo na ta račun nesorazmerno dvigniti raven tarifnih postavk vsem uslužbenecem okrog njega. To ekonomsko ni z ničemer utemeljeno. Ne zadeva se je treba ogledati v notranji razdelitvi. Predvsem pa je treba ugotoviti, ali so predložene tarifne postavke plod demokratične odločitve delavcev v kolektivu ali pa so rezultat dela

za zaprtimi vrati. V prvem primeru je naloga občinskih organov, da intervenirajo le, če gre res za nesprejemljiva nesorazmerja, v drugem primeru pa morajo terjati, da kolektiv ponovno prouči vse problematične zadeve.

Tu je trenutno težišče politične pomoči, ki naj jo nudijo občinski politični aktivisti delovnim kolektivom pri izdelavi tarifnih pravilnikov.

ZGORAJ POGLED NA BODOČE SREDIŠČE NOVEGA VELENJA, KI BO DO LETOSNJEGA DNEVA RUDARJEV — DO 3. JULIA — ŽE DOGRAJENO. SPODAJ: VELENJSKI RUDARJI IZPOLNJUJEJO LISTICE NAŠE ANKETE O VPRAŠANJIH V ZVEZI Z ZAKLJUČNIM RAČUNOM NJIHOVEGA RUDNIKA

Razveseljiva anketa

TRI VPRAŠANJA IN ODGOVORI VELENJSKIH RUDARJEV

Tokrat smo razdelili 100 anketnih pol med velenjske rudarje. Čeprav je to proti običajem, vsaj pri anketah, bi izjemoma že v začetku napisali nekaj, kar naj bi bil komentar na odgovore. Treba je priznati, da odgovori na zastavljena tri vprašanja presenečajo. Presenečajo, ker kažejo, da so velenjski rudarji sposobni zrelo presojati svoje delo, potrebe in napake. Koristi posameznikov so potisnjene v ozadje, večina pa razmišlja o skupnih potrebah in nalogah. Anketa dokazuje, da rudnik predstavlja kolektiv, katerega večina ve, kaj in kako gospodariti in kaj se potrebuje.

Zato lahko "Malo anketo 100" imenujemo tokrat: **● razveseljiva anketa.** Kot rečeno, smo zastavili tri vprašanja. Prvo je bilo: **● Lani se je zbralo v skladu skupne porabe 234 milijonov dinarjev. Kako bi bilo treba po Vašem mnenju ta denar razdeliti in kaj je najnujnejše?**

Večina anketirancev navaja več stvari, ki bi jih bilo treba urediti in pri pregledu, ki smo ga napravili, smo upoštevali vse predloge. **● 26,8% rudarjev, ki so poslali odgovore, se navdušuje za gradnjo bolnišnice, zdravstvenega doma ali lekarn.** Nekateri take predloge utemeljujejo z visokim odstotkom obolenih v rudniku. Menijo, da na to vpliva tudi premalo opremljena in urejena zdravstvena služba.

Temu pa slede predlogi: 19,3 odstotka meni, da bi kazalo čimveč denarja vložiti v gradnjo stanovanj. Tudi stanovanjski zadrugi bi morali pomagati.

● 15,9 odstotka anketiranih pravi, da bi bilo treba del sklada razdeliti med rudarje kot enkratna nagrada. Vsi ti hkrati tudi naštevajo najnujnejše objekte, ki naj bi jih gradili z drugim delom sklada.

● 12,6 odstotka tovarišev na to vprašanje ni odgovorilo in 11,9 odstotka je splošnih odgovorov: zgraditi najnujnejše, uporabiti za stvari, ki bodo koristne, in podobno.

Z manjšimi odstotki (od 1 do 5%) se uveljavljajo potem še drugi predlogi. Takle bi bil vrstni red: pekarna, menza, pralnica, samski dom, naglavne svetilke za rudarje (boljši pogoji dela), kulturni dom in gledališče, športni objekti.

Seveda to še niso vsi predlogi. Vsega skupaj je "Mala anketa 100" prinesla več kot 30 različnih predlogov in mnenj glede uporabe sredstev. Če pa so želje tako različne, je po našem mnenju to že opozorilo sindikatu. Prav bi bilo namreč, če bi se pred dokončnim odločanjem, kako porabiti denar, pogovorili z vsemi člani kolektiva in predloge strnili na nekaj zares najnujnejših stvari. Čim večja enotnost bo dosežena v tem pogledu, toliko večja bo enotnost pri delu. Se en odstotek moramo omeniti:

● Le 8 odstotkov (7 anketirancev) pravi, naj bi vsa sredstva, ki so na razpolago, razdelili.

Vsekakor pa so nam odgovori na prvo vprašanje dokazali, da velenjski rudarji pametno presojujejo svoje potrebe in da so interesi skupnosti daleč pred interesi posameznika

ter da so pripravljeni odstopiti denar občini za potrebe, ki so jih navedli.

Prav tako zanimivi so po svoje odgovori na naše drugo vprašanje:

● Leta 1957 je bilo v rudniku 6,30 odstotka bolezenskih in nezgodnih izostankov, lani pa 7,15%. Kaj naj bi po Vašem mnenju storili, da bi bilo izostankov manj?

● 36,5 odstotka anketiranih rudarjev se je odgovorilo izognilo! Stvar je nerodna in najboljše je, če molčiš. Kaže, da tako sodijo.

Zanimivo je, da 20,7 odstotka rudarjev pravi, da bi bilo nesreč, poškodb in boleznih veliko manj, če bi bili

● pri delu bolj pazljivi, previdni, oprezn!

No, ko govore o pazljivosti, omenjajo tudi higiensko-tehnično zaščito in opozarjajo na pomanjkljivosti te službe.

Odstotek pa bi se močno povečal, če bi sem pristeli še tiste odgovore, ki pravijo, da bi bilo treba novince v jami bolj priučiti k delu (6 odgovorov) in postaviti vsakega rudarja na tisto delovno mesto, ki ga pozna in za katerega je usposobljen (2 odgovora).

10 odstotkov rudarjev pa meni, da bi bilo manj nesreč, če bi izpopolnili zaščitna sredstva.

Prav toliko, namreč 10 odstotkov, pa pravi, da bi se odstotek boleznih zmanjšal, če bi imeli več specialnih pregledov, boljše zdravstveno službo in podobno. Precej tovarišev je mnenja (8%), da bi bilo treba poostrižati kontrolo bolnikov, češ da, kdaj pa kdaj izkoriščajo socialno zavarovanje. Tudi osta-

le pripombe bi kazalo upoštevati. Veliko tovarišev meni, da na število nesreč vpliva alkohol.

Zato nekdo predlaga »strožjo kontrolo oseb, ki so podvržene alkoholu«. Nekaj tovarišev omenja, da bi kazalo izboljšati prehrano, češ tudi to vpliva na izostanke. Nekateri so strogi in predlagajo odpust simulantov, drugi pa govore o tem, da bi bilo treba bolnim nuditi pomoč (!) Bolj za šalo kot zares naj zapišemo, da je en sam tovariš mnenja, da so bolezenski odstotki in nesreče odvisne od usode — Kakšna sreča, da se je pripraviljen »prepuštili usodi« le en sam!

Zdi se, da odgovori na to vprašanje ne terjajo nobenega posebnega komentarja!

Kot rečeno, smo velenjskim rudarjem zastavili tri vprašanja. Tretje je bilo:

● Leta 1957 je bil jamski učinek 4.409 ton na dnino, lani pa 4.732 ton. Ali so po Vašem mnenju možnosti za izboljšanje učinka v letu 1959?

Cetudi upoštevamo, da na to vprašanje ni odgovorilo 29% anketiranih, je odstotek tistih,

● ki pravijo, da se ne da nič doseči, zelo majhen. Pravzaprav je nepomemben. En sam pravi: nič; pet tovarišev ugotavlja, da pri istih delovnih pogojih ne bo napredka, in en sam pravi, da bo težko napredovati.

Torej povsem zavrača možnost za napredek le eden tovarišev, ki so odgovorili na "Malo anketo 100".

● 36,5 odstotka rudarjev pravi, da je možen napredek, toda vse je odvisno od še boljše organizacije dela.

(Nadaljevanje na 4. strani)

7 dni v sindikatih

V KOPRU so na seji okrajnega sindikalnega sveta govorili o gospodarjenju kolektivov. Ugotovili so, da so nekatera podjetja že obnovila svoje obrate; zato so dali pogoji, da bi lahko ustvarili večje dohodke. Tudi v gospodarskih organizacijah koprškega okraja obstajajo še precejšnje rezerve. Tako so v tovarni ključavnic, čeprav so odpuštili 30 delavcev, povečali proizvodnjo za 14 odstotkov. Sindikalne organizacije se bodo morale zavzeti za to, da bodo v delovnih kolektivih smotno zaposlovali delavce, ki naj bi na svojih delovnih mestih povečevali storilnost dela.

V LJUBLJANI so na seji organizacijsko-političnega odbora Republiškega sindikalnega sveta razpravljali o proračunu, osnutku pravilnika in poslovniku za organe Republiškega sveta, govorili o sestanku, ki ga bo odbor priredil skupaj s tajniki okrajnih sindikalnih svetov in razpravljali o proučevanju metod dela občinskih sindikalnih svetov in sindikalnih organizacij.

PREDSEDSTVO SINDIKATA trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev je razpravljalo o problemih tržišča in preskrbe. Letos bodo posvetili precejšnjo skrb obratom družbene prehrane in prehrani prebivalstva. — Republiški odbor bo skupaj s državnim sekretariatom za blagovni promet, Zavodom za napredek gospodarstva, Gostinsko zbornico in Zavodom za statistiko organiziral anketo o zmogljivosti obratov družbene prehrane. Glede priprav za volitve novih potrošniških svetov so menili, naj bi sindikalne organizacije v teh pripravah aktivno sodelovale.

REPUBLIŠKI ODBOR metalurгов in rudarjev je razpravljala o pripravah za sestavljanje in sprejemanje tarifnih pravilnikov. Ugotovili so, da vsa podjetja

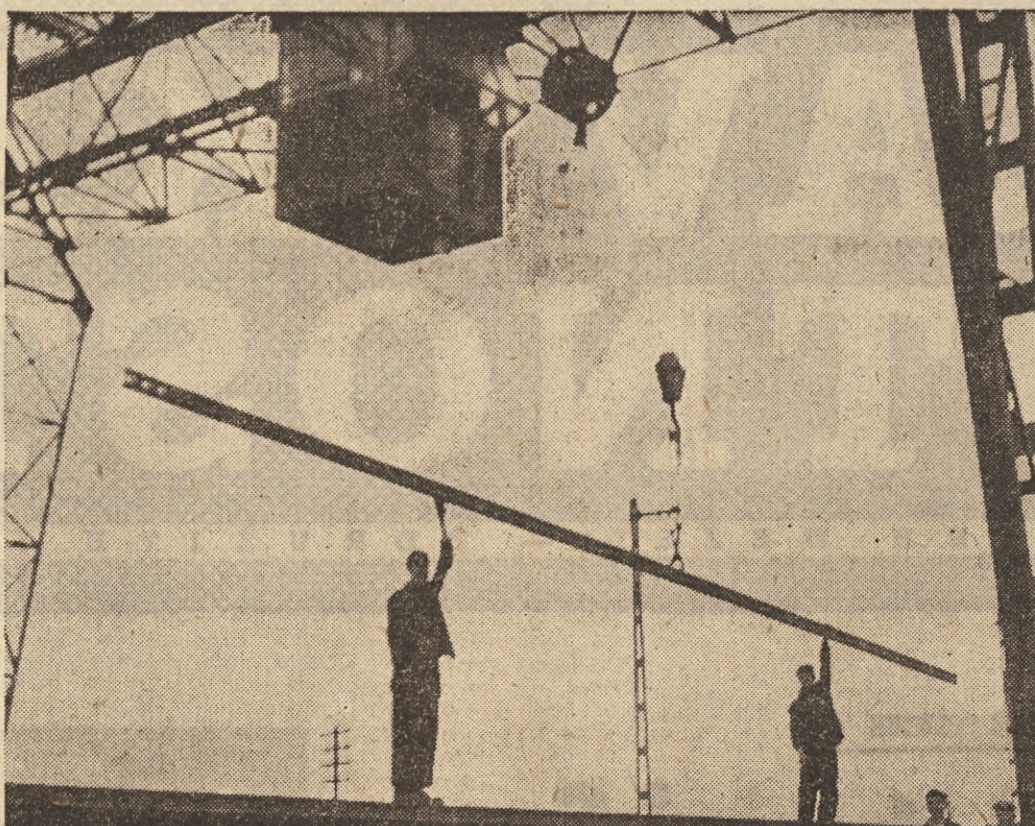
pri sestavljanju tarifnih pravilnikov upoštevajo načela, ki so jih sprejeli na zadnji seji Republiškega sveta. Članom predsedstva so naročili naj aktivno sodelujejo in obveščajo republiški odbor o sestavljanju in sprejemanju tarifnih pravilnikov.

V NOVEM MESTU so na skupni seji upravnega odbora trgovinske zbornice in tajništva OSS razpravljali o tarifni politiki in nagrajevanju po delu v trgovskih podjetjih. V novomeškem okraju so že priredili izobraževalne seminarje za sindikalne odbornike. V Žužemberku, Črnomlju Brežicah, v občinskem sindikalnem svetu v Senovem pa so morali seminar prekiniti zaradi slabše organizacije in udeležbe.

V KANALU so v občinskem sindikalnem svetu razpravljali o seminarjih, ki jih bodo priredili za sindikalne odbornike. Na seji so imenovali sedem komisij sindikalnega sveta in sklenili ustanoviti pravno posvetovalnico.

V KOČEVJU so zaključili štiridnevni seminar, ki ga je priredil občinski sindikalni svet. Obiskovali so ga novotvojeni člani sindikalnih organizacij kočevske občine. Mimo dela in vloge sindikalnih organizacij so se na seminarju pogovarjali o večji storilnosti, proizvodnji, delavskem in družbenem upravljanju, nagrajevanju po učinku ter tarifni politiki.

V BANJA LUKI so na plenumu sindikata lesnih delavcev Jugoslavije razpravljali o izboljšanju življenjskih pogojev, gospodarjenju in nagrajevanju v delovnih kolektivih. Ugotovili so, da dosedanj sistem nagrajevanja v lesni industriji dovolj ne spodbuja delavcev k večji proizvodnosti. Predlagali so, naj bi čimprej začeli nagrajevati po enoti proizvoda. Zavoljo tega bodo v nekaterih podjetjih ustanovili posebne komisije, ki naj bi se ukvarjale s proučevanjem storilnosti dela in izdelovanjem nekaterih analiz glede obračuna po ekonomskih enotah. Plenum je sklenil, da bodo v bližnji bodočnosti priredili posebno strokovno posvetovanje, na katerem naj bi o teh problemih temeljiteje razpravljali.

V Sloveniji je 154 sindikalnih organizacij železniških podjetij. V njih je 19.500 članov ali 95% vseh zaposlenih. Precej neorganiziranih delavcev je zlasti v gradbenih podjetjih, kjer je velik priliv delovne sile. Nekaj krivde za tako stanje je tudi na strani sindikalnih organizacij, ki niso znale nekaterim članom kolektiva razložiti pomen in vloge sindikatov in jih vključiti v podružnice. — Na sliki: vsakdanji delovni prizor iz podjetja tirnega materiala Ljubljana-Siška.

Iz kongresnega gradiva

Nad 220 tisoč upravljavcev

Tretji kongres Zveze sindikatov je zadal sindikalnim organizacijam nalogo, naj aktivno podpirajo in pospešujejo delo delavskih svetov ter sistematično proučujejo in posredujejo njihove izkušnje. Ker so gospodarski razvoj podjetij in cela vrsta družbenih in ekonomskih odnosov v kolektivih, zlasti pa še življenjska raven, odvisni od pravilnega dela delavskih svetov, so sindikati posvečali pozornost predvsem organom delavskega samoupravljanja.

Predvsem zato, ker je praksa najboljša šola, so kazali delavski sveti iz leta v leto več zrelosti, sposobnosti in doslednosti odgovornemu delu. Zdal upravlja podjetja nad 220.000 delavcev in nameščenov, med katerimi je deset odstotkov žensk, mladincev pa skupno okoli 3000.

Sindikalne organizacije so

razvile in utrdile prakso, da delavski sveti redno polagajo kolektivom obračun svojega dela. Stalno so sodelovale z delavskimi sveti in jim pomagale pri vodstvu podjetij ter zahtevale rešitev posameznih predlogov in zahtev delavcev. Za minulo obdobje je značilno, da so se sindikalna vodstva redneje ukvarjala in proučevala izkušnje delavskega upravljanja.

Delavsko samoupravljanje se ni razvijalo nemoteno, marveč so ga ovirali ostanki starih navad in pojmovanj v zavesti ljudi, zato so se morale sindikalne organizacije nenehno boriti proti raznim pristranskim, napačnim, negativnim pojmovanjem in pojavom.

KONGRES DELAVSKIH SVETOV
Kongres delavskih svetov — bil je junija leta 1957 — je pokazal zrelost delavskih svetov in njihovih delegatov za obravnavanje ne le tekočih vprašanj v podjetjih, marveč tudi širše problematike vsega gospodarskega in družbenega razvoja. Pokazal je, da člani delavskih svetov in podjetja upoštevajo ne le lastne, marveč splošno družbene interese skupnosti in gospodarstva kot celote. Kongres je bil še zlasti pomemben zaradi tega, ker sta se na njem manifestirali politična enotnost in zrelost delavskega razreda pri gradnji socialističnega sistema po novih, lastnih poteh.

Ob koncu leta 1957 smo uvedli pri občinskih zbore proizvajalcev, s katerimi je delavski razred okrepil svojo vlogo v organih ljudske oblasti, in sicer zlasti pri sprejemanju sklepov na področju gospodarstva ter pri delitvi narodnega dohodka in v socialni politiki. Graditev komunizma sistema je vplivala na organizacijo in delo sindikatov. Njihova dejavnost je bilo treba usmerjati razen v podružnicah še v občinskih sindikalnih svetih in jo postopno prenašati na delo v komunalnih.

Sindikati so aktivno sodelovali pri graditvi gospodarskega sistema. Centralni svet in drugi sindikalni organi so nenehno spremljali izkušnje kolektivov in sindikalnih organizacij, sklicevali posvete in razprave, razpisovali ankete in sestavljali predloge državnim organom za odstranitev

težav in za rešitev problemov pri delitvi sredstev. Skupno s centralnimi odbori, zbornicami in združenji je Centralni svet proučil položaj in izdelal konkretne predloge, da bi popravili instrumente nekaterih gospodarskih panog in skupin, nato pa so centralni odbori in gospodarska združenja izdelali tarifyne sporazume o splošnih osnovah za ugotavljanje osebnih dohodkov. Pozitivna posledica leta 1959 se je začela z znatno izboljšano delitvijo skupnega dohodka v gospodarstvu in z instrumenti, ki izboljšujejo položaj mnogih podjetij in panog ter dajejo večje možnosti za večjo storilnost in za boljši zaslužek na temelju večje produktivnosti.

Zveza sindikatov je bila mnenja, da sodi boj za večjo storilnost med njene najvažnejše naloge. Sindikati so pri tem izhajali s stališča, da lahko le večja storilnost zagotovi boljše zaslužke in višjo življenjsko raven.

Storilnost je v minulem obdobju nenehno naraščala v vsem gospodarstvu, zlasti pa v rudarstvu in industriji.

Čeprav je storilnost nenehno naraščala, rezultat še ni zadovoljiv. Se vedno imamo znatne notranje rezerve, zlasti v obliki delovne sile in delovnega časa. Z umnejšim izkoriščanjem vseh možnosti bi lahko storilnost znatno narasla, to pa bi zagotovilo dopolnilne vires za hitrejši razvoj gospodarstva in za dvig življenjske ravni. Izkušnje kažejo, da je večja storilnost odvisna od stimulativnega sistema in posledičnega plačevanja po učinku, zato je bilo nagrajevanje po učinku slej ko prej v središču pozornosti sindikalnih organov. Sindikati so si prizadevali za odstranitev ovir, ki so oteževali nagrajevanje po učinku, in spodbujali delavske svete, naj uvedejo nagrajevanje po enoti proizvoda povsod, kjer je to mogoče.

Nominalni zaslužki in plače v minulem štiriletnem obdobju kažejo v osnovi pozitivne težnje in so v skladu z razvojem gospodarstva.

Resnico prikrivajo

NA SEJI PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KOVINARJEV — UDELEŽILI SO SE JE TUDI PREDSEDNIKI VEČJIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ — SO RAZPRAVLJALI O SESTAVLJANJU TARIFNIH PRAVILNIKOV IN O DELITVI SREDSTEV SKLADA SKUPNE UPORABE.

Ob sprejemanju in sestavljanju tarifnih pravilnikov se vedno naletimo na razpravo o enakem startu in še se pojavljajo težnje, da bi neupravičeno povečali tarifyne postavke. V nekaterih gospodarskih organizacijah posamezni vodilni uslužbenci delavcem govorijo le o tarifnih postavkah in jim pripovedujejo, da sindikalna vodstva niso za povečanje tarifnih postavk. Resnico pa prikrivajo. Vsem je znano stališče Republiškega sindikalnega sveta, naj zaslužki delavcev rastejo, le da ne s povprečnim povečevanjem tarifnih postavk, marveč z uvajanjem vseh možnih oblik nagrajevanja po učinku.

V Tovarni tehnic v Celju nameravajo povečati tarifyne postavke za 18 do 20 %. V podjetju imajo 95 % del normiranih. Njihov premijski pravilnik pa je pomanjkljiv, tako da ljudi

ne spodbuja k večji proizvodnosti. Nerazumljivo je, kakaj skušajo zgolj povečati tarifyne postavke, ne razmišljajo pa, kako bi izpopolnili sistem premiranja in tako zlasti boljše nagrajevali tiste, ki proizvedli več dajajo. Podobne težnje so bile tudi v nekaterih drugih kolektivih. Toda nekatere gospodarske organizacije (v tovarni avtomobilov v Mariboru, tovarni emajlirane posode v Celju itd.) že imajo sestavljene tarifyne pravilnike, ki so v njih v pretežni meri upoštevali stališča sindikatov.

Na seji predsedstva so ugotovili, da sindikalne organizacije, delavski sveti pa tudi člani Zveze komunistov niso dovolj storili, da bi delavce seznanili s stališči, ki jih sindikati skušajo uresničiti pri sestavljanju tarifnih pravilnikov. Republiški odbor bo v bodoče pomagal nekaterim večjim delovnim kolektivom, da bi čimprej izdelali tarifyni pravilnik in tako z zgledom pomagali manjšim podjetjem.

Razpravljali so še o delitvi skladov skupne uporabe za potrebe družbenega standarda. Republiški odbor je nedavno tega izdelal analizo, da bodo ti skladi znašali več kot pol milijarde dinarjev. Okoli 70 % sredstev bodo vložili v objekte družbenega standarda oziroma za odplačevanje anuitet za investicije, ki so jih v preteklih letih že vložili v take objekte. Doslej so v vseh gospodarskih organizacijah pri izboljšanju življenjskih pogojev delavcev upoštevali stvarne potrebe.

Na seji so sklenili, naj sindikalne organizacije pa tudi delavski sveti stalno spremljajo trošenje sredstev, prizadevajo naj si, da bodo ta sredstva smotno uporabljali v gospodarskih organizacijah pa tudi občin. Sklenili so, naj bi podjetja elektrogospodarstva namenila del sredstev sklada skupne uporabe za obnovu električnega omrežja v industrijskih središčih. V Mariboru, Novem mestu in Novi Gorici so že sklenili prispevati večji del sredstev tega sklada v te namene.

Ker nekatere sindikalne organizacije doslej še niso pričele aktivno delati, so sklenili, da bodo člani republiškega odbora naredili analizo o dejavnosti sindikalnih organizacij o 40 delovnih kolektivih. Ko bodo zbrali gradivo, bodo v posameznih okrajih priredili posvetovanja z vodstvi sindikalnih organizacij.

M. R.

IZ PODJETIJ IN OBČIN

Anketa v jeseniški železarni

Pred kratkim so v 27 obratnih sindikalnih organizacijah jeseniške železarne izvedli anketo o delitvi prostih sredstev. Člani tega delovnega kolektiva so se v njej odločili, naj bi na jesenih tudi letos najprej gradili stanovanja, izboljšali prehrano delavcev, gradili potrebne šole itd. Delavski svet je na zadnjem zasedanju upošteval predloge članov sindikalne organizacije in sklenil, da bodo za potrebe družbenega standarda porabili 280 milijonov dinarjev. Obratne sindikalne organizacije v teh dneh veliko razpravljajo o

tarifni politiki in o nagrajevanju po delu. V obratu jeklarna in plavž pripravljajo nagrajevanje po enoti proizvoda. Tudi bodo na pobudo sindikalne organizacije izvedli strokovno razpravo glede večje kakovosti izdelkov, znižanja obratnih nezd, večjega izkoriščanja delovnega časa in proizvodnih zmogljivosti. U. Z.

Stanovanja za gradbene delavce

Gradbeni delavci podjetja »Mestgrad« v Ljubljani živijo v zelo slabih stanovanjih, v skrajni dotrajani lesenem provizoriju ob Celovški cesti. Zavoljo tega je podjetje pričelo graditi samski dom za 38 delavcev. Pri tej graditvi so delavci doslej napravili že za več kot 3 milijone dinarjev prostovoljnih delovnih ur. Z dograditvijo te stavbe pa stanovanjskega problema za vse delavce še ne bodo rešili. Ustanovili bodo stanovanjsko zdruzo, da bi zgradili stanovanjski blok. Načrte bodo napravili v projektivnem biroju lastnega podjetja. Člani zdruge bodo menda večino gradbenih del opravili s prostovoljnimi delom. S prvimi prostovoljnimi deli, ko jim bodo odobrili investicijski program in projekt gradnje. H. A.

Razprava o tarifni politiki

Na minuli seji sindikalne organizacije v Cinkarni v Celju so razpravljali o sestavljanju novega tarifynega pravilnika in o nagrajevanju po učinku. Doslej so v tem delovnem kolektivnem delavce v pretežni meri nagrajevali po času, okoli 85 odstotkov del so imeli normiranih, za znižanje stroškov pa so dajali članom kolektiva premije.

Objekti družbenega standarda v Zagorju

Letos bodo tudi v zagorski občini bolj poskrbeli za izboljšanje življenjskih pogojev delavcev. Kljub temu, da je na prvem mestu graditev stanovanj, občani dobro vedo, da stanovanja še niso vse. Zato so mislili tudi na druge potrebe, na ustanavljanje novih obratnih obratov, urejanje kanalizacije in regulacijo potoka Mežice, ki povzroča ob večjih naliivih precejšnjo škodo. V Zagorju bodo uredili tudi nekaj trgovin po drugi strani delovnega mesta, pa tudi druge objekte družbenega standarda. V družbenem centru je predvidena tudi gradnja novega sodobnega kopališča v neposredni središču Zagorja govorijo že precej let. Ker pa niso imeli nikdar na razpolago dovolj sredstev, so z graditvijo odlašali. Letos pa je občinski ljudski odbor le sklenil, da bo uresničil deli goletne želje. Za začetna dela pri gradnji kopališča so že namenili nekaj milijonov dinarjev. M. V.

Pretekli petek so v Vevčah slovesno sprejeli v Zvezo komunistov 15 novih članov, med njimi je največ mladih delavcev in gojencev Industrijske papirniške šole

RAZGOVORI Z DELEGATI ZA KONGRES ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Nagrajevanje in gospodarjenje

Tovariša Florjančiča, skladnišnika v podjetju »TIKI«, smo vprašali, kaj meni o tem, kako naj bi delavci v kolektivih vplivali na to, da bi čimbolj pospešili nagrajevanje po učinku.

Tovariš Vlado Florjančič delat za kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, pa nam je takole odgovoril:

— V naši občini smo pričeli z močno akcijo za nagrajevanje po učinku. V Telekomunikacijah in Bombažni tkalnici bodo začeli poskusno nagrajevati delavce po enoti proizvoda. Tudi v drugih kolektivih se pripravljajo na tako nagrajevanje. Povsod tam, kjer ne bi mogli tako nagrajevati članov delovnega kolektiva, pa bodo čimveč del akordirali oziroma normirali. Občina je za vsa podjetja predpisala enako stopnjo dopolnilnega proračunskega prispevka. — Po mojem mnenju taka obdavičev ne more preveč spodbudno vplivati na nekatere delovne kolektive. Morda bi bilo bolje, če bi naj-

prej ob polletnem poslovnem poročilu ugotovili gospodarsko stanje posameznih kolektivov in šele nato določili

stopnjo proračunskega prispevka, seveda ne enako za vse gospodarske organizacije.

— Menda pri vas razpravljate tudi o obratnih sredstvih. Ali nam lahko poveste kaj več o tem?

— V šentvidski občini je nekaj podjetij v zadnjem času precej povečalo svoj bruto produkt. Toda te gospodarske organizacije morajo odplačevati precej anuitet, njihova obratna sredstva so premajhna. V »TIKI« smo lani ustvarili 11 milijonov dohodka, toda za anuitete smo porabili 9 milijonov dinarjev! Podjetja prav zavoljo tega ne mo-

rejo o praviem času nabaviti dovolj materiala.

— Kaj pa nameravate predlagati glede tega?

— Podjetjem naj bi odobrili li primerna stalna obratna sredstva. Zdi se mi, da prav ta vprašanja marsikdaj vplivajo na to, da produktivnost v kolektivih ne raste. Mislim pa, da bomo morali letos v glavnem poiskati vsa dobra merila za nagrajevanje po delu, morda bo treba popraviti še nekatere instrumente, tako da bi predvsem v prihodnjem letu še uspešneje uresničili predvidene načrte.

Izobraževanje in večja storilnost

Sedela sva v sprejemni sobi tovarne »Novotek« v Novem mestu. Tovariš Janko Kastelic, obratovodja tkalnice, je govoril o svojem delu v tovarni in o družbenih dolžnostih, ki jih opravlja tudi izven nje. Nedavno je prevzel tudi vodstvo občinskega sindikalnega sveta v Novem mestu.

Najin pogovor je tekel predvsem o ureditvi novega tovar-

niškega obrata v Metliki in o izobraževanju delavcev.

— Naša tovarna, je dejal tovariš Kastelic, — ni letos v preveč zavidnem položaju. Ko smo urejali obrat v Metliki, smo najeli kredit v višini 780 milijonov dinarjev, ki ga bomo morali vrniti v petih letih. Lanj smo dvakrat delili del dohodka nad tarifnimi postavkami, letos tega prav gotovo ne

bomo mogli narediti. Delavcem smo že razložili, da se nam z novim obratom v Metliki obeta boljša bodočnost (v Novoteku bomo namreč poslej izdelovali le artikale najboljše kakovosti). Letos, pa tudi v prihodnjih letih, bomo morali povečati produktivnost in ustvariti čimveč dohodka, da bi tako uspeli vrniti posojilo. Sicer pa smo tudi že lani v starem obratu dosegli dobre uspehe, saj smo povečali produktivnost za 7,2 odstotka. To smo dosegli predvsem zavolj tega, ker smo precej del nagrajevali po učinku, premislili obratovodje, ki imajo levji delež pri organizaciji proizvodnje. Pred nami pa je naloga, da tudi v novem obratu v Metliki čimprej pričnemo nagrajevati delavce po učinku. Prepričani smo, da bomo že do konca prvega polletja lahko v njem uvedli norme.

— V obratu v Metliki ste menda zaposlili precej novih delavcev. Njihov delovni učinek je prav gotovo manjši od učinka tistih delavcev, ki delajo v tovarni že dlje časa in so tudi bolj usposobljeni.

— V Metliki imamo z uvajanjem ljudi v delo nemalo težav, kajti delavci v tem obratu so še do nedavnega delali in živeli od zemlje. Zavoljo tega bomo morali za te ljudi prirediti tečaje. Nastaja vprašanje, kje bi dobili

predavatelje. Odgovor je sicer preprost: v matičnem obratu. Vendar ne bi smeli pozabiti, da so ti predavatelji neposred-

ni proizvajalci, da vsak izmed njih opravlja delo na svojem delovnem mestu. Če takega delavca pošljemo v metliški obrat, da bi tam pomagal vzgajati druge delavce, bi potem tu v matičnem obratu nastala vrzel. Ta problem bomo morali na vsak način rešiti, saj se zavedamo, da te strokovno usposobljeni delavci lahko povečajo storilnost dela.

—

Velik promet v prostorih klavnice je porok potrošniku, da bo morebiten porast cen mesu zaradi izpolnitve strojne opreme omejen le na kratek čas

»NE VEM...«

OD 17. DO 27. MARCA LETOS JE CENTRALNI KOMITE LJUDSKO MLADINE SLOVENIJE PRIREDIL V SVOJEM IZOBRAŽEVALNEM SREDIŠČU V BOHINJU SEMINAR ZA 52 MLADIH INŽENIRJEV IN TEHNIKOV IZ RAZLIČNIH STROK.

ZANIMALO NAS JE, KAKŠEN JE STIK TEH MLADIH STROKOVNIH DELAVCEV Z ORGANI UPRAVLJANJA, ALI SPREMLJAJO NJIH DELO, ALI VEDO, KAJ JE DELAVSKI SVET SKLENIL, DA BI BILA ORGANIZACIJA DELA BOLJŠA ITD. ZAPROSILI SMO JIH, NAJ NAM NA TA IN PODOBNA VPRAŠANJA ODGOVORE. ODGOVORI PETDESETIH MLADIH STROKOVNIH DELAVCEV SO POVOD ZA NASLEDNJE RAZMISLANJE.

Praviijo, da je grafologija veščina, ki iz rokopisa razbere pisčev značaj. Nikoli še nisem imel opravka z njo. Bolj kot kdajkoli prej pa sem si tokrat zaželel vsaj zrnice tega znanja...

Pred menoj je petdeset popisanih listov. Petdeset mladih inženirjev in tehnikov je odgovorilo na naša vprašanja, kaj vedo o razpravah na delavskem svetu, o predlogih za boljše organizacijo dela, koliko je uresničenih...

Skoraj polovica teh mladih ljudi, jutrišnjih organizatorjev proizvodnje, je zapisalo dve suhoparni besedi: »Ne vem...« Bolj kot kdajkoli prej sem si tokrat ob prebiranju takšnih odgovorov zaželel vsaj zrnica znanja iz grafologije. Če bi bil več v tej stroki, bi iz njihovega rokopisa razbral, ali so mladi ali omahljivi, se ustavijo ob prvi prepreki, na katero nalete in potlej popuste in zagrenjeno povedo ali zapišejo: »Ne vem...« Tako pa lahko o vzrokih le razmišljam, sklebam nasploh, sklepam iz nekaterih samokritičnih opazil, stihrih, petih pripomb.

»Premalo časa sem zaposlen...«

»Komaj pol leta...«

»Ne vem, kaj razpravlja delavski svet...«

»Trdim lahko, da nas delavski svet premalo obvešča...«

»Premalo pomembnih dolžnosti nam prepuščajo. Nekateri se zavedajo, da si tako podaljšujejo svojo »mandatno« dobo...«

»Vsi predlogi niso uresničeni... Vprašanje je bilo, kam a šefoma, če se oddelka združita...«

»Predlagana je bila drugačna organizacija, nasprotovali so ji podje iz sebičnega koristiljublja...«

Prebiram odgovore, opravičila, kritične pripombe in razmišljam.

Ali je pol leta tako kratek čas, da mlad človek, poln moči, željan znanja, res ni imel priložnosti, da bi spoznal poslovanje podjetja, da bi povprašal, kaj je dotlej sklepal delavski svet...

Ali je šola usmerjala mlade strokovnjake tako, da bi videli v delavskih svetih organ, ki odloča o napredku podjetja, organ, s katerim naj bodo najtesneje povezani...

Ali so v podjetju prav sprejeli mlade strokovnjake, mu omogočili, da pokaže svoje znanje...

Ali se člani delavskega sveta zavedajo, da so ti ljudje, ki so resda komaj prišli iz šole, bodoči organizatorji proizvodnje in da je treba drevo že

ne omogočijo, da bi se ob praktičnem delu izpopolnjevali. Proo napaka jim zametijo, podvomijo o njihovi sposobnosti in jim z besedo, ki ni na mestu zagrenijo željo po izpopolnjevanju.

Inženirje in tehnike štipendirajo kolektivni, toda ko pride na obvezno prakso, delavski sveti ne poskrbijo, da bi se ta čas ti vsaj bežno spoznali s proizvodnim procesom. Tako se dogodi marsikje, kot je potožil eden izmed njih: »Na prakso sem prišel in lopato so mi dali v roke. Vajen sem gradil in samokolnico vozil. Vendar, prišel sem na prakso in mesec mi je minil brez haska.«

In nekateri mladi strokovnjaki tudi niso vselej brez krivde. Premalo se zanimajo za upravljanje, pozabijo, da niso samo »strokovnjaki«, temveč tudi člani kolektiva.

A napak bi bilo, če bi vsi krivdo zvalili na njihova ramena. Vprašajmo se, ali jim je šola odprla tisti celoviti pogled na upravljanje in gospodarjenje, kot bi jim ga morala. In vprašajmo se, ali so politične organizacije v podjetju opazile vse te slabosti, ali so o njih razpravljale, opozarjale prizade, svetovale...

Razmislimo...

Naš vsakdanji kruh

SLJEME - ŠEST CRK, O KATERIH VE NAŠ BRALEC MALO ALI NIC, A SE Vendar UVRSČAJO NA PRVA MESTA V ABECEDI NAŠE PREHRANSKE INDUSTRIJE

Avtobusna postaja za Mirogoj. Potniki stoje v dolgi vrsti. Sprevednika trga listke, pobirata denar. Ko pripeje avtobus, se vrsta brez prerivanja izgubi med sedeži. Ljubljancina takšen red preseleti. Vendar pa je pri roki lek za ožonost spomina na domači prag: dvajset metrov dalje stoji napis: Za Dugo selo! Tu potniki navalijo na vrta dosepelega avtobusa, kot da v njegovi notrajosti delijo brezplačne vstopnice za tekmo med Dinomom in Crveno zvezdo. Se sreča, da na vratih predstavnik cestne linije deli vozne karte: z vajeno roko šteje drobšč in zaznamuje drobne lističe. Ko se prilpej ob živ zid prenapolnjenega avtobusa poslednji, se premakne tudi sprevednik in zasede svoje mesto. Svojo dolžnost je opravil in zdaj lahko drema vse do Dugega sela.

Tujec z občutkom domačnosti lahko razvozljava uganko, zakaj na prvi postaji tako, na drugi drugače! Katera od obeh je v tako imenovani eksperimentalni fazi, katerega je koristnikom bolj všeč? Kakorkoli že, ko v Sesvetah zapustiš prometni avtobus, imaš pohojene čevlje.

S temi avtobusi se vozijo na delo delavci Mesno-industrijskega obrata Sljeme. V Sesvetah jih je zaposlenih blizu tisoč. Čudiš se, zakaj obrat ne koristi lastnih prevoznih sredstev, ki jih ima blizu šestdeset, ko so domačije delavcev raztresene vzdolž glavne ceste Zagreb-Dugo selo in je lokalni promet v organizaciji Zagrebske Cestne železnice očitno preobremenjen?

No, promet se ureja, sicer pa vozi tudi vlak, ki je nekoliko počasnejši, a toliko bolj zanesljiv!

V dveh minutah kar trije...

Hitrost tekočega trakla ustvarjajo prašiči. Nič hudega slutet se počasi pomikajo med dvema železnima ograjama proti vratom, za katerimi odneva ropot strojev. Niti jih ni treba kdo ve kako priganjati! Z rilci na betonskih tleh lezejo naprej. Dovolj jim je dvodnevnega zapora, ki so jim ga dodelili ljudje po napornem potovanju. Zbrani z mnogih krajev Hrvaške, tam od Ptujja in Metlike, zavedajoč so svoje vrednosti, saj so bili dobro plačani, nemara celo preplačani, s kruljenjem izražajo svoje zadovoljstvo. Dobrih pet ur in živo meso bo — okusna konzerva!

700, tudi 900 rilcev pride na vrsto v enem dnevu: Sljeme ima samo v Zagrebu 70 prodajal in oskrbuje 50 odst. prebivalcev s svežim mesom, mesnimi izdelki in konzervami. Mesto pozira in mu je malo mar, od kod jemlje industrija!

Industrija ima svoj plan proizvodnje in kolikor je vezana na izvoz in potrebe domačega odjemalca, napravi vse, da ji

proizvodnja ne zastane. Izvoz naj bi bilo opravičilo!

Samo zategadelj visoka odkupna cena?

Vzroki so še drugod! Mesni industriji ne more biti dobrodošlo kakršnokoli blago. Določena teža, dolžina, mesnost! Nabavljati so često v zadregi, saj še pri tako skrbni izbiri in dobrem nakupu industrija porabi le 30 odst. mesa za konzerve, 70 odst. pa odpade na preskrbo prodajne mreže z mesnimi izdelki, prekajenim mesom, ali s svežo prav tako izbrano robo.

Mnoga kmetijska posestva, živinorejski centri pa niso nič kdo ve kaj prizadevni pri vzreji tiste vrste živine, ki bi popolnoma ustrezala predelovalni industriji. Tako je nabavni oddelek Sljeme — lahko zadovoljen, četudi s preplačevanjem dobi dobro blago in predvsem plansko usmerja živinorejsko proizvodnjo v korist svoje industrije, to je svojega odjemalca, potrošnika.

● Napak bi seveda bilo, ako bi bila to perspektiva! Industrija si mora sama pokazati surovinsko bazo, saj je malo verjetnosti, da bo »prišla gora k Mohamedu!«

Delavski dom »Djuro Salaj«. Industrijsko pripravljeno hrano pokuša množica ljudi, ki že s svojo prisotnostjo izpričuje velike potrebe mesta Zagreba po uslužnostnih obratih, kjer bi nudili kupcem takšno hrano.

Tako Sljeme upravičeno investira v živinorejsko proizvodnjo treh posestev v neposredni bližini Zagreba. Posestvom ni samo investitor, niti ne samo odjemalec, pač pa predvsem svetovalec. Uprava predvideva lastno veterinarsko službo, šolanje živinorejskih kadrov in celo gradnjo tovarne krmil. V naši državi imamo tovarne močnih krmil, ki niso še povsem izkoriščene, vendar pa je njih proizvodnja manj specifična od tiste, ki jo potrebuje Sljeme. Potemtakem je ustvarjanje surovinske baze, ki bo dvignila letno proizvodnjo od 600 tisoč na 1.200.000 prašičev, vsekakor pomembno za

razvoj naše predelovalne industrije. Potrošnik, ki je vezan na sveže blago Sljemena, preprosto ne bo mogel porabiti vsega mesa, torej bo več ostajalo konzervni industriji, ki je nenasićna.

V dveh minutah trije bekoni prestopijo prag.

Če kdo zastane...

Organizirano delo narekuje tekoči trak. Počasi se pomikajo veliki kosi mesa od noža do noža. Vsak delavec ima svoje opravilo: ta očisti drobovino, drugi razpolovi prašiča, tretji odluči roževino s parkljev...

Se toplo nerazsekano meso utone v mraku prostornega hladilnika. Po treh urah zavzame krožne žage. Delavci veče razrezujejo posamezne kose: pleče, glavo, sunko, hrbet! Nekateri kosi romajo v prekajevalnico, drugi v papirne lonce, kjer z raznimi primesmi kmalu prijetno zadise po omaki, tretji spet skozi stroje v razne mesne izdelke.

Če kdo zastane, obstanejo vsi ob tekočem traku.

Spremljevalec mu je hitro popeljal skozi prostor. Radovedno sem ga vprašal to in ono, a mi je odrezal: »To je naš patent, naša skrivnost!« Da bi sam ugli-

● no le našli pravo vrednost
● na primer tistih svinjskih
● kož, ki jih odteguje naša
● prehranska industrija od
● kupnim podjetjem Koteksa
● in jih raje stlači v razne
● konzerve »fiziola in kože!«

Med zadnjimi se je Sljemenu pridružil še obrat mestne klavnice. Stari stroji čakajo dopolnitve! Sljeme bo obnovilo in opremilo klavniške prostore, prilagodilo mehanizme svojim potrebam in s tem povečalo proizvodno zmogljivost. Potrošnika bo pri tem nemara razočarala nova cena mesa in mesnim izdelkom, saj bo malenkostna podražitev nujna posledica novih investicij. Zagrebčani se vprašujejo, ali je združitev res potrebna, saj je konec koncev stara klavnica zadovoljevala povpraševanje!

Kombinat mora biti popoln!

Januarja meseca je organiziralo Sljeme v Delavskem domu »Djuro Salaj« pokušnjo industrijske pripravljene obede.

To je bil prvi korak!

Plan: kombinat naj bi s dopolnjenimi tehnološkimi procesi proizvodnje v svojih obratih kot tudi s postavitvijo novih obratov uvedel v Zagrebu prodajo pripravljenih kosil.

● Dnevna zmogljivost strojev
● ob dobrem surovinskem
● zaledju bo 40 tisoč opol-
● danskih obrokov. Hrano
● bodo prodajali v zaprtih
● aluminijastih skodelicah.
● Interesentu ne bo treba
● nositi posode s seboj.

35 tisoč družin, kjer sta oba zakonca v službi, nad 10 tisoč študentov, 18 tisoč domov brez lastne kuhinje, 150 tisoč zaposlenih mož in žena dnevno išče svoj vsakdanji kruh po menzah, gostinskih obratih, v ekspress-restoranih! Usluge so pomanjkljive, postrežba slaba, izbira revna! Pri tem še večna gneča, utrudljivo čakanje!

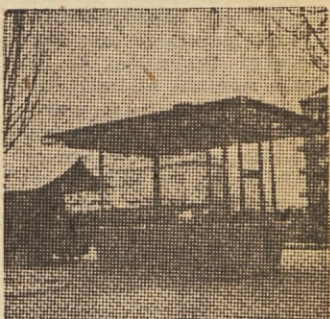
● Sljeme bo tako prvo nudilo zaposlenemu človeku
● dostopnejšo in tudi cenejšo
● so vsakodnevno prehrano.

Prav zategadelj se Sljeme združuje z drugimi obrati, ustanavlja svoje ekonomije, pomožne obrate, povečuje proizvodnjo, širi odkupno območje, nenehno dopolnjuje svojo prodajno mrežo.

xxx

Marija, prodajalka v kiosku števil. 1 na tržnici nad Trgom republike, me je začuden pogledala: »Pa ste bili v Sesvetah, tam je naša uprava!«

»Seveda, od tam prihajam. Govoril sem s pomočnikom glavnega direktorja Muckom Jurajem, s propagandistom Ce-

Prenosna stojnica, ki jih uvaja Sljeme kot dopolnilo prodajni mreži. Kupec lahko kupuje s katere koli strani prodajne mize. Novost prodaje: hrenovke na ražnju!

domilom Bohrahom, Stepanom Jazincem iz kadrovskega oddelka...!

»No, potem ste morali zvedeti: vsi! Jaz res ne vem, kaj bi vam lahko povedala!« mi je segla Marija v naprežanje spomina in se obrnila h kupcu, ki je segel po zavitku telečjega stegna.

Marsikaj mi je povedala tudi Marija. Pripovedovale so mi njene spretnosti roke, prijazen obraz, dobra volja, ki jo je z blagom vred razdeljala svojim odjemalcem.

Tržnica je čebelji panj! Od jutra do zgodnjega popoldneva prihajajo in odhajajo kupci. Pred prodajalnami mleka, kruha, mesa, zelenjave, konzerv, vsakdanjih prehranskih potrebščin, stoji gospodinja s cekarji. Pogled nanje ti prišepne »saj bo zmanjkalo, toliko jih je!« A stojnice se praznijo, da sam ne veš kdaj in od kod. Tu je konec tekočega trakla. Začetek tega ritma pa je tovarna, stroj in ob njem prizadevnost delovnega kolektiva; je kombinat, o katerem je bila napisana beseda. Od tu torej hrana tržnicam na Kvaternikovem, tličkom, v Dubravi, na Trgu republike, od tu vsebina vsakodnevnega nezdržanega vrvenja, ki ga tako dobro poznajo domače obiskovalke, kateremu se težko ogneš.

DUSAN KRALJ

TAKOLE SO RAZPRAVLJAL MLADI INŽENIRJI IN TEHNIKI O STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH IN TAKOLE SO SE ZAMISLILI, KO SMO JIH ZAPROSILI ZA ODGOVOR, ALI JE DELAVSKI SVET RAZPRAVLJAL O ORGANIZACIJI DELA IN...

● Zanimiv bi bil poskus
● takšnega lastnega kožno-
● predelovalnega obrata le v
● primeru, če bi potlej konč-

Izračuni že kažejo

Pisma uredništvu

V PLANIKI BODO PREJELI NEKATERI DO 10.000 DINARJEV VEČ ZA DELOVNE USPEHE V JANUARJU — PRVE REZULTATE NOVEGA NAČINA NAGRAJEVANJA JE VIDE TI ŽE PRED SPREJETJEM NOVEGA TARIFNEGA PRAVILNIKA

Delavski svet »Planike«, tovarne obutev v Kranju, je minuli teden razpravljal o tistem delu novega tarifnega pravilnika, ki naj uveljavlja nagrajevanje po enoti proizvoda. Osmutek je sprejel. Naročil je upravnemu odboru, naj čimprej sestavi celotni tarifni pravilnik tako, da bi lahko zaposlenim izplačali povečane premije že od 1. januarja naprej.

Poskusni izračuni kažejo, da bodo prejeli posamezniki za proizvodne uspehe, dosežene v januarju in obračunane po novem načinu, to je po enoti proizvoda, od 500 dinarjev do 10 tisoč dinarjev več prejemkov. V januarju naj bi »Planiki« izdelali 102.120 parov čevljev, operativni mesečni plan pa so presegli. Zato bodo tudi prejemki posameznikov v tem mesecu za toliko porasli.

Iz podatkov, ki jih je upravnemu odboru predložil delavskemu svetu, je moč razbrati, da v »Planiki« pri letošnjem urejanju tarifne politike upoštevajo načela, naj naraščajo prejemki vseh zaposlenih v skladu s proizvodnjo in storilnostjo z dohodkom podjetja.

Za tehnokrate, in teh je še nekaj v naših tovarnah, bodo najbrž kar nepojmljiva nekatera njihova predvidevanja. V »Planiki« namreč računajo, naj bi proizvodni delavci prejeli razen prejemkov, predvidenih po tarifnih postavkah v 1959 letu še 3,85 povprečnih enomesečnih zaslužkov, vodilno in ostalo tehnično ter administrativno osebje pa naj bi prejelo še 2,5 povprečnih enomesečnih zaslužkov. Medtem ko so lani prejeli vsi zaposleni na račun vseh osebnih dohodkov 167 milijonov 51.845 dinarjev, naj bi jim letos izplačali na ta račun 197.263.000 din.

Seveda temelji ta predvideni porast prejemkov tudi na predvideni večji proizvodnji in storilnosti. In tudi ob tem bo moč marsikateri tehnokrat zmajeval z glavo.

LETOS 1.100.000 PAROV?

Lani so v »Planiki« izdelali 931.559 parov čevljev (oziroma je proizvodni delavec izdelal 1354,8 parov čevljev). Letošnji proizvodni plan predvideva, da bodo izdelali ob istem številu

zaposlenih 1.100.000 parov čevljev. Čisti dohodek podjetja pa naj bi porasel ob istem številu zaposlenih, toda ob večji proizvodnji in znižanju stroškov od 283 milijonov din (doseženih v letu 1958) na 374 milijonov dinarjev v letošnjem letu.

Iz teh podatkov je torej moč govoriti, da je zasnovano nagrajevanje v »Planiki« na dveh osnovah: na rezultatih, doseženih v minulem letu in predvidenih uspehih, ki naj jih uresniči letos nagrajevanje po enoti proizvoda.

Organa upravljanja sta osvojila stališče sindikata, da ostanejo tarifne postavke na lanskim ravni (razen nujno potrebnih popravkov na 40–50 delovnih mestih). Prizadevala pa sta si osvojiti takšno politiko nagrajevanja, da bi bil letos prejemek prav vsakega zaposlenega odvisen od gibanja proizvodnje, proizvodnosti in stroškov, skratka gibanja čistega dohodka podjetja. Lani so na primer v »Planiki« izplačali za delo po učinku nad 72 milijonov din. Za delo po času pa nad 73 milijonov din. To pomeni, da so bili prejemki za manj kot polovico zaposlenih posredno in neposredno odvisni od gibanja proizvodnje in storilnosti. Letos bodo, kot je videti, uveljavili drugačna načela. Toda najprej, kako so izračunali tako imenovani sklad osebnih dohodkov in kako so ga porazdelili.

IZHODIŠČE: 179,33 DINARJEV

Izhodišče za izračun sklada osebnih dohodkov v letošnjem letu je bil delež osebnih dohodkov v ceni para čevljev — v enoti proizvoda — izdelanega v minulem letu. Primerjava med doseženimi količinami proizvodnje in izplačanimi osebnimi dohodki je pokazala, da so izplačali lani na račun osebnih dohodkov (prejemkov po času, učinku, premijah in prejemkov nad tarifnimi postavkami) 179,33 dinarjev na par čevljev. Iz tega so sklepali, da bi smeli ob enakih produktivnosti kot je bila dosežena lani, izplačati na enoto proizvoda — na par čevljev — tudi samo enako količino osebnih dohodkov. V primeru pa, da bi manjše ali enako število delavcev izdelalo več

parov čevljev, bi morali osebni dohodki porasti. Ko so pomnožili predvideno proizvodnjo v parih z osebnimi dohodki, ki odpadejo na par čevljev, so dobili sklad osebnih dohodkov, ki naj bi ga izplačali v letošnjem letu. Ta sklad osebnih dohodkov so porazdelili najprej na tarifne postavke vseh doslej zaposlenih. Za prejemke po tarifnih postavkah — so namenili 153.712.000 din, 43.551.000 din pa so predvideli za nagrajevanje po delovnih uspehih. Ta znesek so razdelili takole: 60,54 odstotka za nagrajevanje proizvodnih delavcev in 39,6 odstotka sredstev za nagrajevanje vseh ostalih, ki niso neposredno nagrajeni za svoj delovni učinek, ker ga marsikje ni moč meriti, vendar bodo njihovi osebni dohodki odvisni od gibanja proizvodnje, storilnosti, zasedbe delovnih mest.

Z novim načinom nagrajevanja je še vnaprej predvideno obračunavanje osebnih dohodkov po učinku, to je po normah. Upravitelci, ki bodo izpolnili pogoje, bodo dobili premije za prihranek na materialu, seveda tam, kjer ga je mogoče ugotovljati. V veljavi bodo še premije za prihranek pri materialu za vodje oddelkov, dalje premije za cenejši nakup materiala, za dosežen promet za trgovske potnike, za modelarje itd.

KAKOVOST NA PRVEM MESTU

V »Planiki« bodo uveljavili nagrajevanje po enoti proizvoda. Vendar bi bilo napak misliti, da bo to nagrajevanje odvisno samo od tega, koliko parov čevljev bodo izdelali. Ne, količina proizvodnje je samo eden izmed čimbeljev, ki bo vplival na nagrajevanje. Naslednja dva, prav tako važna čimbelja za to pa sta, kakšen bo bruto dohodek podjetja in kakšno bo razmerje med stroški in bruto dohodkom.

Pri notranji razdelitvi sredstev pa bodo v »Planiki« predvsem upoštevali kakovost izdelkov. Zato predvidevajo, da bodo od zneska, ki je določen za to, da tako rečemo, dodatno obliko nagrajevanja za nagrajevanje po delovnem uspehu, razdelili eno tretjino sredstev za dosežene proizvodne plana, dve tretjini sredstev pa bodo porabili predvsem za nagrajevanje kakovostnih izdelkov. Oddelki, ki bodo sicer izdelali veliko parov čevljev, toda izdelali obutev slabše kakovosti, bodo lahko sorazmerno slabše nagrajeni kot tisti, ki bodo rečimo samo izpolnili svoj plan, toda izdelali kvalitetno prvotno obutev. Vsak par obutev, ki ga izdelajo in je slabše kakovosti, pomeni za podjetje kot celoto, določeno izgubo. Prodaja ga morajo ceniti, mogoče pa ga niti ne morejo prodati in tako je bil brez haska potrošen material (opredmeteno delo) in živo delo, vloženo za izdelavo proizvoda. Zato je tega ni moč enako nagraditi vestne in slabe delavce.

Kot rečeno, so lani v »Planiki« izplačali za delo po času nad 73 milijonov din, torej več za delo po učinku. V tarifnem pravilniku, ki ga bodo letos uveljavili, pa mlatijo tudi prejemke zaposlenih, ki so bili doslej nagrajeni po času, vsledenju z uspehi, ki jih dosežajo v svojem oddelku. Zaposlene, katerih delo ni moč meriti neposredno po učinku, so razdelili v dve skupini. V prvo skupino je všteto vodilno osebje, to je kontrolorji kakovosti, mojstri proizvodnih oddelkov, nadmojstri, obratovodje, šefi sektorjev, šefi prodaje posameznih območij, pomočnik šefa prodaje, po-

RAZVESELJIVA ANKETA

(Nadaljevanje s 1. strani)

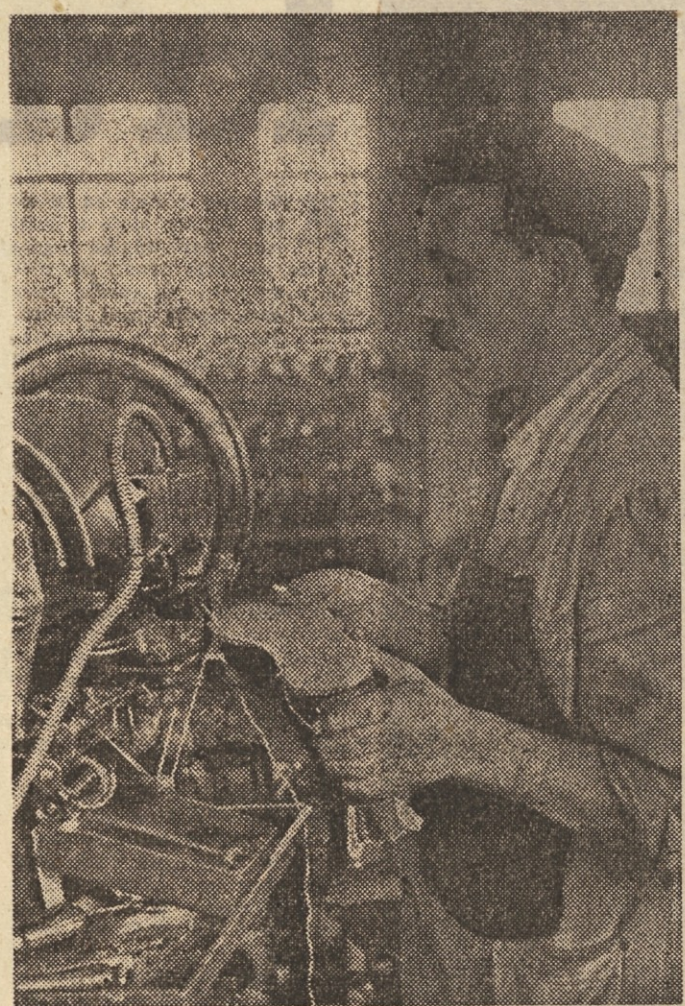
● 17 odstotkov rudarjev pa navaja (razen organizacije ali pa samostojno), da je povečanje učinka možno doseči z večjim prizadevanjem posameznika.

To so bolj ali manj splošni predlogi, velikpa je pa tudi bolj opredeljenih mnenj. Tako...

● 10 odstotkov rudarjev opozarja, da bo učinek večji, če bodo vzporedno rasli tudi osebni dohodki. Pravijo, da je najvažnejše izpolnjevati nagrajevanje po učinku!

● 10 odstotkov anketiranih pa pripisuje velik pomen nadaljnjim mehaniziranim delom in razvijanju jame!

Posamezniki pa zatem opozarjajo še na problem fluktuacije, češ stalna izmenjava rudarjev ne bo prav nič pripomogla k učinku. Tudi priučevanje novih rudarjev se zdi

VSAM PAR ČEVLEJ VEC POMENI ZA 179,33 DINARJA VEČJI SKLAD OSEBNIH DOHODKOV, SEVEDA, CE JE ČEVLEJ KAKOVOSTNO IZDELAN

močnik direktorja in direktor. Prejemki teh bodo odvisni od doseženih uspehov tistih oddelkov, za katere odgovarja vsak posameznik. V drugo skupino pa so uvrščeni mojstri pomožnih oddelkov ter ostalo tehnično in administrativno osebje v podjetju. Prejemki teh bodo odvisni od organizacijske sheme posameznih oddelkov. To pomeni, če bo posameznik opravljal posle za nekoga drugega, ki je izostal ali je zapustil delo, bo prejel del ali celoto njegovih prejemkov. Osnova za razdelitev prejemkov tistim ljudem pa bodo rezultati analitične ocene delovnih mest.

VARNOŠTNI VENTIL

Del osebnih dohodkov, ki jih v »Planiki« predvidevajo za spodbudo, torej za večje delovne uspehe, prihranek stroškov itd., bodo izplačevali vsak rešec le v višini 75 odstotkov. Ob vsakem tromesečju pa bodo ugotavljali, kako je oddelki, oziroma zaposleni v oddelku, izpolnjevali vse tri čimbelje za nagrajevanje po enoti proizvoda (količina, doseženi bruto dohodek, sorazmerje med stroški in bruto dohodkom) in mu bodo na račun vseh treh osnov izplačali v tromesečju 90 odstotkov prejemkov. 10 odstotkov prejemkov bodo zadržali za primer, če bi v naslednjih mesecih podjetje slabše poslovalo. Ta ostanek pa bodo obračunali delavcem ob zaključku poslovnega leta, to je ob potrditvi zaključnega računa.

Napak bi bilo trditi, da v »Planiki« grade povečanje proizvodnosti in znižanje stroškov samo na nagrajevanju, na nagrajevanju po enoti proizvoda. Ne, odločili so se tudi za določene tehnične - organizacijske ukrepe. V januarju so namreč osnovali biro za napredek proizvodnje. Program dela tega biroja je: planiranje proizvodnje na osnovi analiz posameznih delovnih mest, njihove zmogljivosti in opremljenosti, planiranje, kdaj morajo biti izdelane kolekcije in razvojnem oddelku, kdaj morajo kupiti določena orodja in druge delovne pripomočke in kakšne; dalje študiranje notranjega transporta itd. Novost pa bo nedvomno študij gibov in časov. S tem se mislijo odgovoriti klasičnemu normiranju s stoparico. Z nalogo gibov in delovnega mesta mislijo izboljšati orodje in delovno mesto samo, da bo proizvajalec delal čimlaže in ob čimmanjšem naporu izdelal čimveč. V študijem dela mislijo odkriti ozka grla v proizvodnji. V tem oddelku bo zaposlen tudi konstruktor, ki bo skrbel razen za tehnično zaščito tudi za konstruiranje novih orodij, naprav, strojev, mehaniziranje in postavljanje tekočih trakov ter posameznih delovnih mest. Pravijo, da bodo šele takrat, ko bodo izgnali iz njihovih delavnic vsi vozički, lahko govorili o industrijski proizvodnji.

P. D.

ZANIMIVA IN POUČNA NOVICE IZ ZASAVSKIH RUDNIKOV:

Manj zaposlenih - večja proizvodnja

Ko so zadnje dni preteklega leta trboveljski, hrastniški in zagorski rudarji na obratnih konferencah govorili o proizvodnji, so z zadovoljstvom ugotavljali, da jim je uspelo po-

staviti piko na i. Zavoljo izredne prizadevnosti, pa tudi kar dobre organizacije dela, so celo presegli planske naloge. Te tedaj pa so mnogi izkušeni rudarji poudarjali, da bi bilo moč z nadaljnjim izboljšanjem organizacije dela, predvsem pa z izkoriščanjem vseh notranjih rezerv doseči še boljše rezultate. Najbolj zanimivo pri tem je bilo to, da so tolikšne uspehe dosegli z manjšim številom zaposlenih v jami kot leta 1957.

To je spodbudilo organe delavskega samoupravljanja, da so nekoliko bolj pogumno postavili proizvodne načrte za letošnje leto. V Zagorju so sklenili nakopati nekaj deset tisoč ton premoga več, medtem ko so hrastniški rudarji kljub temu, da je njihov delavski svet sklenil ostati pri istem proizvodnem načrtu, samodejno odločili, da bodo v počastitev 40-letnice KPJ skušali nakopati 10 tisoč ton več premoga. Prvo polovico obljube nameravajo izpolniti že do 1. maja letos.

Po novem letu se je število zaposlenih jamskih delavcev ponovno zmanjšalo. Nekaj mladih rudarjev je odšlo k vojakom, nekaj starejših jamskih delavcev pa je odšlo v pokoj. Videti je bilo, da bodo zasavski rudarji težje uresničevali proizvodne načrte. Po dveh mesecih pa se je zgodilo ravno na-

Tovariš urednik! V terek sem prebral v »Ljudski pravici« sestavek o prvem novem tarifnem pravilniku v Srbiji. Ker tudi v našem podjetju pripravljamo tarifni pravilnik, bi želel, da nam poveste, kaj mislite Vi o »prvem tarifnem pravilniku«.

V sestavku je rečeno, da je tarifni pravilnik Beograjskega grafičnega zavoda predvidel 12,3-odstotno povečanje tarifnih postavk. Ker ne predvidevajo povečane proizvodnje, tako piše, bodo sredstva za izplačila zagotovili iz drugih virov. Sicer bodo, kot piše, prihranili 30 milijonov dinarjev na stroških proizvodnje, toda vsega skupaj bo toliko, da bodo 90 odstotkov čistega dohodka porabili za osebne prejemke. Ostalih 10 odstotkov bo šlo v sklade. In končno piše še to, da je bistvena karakteristika novega tarifnega pravilnika spodbujanje delavcev za večjo produktivnost.

V podjetju gradimo bolj na učinku in ne nameravamo povečevati tarifnih postavk za tako velik odstotek. Le na nekaterih, bolj odgovornih delovnih mestih bomo za nekaj odstotkov povečali tarifne postavke. Vse ostalo pa bomo porabili za nagrajevanje po učinku in premije. Ko smo delali prve račune, smo ugotovili, da bo sredstev precej in se bodo prejemki tistim, ki bodo povečali proizvodnjo, lahko povečali še za več kot 12 odstotkov. To je res. Ampak, nam se zde navodila sindikatske pravila in bodo delali tako, da bodo osebni dohodki večji, če bo večja proizvodnja. Seveda to ni lahko in ko so delavci prebrali članek, o katerem vam pišem, vprašajo, zakaj pri nas ne gremo kar na povišanje tarifnih postavk. Tako bi dobil vsak in za gotovo, praviijo.

Se manj pa razumemo, kako bo omenjeno podjetje shajalo in kako se bo razvijalo s tako majhnimi skladi in kje je spodbuda za delo, če enostavno prvečštarne postavke. Tudi pri nas so posamezniki, ki pravijo, kar več nam daje po tarifi, pa bomo bolj pridno delali. Seveda tako ne gre.

Ker o tem veliko razpravljamo, članek pa je razburil »duhove« bo prav, če tudi vaše uredništvo o tem pove svoje mnenje.

R. M. Celje

Vaše pismo je dokaz, kako odgovorna je vloga tiska in kako lahko nekritična hvala nečesa, kar hvale ne zasluži, slabo vpliva na pozitivna prizadevanja.

Ko smo prečitali Vaše pismo, smo si ogledali tudi poročilo o »prvem tarifnem pravilniku po novih osnovah«, objavljeno v »Ljudski pravici« dne 24. III. 1959. in zdj se nam, da je v njem nekaj proti slova. Najprej piše, da pred-

videvajo povečanje tarifnih postavk za 12,5 odst. kasneje pa trdi, da bodo denarni prejemki delavcev enaki, kakor so bili lani, če bo ostal dohodek podjetja na višini iz lanskega leta. To protislovje omenjamo, ker lahko služi za opozorilo, s koliko kritično presojo je treba obravnavati tako važna in hkrati občutljiva vprašanja kot je izdava tarifnih pravilnikov in uveljavljanje novih osnov, po katerih naj se oblikujejo osebni dohodki delavcev.

Seveda pa se ob takem poročilu o prvem tarifnem pravilniku utemeljeno porodi dvom, ali res uveljavlja — nove osnove. Kar vnaprej povečevati tarifne postavke kljub izrecni ugotovitvi, da se proizvodnja ne bo povečala, ni nič novega pa tudi taka ureditve ni vzpodbudna za delavce, da bi si prizadevali za večjo storilnost.

Poročilo sicer piše, da so povečali tarifne postavke na račun predvidenih prihrankov. To ni ne vzpodbudno ne ekonomsko. Namesto tega bi bilo primernejše ob istih tarifnih postavkah predvideti možnosti, doseči večje osebne dohodke, če bodo doseženi prihranki, ki so možni. Dočim se v prvem primeru ni treba nikomur truditi za prihranke, ker so že itak predvidene večje tarifne postavke, iz izgovorom na večje prihranke, pa v drugem primeru delavci jasno vidijo, kaj je treba storiti, kako delati da bo njihova nominalna osnova to je tarifna postavka nominalno in realno višja to je, da bodo njihovi osebni dohodki dejansko višji. Druga možnost je torej ekonomsko utemeljena, je vzpodbudna in inajno zdj nje korist gospodarska organizacija, skupnost, in delavci.

Skratka, iz poročila je razbrati kot da je bistveno — povečanje tarifnih postavk, kar ni »nova« osnova, dočim ni razbrati, s čim in kako tarifni pravilnik povezuje gibanje osebnih dohodkov (ne tarifnih postavk) z gibanjem delovne storilnosti. Le tako je namreč možno izdelati tarifni sistem, ki dejansko vzpodbuja delavce k večji storilnosti. V tem pogledu je treba pritrčiti Vaši odločitvi: ne povečevati vnaprej tarifnih postavk, temveč zagotoviti delavcem, da bo do lahko mnogo bolj zaslužili kot doslej in več kot znaša tarifna postavka, če bodo dosegli večjo storilnost, to je če bodo proizvedli več, bolje in ceneje. Tarifne pravilnike je treba izdelati tako, da bodo vsakomur jasno in korektno zagotovili večje osebne dohodke za večje delovne uspehe. To prinaša oektivno več sredstev za sklade, kar krepi gmočno osnovo za napredek, za večje osebne dohodke tudi v bodoče hkrati pa v sredstev za večje osebne dohodke. Vsega tega se s povečanjem tarifnih postavk ne doseže in te ga nekateri alj je morejo ali pa nčtejo razumeti

Prijan od trušča in plina je Ljubljana odvijal velik vijak. Vsaj mislijo, da ga odvijajo...

Stefan ga je začuden opazoval. Pomislil je, da ga oči varajo in je nekoliko privzdignil masko. Ljubljana je imel napol priprte oči, kot zamak. njen je z roko grabil v znak in... odvijal.

Stefan je kričnil, kar so mu dala pljuča, da je prekril žvižgajoče tuljenje. Možje so potegnili za debelo vrvo. Ob sunku se je Ljubljana ovedel in dvignil nogo, da bi dvignil iz jame cevi, iz katere je uhaljal plin. Omotičen je vtaknil nogo v razporek med cev in beton. Možje tega niso videli in so vlekli, da se ne bi zadušil. Stefan si je potisnil masko na obraz in skočil, da bi mu izvelkel nogo. Sicer bi mu jo zdrobilo.

Umetno dihanje in Ljubljana se je kmalu ovedel. V jami pa je že lezel naslednji, zopet privezan na debelo vrvo. Največ dve minuti je vzdržal vsakdo pri delu.

Ze ves dan so poskušali zadelati odprtino pri vijaku, kjer je uhaljal plin. Ko se je začelo, je bila majhna, morda kot las. Zdaj pa bi skoznjo potisnil pest. Povečal jo je plin, ki je bruhal iz globlin pod pritiskom 130 atmosfer. Jeklo je brusilo kot papir.

Možje pri stolpu so vedeli, da bi lahko že opilek ali kamenček ukresal iskro in že bi vse skupaj objel plamen.

Niso odnehal in pomisljali. Šlo je za več deset milijonov vreden stolp. Pravzaprav za niti ne tako majhno tovarno, saj imajo stroji, s katerimi vrtajo, pet sto konjskih moči.

To je pripovedoval Stefan, ki vodi sedaj dela na vrtalnem stolpu pod gradom Borl na Ptujskem polju. Seveda so plinu zaprli pot. Seveda smo rekli zato, ker se je zdelo to rudarjem pri stolpu samo po sebi umetno. Tujci pa mislijo drugače. Pri-

šli so namreč Američani, tudi z naftnih polj, in priznali, da si pri njih kaj takega ne bi upali. Bi že naredili, samo drugače, bolj od daleč.

Pogumni fantje, ti beli rudarji. Res, da se jim ne more podreti krovina na glavo in gorskega udara ne poznajo kot rudarji pod zemljo. Zato pa delo ni dosti ali pa celo nič manj nevarno.

»Ali imajo ljudje z vrtine 106 odlikovanj? Priznajte za delo?«

Stefan je odikimal.

Čudno. Delavni so in še pogumni. Pripravljeni so tvegati zato, da bi ohranili svoje stroje. Uspehe imajo pri delu. Saj ne gre za kolajne. Ampak človek je vesel, če vidi, da upoštevajo njegovo delo. In pogum. Včasih je to več kot modra kuverta, ki jo ob priložnosti stisne v roke direktor in reče: Zato, ker ste dobro in pošteno delali, vam izreka kolektivno priznanje. Sledi še nekaj običajnih priznanj za zasluge. Res, kuverta je vedno dobrodošla, toda vsa kaj drugega je, če ti priznajo delo še drugače. Taka toplina se razlije po žilah, da bi vse objel.

»Ali ne pozabimo na to?«

Stefan oporeka in se trudi, da bi speljal pogovor drugam. Za božjo voljo, saj tisto, kar je pripovedoval, ni bilo nič takega, da bi obesili na veliki zvon. Dogodek pač, ki se ga potem, ko je mimo, rad spomniš. Saj je res. Pač samo dogodek in čemu bi ga napihovali v senzacijo?...

Tu pod borliskim gradom ob Dravi Stefan že dalj časa dela. Zarili so se precej globoko pod rodno prst Ptujškega polja. Iz globlin je že potisnil plin. S posebno napravo, ki jo imenujejo tester, so potegnili ven še nekaj deset litrov nafte. Torej sta oba, plin in nafta. Nafta je boljše kot tista na lendavskih poljih.

Prav gotovo, če bo vrtina, pa naj si bo ta pod gradom ali pa druge, ki so

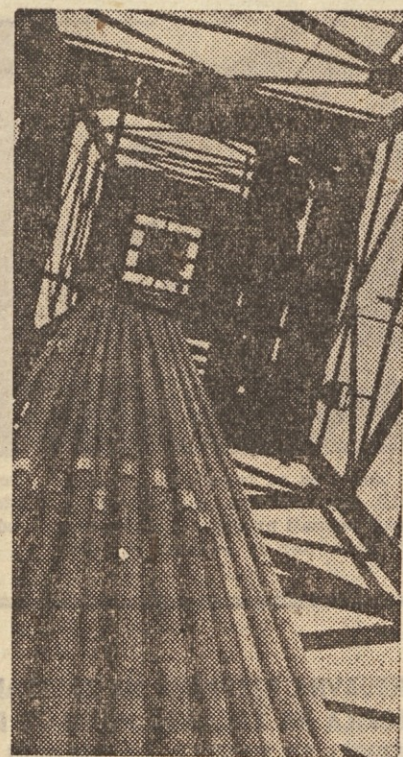
jih zastavili na Ptujskem polju, pozitivna, bo to zares imenitna reč. Zraven je tovarna aluminija in če bi bilo dovolj plina, bi lahko zamenjal premog, ki ga tam porabijo na stotine vagonov. Potem bi imeli ob tovarni tudi gorivo in ne električno energijo iz dravskih elektrarn. Fantje na stolpu o tem ne govorijo, niti ne razmišljajo veliko.

Ne, da bi jim bilo vseeno, ali bo vrtina pozitivna ali negativna. Nasprotno, sami so vsakega znaka najbolj veseli. Kadar potegnijo iz globline vrtalo, ne jedro, je pri kremenski luči vse napeto. Če da vzorec mlečno barvo, pomeni, da vsebuje nafto ali plin. Glavno jim je vrtanje in ne razmišljanje o tem, kaj vse bo, če bo kaj. Kar naprej delajo in le redko ustavijo stroje. Če je odmor, stopijo v bližnjo barako in prižgo cigarete. Z ognjem se ob stolpu ne igrajo. Če je okvara, poskušajo najprej sami, če je kaj hušega, vabijo iz Lendave pomoč ali pa prostijo za nadomestne dele.

Pred barako z orodjem, na kateri vise minimaksii, je na prijetnem soncu mehanik že od samega jutra popravljal precizni merilni mehanizem. Stotine kolesc in vzmeti bo beležilo delo na stolpu, ki so ga pravkar opravili.

Zarili so se že nekaj deset metrov globoko, potem pa je »ribji rep« zadel na trdino in se odlomil. Zdaj se že ure in ure mučijo, da bi izvelkli sveder. dolge jeklene konice, so premeške in ne primejo navojev odlomljenega svedra. Ko po občutku sklepajo, da je prišlo, počasi dvigajo spuščene cevi. Zopet nič. Nekam neobičajno je, da ni silisti robate besede, ko se stvar znova in znova posreči. Iz Lendave bodo pripeljali trši trn. Naročili so ga že ponoči. Pa vseeno ne čakajo. Če se posreči prej, bodo orej nadaljevali.

Velik buldozer pa je pravkar čofotaje po blatu odrinil na razmeščano cesto. Kamion s cevmi je ostal v bla-

tu. Zadnja kolesa so pol metra globoko, morda še več. Same težave. Buldozer so privezali. Oba stroja sta imela dovolj konjskih moči.

Okoli mehanika je bilo nekaj opazovalcev.

»Kaj pa dela ta naprava?«

Nekdo je s hudomušnim glasom vrzel:

»Oh, to je pa špljon!«

Zadovoljno so se zahlotali.

Precizni mehanizem beleži vsako delo. Pogled nani pove, kako globoko so prodili, kolikšna je teža jeklenih cevi, spuščanih v globino, na zadnji strani pa je »špljon«. Posebna naprava riše na okrogel papir tenko črto. Dan in noč, vsako uro. Če stroji stojijo, je črta ravna. Če vrtajo, je ozko nazobčana, če dvigajo cevi, niha v vedno manjših presledkih in narobe beleži, če cevi spuščajo. Kadar pride inženir, pogleda ta dnevnik in vse delo je na dlan. Ravno črto je treba opravičiti.

In tako se je mehanizma, ki opazuje vse delo vrtalcev, oprile ime špljon. Tega ne pripovedujejo z grenkobo, prei z veseljem, češ, nam pač ni mogoče očitati, da lenarimo. Telefonisti, ki napeljujejo od vsakega stolpa posebej žice, ki povezujejo vrtalce z Lendavo, sicer trdijo, da že najdejo izgovor na »ravno črto«.

»Ej, brate,« ga zavračajo, »če bi bila povsod taka produktivnost in tak nadzor nad delom kot pri nas...«

Misel je ostala nedokončana, pa vendar razumljiva. Stefan je prižgal žaromete, ki so osvetlili stolp. Prva nočna izmena je pri delu. Stolp komaj zaznavno drhti.

Morda bo na Ptujskem polju še veliko takih stolpov in še več manjših, črpalnih, ki bodo vlekli iz globlin temnozeleno masno tekočino.

Kako pa pridelek?

Kmetica nedaleč od stolpa je zaskrbljena. Kaj bo, če bo nafta? V vasi pravijo, da čebula ob takem smradu sploh ne bo uspevala. Morda ji pa naftin smrad zares ne bo prijel?

»Mislim, ali kaj sodelujete z drugo?«

»Tisto pa še ne.«

Zato proizvodnja še ni tolikšna, kot bi lahko bila. Da, ko bi se dalo še tu postaviti tak mehanizem, ki bi beležilo delo. Pa kaj to! Ko bi se dalo vsaj nekaj tiste prizadetosti in zavesti presaditi od stolpov v bližnjo vas.

Mitja Svab

SVEČANOSTI OB PRIČETKU DEL NA CESTI

V Nišu, Negotinu in v vseh naseljih ob avtomobilski cesti v Srbiji in Makedoniji so bile 1. aprila svečane proslave ob pričetku letošnjih del. V Nišu je bilo na Trgu osvoboditve veliko zborovanje mladinskih delovnih brigad, mladine in drugih prebivalcev iz Niša in okolice. V naselja ob avtomobilski cesti je zadnje dni marca prišlo 54 mladinskih delovnih brigad (med njimi pet slovenskih), tako da je bilo 1. aprila ob vseh trasah od Paračine do Niša in od Negotina do Demir Kapije že 64 brigad z 8160 brigadirji.

GIGANT NA BREGU DONAVE

Ob koncu leta 1960 bo v Prahovem ob Donavi začela obratovati velika tovarna superfosfata, ena največjih tovarn te vrste v Evropi, ki bo dajala 575.000 ton umetnih gnojil na leto. V njej bodo tudi proizvajali letno 6000 ton kreolita, ki ga sedaj uvažamo. V kratkem bodo dogradili glavno dvorano te velike tovarne, zgradili so že poslopje za trafopostajo, gradijo pa tudi pet skladiščnih dvoran in rečno pristanišče, ki bo med največjimi v državi.

LJUBLJANA DOBI NOVO VAJENSKO ŠOLO

V Ljubljani so pred dnevi zakoličili gradbišče nove vajenske šole raznih strok. Vsa gradbena in obrtniška dela je prevzelo ljubljansko gradbeno podjetje Gradis. Predvidevajo, da bosta šola in internat zgrajena do konca maja 1961, tako da bi se jeseni istega leta lahko začel redni pouk. Šola bo imela v razredih, kabinetih in delavnicah prostora za 1344 učencev (v dveh izmenah), vendar se bo zmogljivost s strnjanimi tečajji v počitnicah še povečala. V internatu pa bo lahko živelo 144 vajencev.

DALJNOVOD LIČKI OSIČ—GRAČAC

Te dni so začeli graditi daljnovod Lički Osik—Gračac, ki bo dolg 50 kilometrov. Zanj bodo porabili 200 milijonov dinarjev. Stevilni delovni kolektivi v Gračacu in okolici so sklenili, da bodo z denarjem podprli gradnjo tega daljnovoda (nekateri bodo prispevali celo 5 odstotkov od štirimesečnega zaslužka), kmetje in mladinci pa bodo pomagali s prostovoljnimi delom.

REKONSTRUKCIJA TEKSTILNE TOVARNE V PARAČINU

V tovarni sukna v Paračinu so povsem prenovili predilnico česanega prediva, za kar so porabili nad 330 milijonov dinarjev. Sedaj tovarna ni več odvisna od uvoza prediva in bo prihranila znatna devizna sredstva. Razen tega pa predilnica zdaj proizvaja vse vrste česanega prediva. Rekonstrukcija predilnice je omogočila boljše izkoriščanje zmogljivosti tkalnice, s tem pa tudi večjo proizvodnjo blaga. Zato je kolektiv sklenil, da bo v letu 1959 povečal proizvodnjo za 21 odstotkov, kar pomeni za 700 milijonov dinarjev. Takoj po rekonstrukciji so precej izboljšali kakovost sukna in povečali izbiro tkanin.

LESNI KOMBINAT V IVANGRADU

Aprila bodo v Ivangradu začeli graditi več tovarn novega lesnega kombinata, v katerih bodo izdelovali lesonit, celulozo, papir in druge lesne proizvode. V kombinatu bo delalo okoli 100 inženirjev in tehnikov ter nad 2000 delavcev. Proces proizvodnje bodo organizirali tako, da bodo svoje izdelke lahko prodajali na trgu ceneje kot mnoga druga lesna podjetja v državi.

MLADINA BO UKROTILA HUDOURNIKE

Julija in avgusta letos bo 20 mladinskih delovnih brigad, v katerih bo 2400 brigadirjev iz Srbije, predvsem srednješolcev, sodelovalo pri delih za regulacijo hudournikov med Vranjsko kotlino in Grdeličko klisuro. Hudourniki, ki odnašajo s seboj plodno zemljo, povzročajo na tem področju ogromno škodo.

NAPREDEK NAŠE TRGOVSKE MORNARICE

Po podatkih Združenja pomorskega brodarstva je imela jugoslovanska trgovska mornarica leta 1945 le 115 plovilnih enot s 137.829 brutoregistrskimi tonami, v začetku letošnjega leta pa že 334 ladij nad 50 ton s skupno 450.210 brt. S tem je bila največja predvojna tonaža prekorajena za 47 brt.

Letos bo dobila naša trgovska mornarica 11 novih ladij s 46.000 brt.; med njimi bosta tudi dva tramperja, ki sta jih naši podjetji »Jugolinija« in »Splošna plova« naročili na Japonskem. V prihodnjih dveh letih se bo trgovska mornarica povečala na 334 ladij s 536.000 brutoregistrskimi tonami. Zastarele in neekonomične ladje (za okoli 76.000 brt.) pa bodo zamenjali z novimi plovilnimi enotami.

DVE STO TURBIN TOVARNE LITOSTROJ

V tovarni Litostroj v Ljubljani so doslej izdelali kakih 200 turbin za skupnih 2 milijona KS. Medtem, ko je imelo prvih 170 turbin povprečno 7855 KS, izdelujejo zdaj 17 turbin s skupno 870.000 KS ali povprečno po 50.000 KS. Med njimi sta tudi dve Francisovi turbini za hidrocentralo Peručico po 53.000 KS. Litostroj se je tudi zavezal, da bo izdelal za hidrocentralo Split dve ogromni Francisovi turbini po 163.000 KS, trikrat večji od turbin v Mavrovu in petkrat močnejši od agregatov v hidrocentrali Jablanici.

MLEKOVOD NA TOLMINSKEM

Posebna strokovna komisija je pred kratkim določila lokacijo za zgraditev prvega mlekovoda pri nas, ki bo na Tolminskem. Sredstva so že na razpolago in načrt bodo lahko takoj začeli uresničevati. Mlekovod bosta sestavljali dve vzporedni trasi, dolgi skupaj približno 1300 metrov, ki bosta povezovali planine Zaslač, Slapnik in Kuhinja. Pri planini Kuhinja naj bi zbrali vsak dan približno 2000 litrov mleka oziroma okoli 180.000 l v vsej sezoni.

šel do besede, le čudil se je mojemu nastopu, še bolj pa oprostivši.

Štiriletno smotno sindikalno in politično delo med gradbenimi delavci nas je z njimi tako povezovalo, da smo enotno delovali in nastopali tudi po razpustitvi našega sindikata. Veliko zaslug za to pa imajo tudi akcijski odbori, ki smo jih ustanovili v mnogih podjetjih. Naša osnovna partijska organizacija se je zadnja leta pred drugo svetovno vojno močno okrepila, čeprav je režim preganjal iz Ljubljane ali celo iz države več naših komunistov. Sestajali smo se v skrovanjih naših članov, največkrat pa v Tomačevem, v stanovanju tovariša Ivana Kaučiča.

Dogodki so se tiste dni izredno naglo vrstili. Demonstracije proti trojnemu paktu in pristopu Jugoslavije k Osi Rim — Berlin, ki smo se jih množično udeleževali, so trajale več dni zapored. Ko sta Nemčija in Italija napadli Jugoslavijo, je bil naš aktiv ves čas na nogah. Med drugim je Partija izdala »Proglas«, v katerem je pozivala vse zavedne Slovence na obrambo domovine. Letak so raznoževali v stanovanju tovariša Ivana Kaučiča v Tomačevem. »Proglas« bi morali ljudje čimprej dobiti v roke. Časa pa je bilo malo in zato tovariša Jakit in Kopitar nista čakala noči. Marveč sta naložila velike zamorve tega letaka na kolesi in

krenila proti Ljubljani. Mitničar na tomačevski cesti ju je ustavil in ker mu nista mogla dopovedati, kako pomembno nalogo imata, in prepričati, naj ju ne ovira, je tovariš Jakit potegnil pištolo in ga spodil v mitnico. Potlej sta »Proglas« srečno pripeljala v mesto. Lahko rečemo, da je tovariš Jakit prvi uporabil strelno orožje v naši revoluciji, čeprav mu streljati ni bilo treba.

Stevilni gradbeni delavci, ki niso bili mobilizirani, so se tedaj na poziv Partije prostovoljno javili v vojsko. Takoj po razpadu stare Jugoslavije pa so poiskali stike s posamezniki iz aktivna našega nekdanjega sindikata, in veliko jih je bilo, ki so se po naših starih zvezah vključili v narodnoosvobodilni boj. Teže je bilo s tistimi, ki so ostali na nemški strani, kajti Nemci so jim kmalu omogočili prihod v Ljubljano, vendar se je tudi mnogo teh vključilo v osvobodilno gibanje. Sprva smo v glavnem iskali in skrivali orožje, širili letake osvobodilnega gibanja in sodelovali v raznih drugih akcijah. Julija 1941 pa je bilo v Ljubljani več sto ožjih sestankov gradbenih delavcev — zaradi pomanjkanja časa smo jih organizirali kar podnevi in celo med delovnim časom — ki so potrdili revolucionarno zavest gradbenih delavcev in razgibali njihovo dejavnost v Osvobodilni fronti.

...MEHANIČ JE OD RANEGA JUTRA POPRAVLJAL PRECIZNI MERILNI MEHANIZEM. STOTINE KOLESČ IN VZMETI BO BELEŽILO DELO NA STOLPU...

40 VELIKIH LET

IZ SPOMINOV TOVARIŠA RUDJA GANZITILJA

Velika stavka leta 1936 je močno utrdila sindikat gradbenih delavcev in razširila njegov vpliv po vsej Sloveniji. Takratne oblasti so se posluževale vseh mogočih sredstev, pa tudi najhujšega nasilja (leta 1936 in kasneje so pregnale iz Jugoslavije več revolucionarnih voditeljev gradbenih delavcev, med njimi tudi Brejca, Čeboklija, Stolfo, Bojta in druge), da bi strle moč organiziranega stavbenega delavstva, vendar je bilo vse njihovo prizadevanje brezuspešno. Ko so podjetniki skušali odstraniti iz podjetij delavske zaupnike, so se jim delavci uprli, ponekod celo s stavkami. Odločno so se upirali tudi izdajalskim zaupnikom, ki so jih delodajalci skušali vrniti delavcem, zlasti klerofašizem iz tako imenovanega zelenega sindikata (Zveze združenih delavcev), ki so se udeležili razrednemu sovražništvu. V vseh teh bojih in spopadih je Partija vzgojila širok krog razredno zavednih gradbenih delavcev, ki so med delavstvom uživali velik ugled, in zato niso bili redki primeri, da so stalni delavci pomagali tudi sindikatom ostalih strok pri snovanju in ujetvanju enotne akcije v podjetjih, da so sodelovali v delavsko-kmetičnem gibanju, ustanavljali obrambne odbore, akcijske odbore itd. V letih pred zad-

ŠOLA REVOLUCIJE

njo vojno so organizirali tudi več demonstracij nezaposlenih in prisiljeni oblasti, da so jim izplačevale podpore, demonstrirali so proti generalu Živkoviću, proti nacistični okupaciji Avstrije in Češkoslovaške, sodelovali so v protidraginskih demonstracijah leta 1940 in v demonstracijah proti paktu Jugoslavije z Nemčijo.

»Zadnja leta pred drugo svetovno vojno,« pripoveduje tovariš Ganzitilj, »je režim stare Jugoslavije vedno bolj lezel v fašistične vode, preganjal in uklinjal je napredna društva, obenem pa dovoljeval ustanavljanje nacističnega »Kulturne bunda«, zlasti na Stajerskem. Partija je takrat stalno opozarjala javnost na vojno nevarnost, ki je grozila s strani Nemčije in Italije, ter pozivala vse narodno zavedne ljudi na obrambo nacionalne neodvisnosti.

Kolikor bolj se je režim povezoval z nemškimi in italijanskimi fašizmom, toliko bolj bi bil doma predzrešči. Njegov sindikat (Zveza združenih delavcev) je imel med delavci malo pristašev in vse je ka-

prejnjih stavkah, je tudi pri te pomagal partijski aktiv iz vseh strok in celo študentje. Komunisti smo storiili vse, kar je bilo mogoče storiti, in stavka je — čeprav je bilo nekaj stavk izkolkazov, ki so delali pod okriljem »Zveze združenih delavcev« in pod stražo policije — imela politični in ekonomski uspeh. Pridobili smo za kakih sedem odstotkov višje mezdre, pretežna večina delavstva se je še bolj strnila okrog našega sindikata in prisilili smo »Zvezo združenih delavcev«, da je povsem razkrila svoje izdajalsko obličje.

Po tej stavki je režim razpustil Zvezo gradbenih delavcev Jugoslavije in s tem tudi naš sindikat. In ker smo bili že prej pripravljeni na vse, pa tudi na razpustitev sindikata, smo vsa finančna sredstva dal Partiji, ki jih je rabila za nadaljevanje boja. Od tedaj smo namesto članarine pobirali prispevke za Rdečo pomoč, za Partijo in za tiskovni sklad. Na gradbiščih pa smo namesto odborov sindikata

Na prvem republiškem posvetovanju varnostnih inženirjev in tehnikov so posebej opozorili na to, da je v strokovnih šolah vse premalo varnostne vzgoje. To velja tako za vaje kot za sred-

nje strokovne šole, zlasti pa za fakultete. Vsi strokovnjaki v industriji, gradbeništvu in rudarstvu bi morali do podrobnosti poznati predpise o higiensko-tehnični zaščiti pri delu, ker je varnost pri delu

sestavni del organizacije proizvodnje. — Na slikah stara in nova šola kovinske stroke v Kopru, ki bo odprta ta mesec. Danes se šola v njej 170 vajencev, v novi šoli pa bo prostora za 280 gojencev.

STJEPAN BUNTA, STUDENT MEDICINSKE FAKULTETE:

ODNOSA DO ČLOVEKA SE NE NAUČIŠ IZ KNJIG

Študij še ni tak, kot bi moral biti. Študent, ki diplomira, je sicer strokovno podkovan, je pa premalo splošno politično, ideološko in ekonomsko razgledan. To je zato, ker je pač posnetek avstrijske in nemške šole, pomešan še s francosko, ki pa so vse preživele. Eden izmed vzrokov pa je prav gotovo tudi to, da naša zdravstvena služba še ni urejena in da pravzaprav niti ne vemo, kakšen naj bi bil zdravnik 'splošne prakse. Glede tega stališča še niso dokončno oblikovana.

Z novim učnim načrtom so se začele razmere spreminjati. Prej je temeljil študij večinoma na teoretičnem pouku, pri čemer so bile nekatere stroke, na primer rehabilitacija, preventiva, psihiatrija zapostavljene. Z novim učnim načrtom jim je sicer določeno določeno mesto, toda bolj po pogovoru, da je volk sit in koza cela.

Študij je treba reformirati, o tem smo si vsi edini. Toda kako? Ena izmed rešitev bi bila morebiti v nekakšni vertikalni delitvi študija, v specializaciji že ob vstopu na univerzo, kot je to storjeno na primer za stomatologe. Druga, sprejemljivejša rešitev, pa bi bila v stopnjevanju študija po letih. Vsak študent naj bi dobil po dveh, treh letih določeno zaključno znanje v svoji stroki, s tem pa že tudi kvalifikacijo. To bi priložilo zlasti v poštevek pri vzgoji

srednjih zdravstvenih kadrov, na primer medicinskih sester, rentgenskih tehnikov, sanitarnih tehnikov itd. Kdor pa bi hotel dalje študirati, bi šel še v naslednje letnike, v katerih bi poglobil svoje znanje v stroki medicine, za katero se je odločil.

Se nekaj pripomb k vsebini študija. Z prejšnjim dejal, da je zdravnik, ko pride z univerze, politično, ideološko in ekonomsko premalo razgledan. Seveda ni moč na medicini vzgajati na primer ekonomistov, vendar bi zdravnik le moral poznati vodenje zdravstvene ustanove. Mimo tega bi moral poznati problematiko družbenega upravljanja in tudi socialno zakonodajo, na primer zakon o invalidskem, o zdravstvenem varovanju in podobno, saj so to prve stvari, s katerimi se sreča, ko stopi mlad zdravnik v življenje. Prvih teh stvari ne pozna, drugič pa tudi nima izoblikovanega odnosa do njih. Za vse to pa ni treba uvajati kakšnega novega predmeta (sem proti katekizmu), marveč je moč to poenostaviti ob slehernem predmetu, ki ga predavajo na univerzi.

Drugo, kar pa negativno vpliva na oblikovanje študentove osebnosti, torej osebnosti bodočega zdravnika, pa je dokaj močna hierarhija, ki jo je zlasti v medicini moč posebej opaziti. V razmerah, ko so ostro začrtane meje nad zdravnikom, ter srednjim in nižjim medicinskim kadrom in med zdravnikom, profesorji, docenti, asistenti, primariji, »navadnimi« zdravniki, stajati in študenti, se v študentu samem oblikuje tako razlikovanje, določeno podcenjevanje nižjih od njega, kar dobi končno podobo tudi v njegovem odnosu do bolnika. Za študenta je vsak bolnik v prvi vrsti le poučen primer in niti ne utegne pomisliti, da je to živ človek. Če mu tega učno osebo nenehno ne vsaja v njegovo duševnost, se tega sila težko znebi in potem nastajajo pritožbe čez zdravnika, da se bolniku ne posveti in podobno. Tega pa se ni moč naučiti iz knjig.

Dr. RUDOLF OBRAČUNC, PREDSEDNIK SLOVENSKEGA ZDRAVNIŠKEGA DRUŠTVA:

PRAKSA NA KLINIKI NE ZADOŠČA

Sodobna medicinska znanost je zlasti zadnja leta tako močno napredovala, da na vseh fakultetah, in ne samo na naših, razmišljajo o tem, kaj storiti, da učni načrti ne bi bili prenatrpani in da bi mogel študent ob količinski normalni napori osvojiti dokaj obsežno znanje. Prepričan pa sem, da bi že reforma srednjega šolstva razjasnila marsikaj, kar bi ugodno vplivalo tudi na študij na medicinski fakulteti.

V Ljubljani zadevamo najprej na vprašanje gnotne osnove reformiranega študija. V prvi vrsti bi morali rešiti kadrovske vprašanje, saj zahteva skrajšan študij dosti več docentov in asistentov. Glede tega pa smo precej šibki. Dalje bo treba misliti tudi na razširitev inštitutov in na njihovo opremo, na to, da bodo imeli študenti odprta vrata v knjižnice, itd. Vse to so vprašanja, ki jih bo treba vzporedno rešiti. Obenem pa bo treba izkoreniniti še slabo tradicijo. Saj je res, da daje stara nemška šola zdravniku precej široko splošno teoretično znanje. Danes pa je treba spričo vedno novih odkritij znova postaviti mejo, do katere naj to znanje sega. Ne smemo niti prenehati, sicer bi postalo zdravljenje dvomljive vrednosti, niti previsoko, da študija ne prenatrpano.

Doslej je veljalo načelo, naj se na fakulteti usposobi zdravnik splošne prakse. Danes to načelo ne drži več povsem. Komisija, ki je proučevala,

ne prakse le »prometniki«, ki pošiljajo bolnike s pregleda na pregled.

Ce hočemo zdravnika usmeriti na probleme, ki jih narekuje življenje, praksa samo na kliniki nikakor ne zadošča. Študent mora poznati dispanzersko službo, preventivo, prvo pomoč itd. Menim, da bi moral še v številne druge zdravstvene ustanove, s katerimi se bo na terenu vsak dan srečeval. Toda, kot je na klinikah premalo prostora, nimajo to-

liko opreme, da bi mogel vsak študent sam praktično delati, so premajhne tudi izvenklinične ustanove, da bi moge sprejeti tudi študente.

Uresničitev reforme pa je odvisna še od nekega globljega činitelja: od ekonomske nujnosti, ki naj spodbuja študenta, da bo čimprej doštudiral ter se postavil na lastne noge, in od njegove zavesti, da je študij njegova dolžnost in naj čimprej stopi kot borec na »bojno polje«.

V razpravi o reformi študija moramo osvetliti še neko drugo vprašanje. Menim, da je zgrešeno mnenje, naj bi s srednjih strokovnih šol preskočili na univerzo. V sedanjem sistemu nam manjka zlasti perspektive v teh poklicih. Tako naj bi na primer medicinska sestra dobila tudi fakultetno izobrazbo, vendar ne kot zdravnik, marveč kot medicinska sestra.

To je važno zlasti v današnji organizaciji zdravstvenih služb. Vsi vemo, da v sodobni medicini ne pridemo daleč brez tako imenovane »timске« obdelave. V taki skupini mora imeti vsak svoje mesto, sicer ni skupina. To pa pomeni, da je vsak član te skupine povsem enakovreden, vsak enako odgovoren za svoje področje.

Kakor imamo specializacijo med zdravniki, prav tako naj bi odprli možnost specializacije tudi srednjemu strokovnemu kadru in možnost njegove nadaljnje izobrazbe. Potem bi imeli ti ljudje voljo ostati v poklicu, ker bi imeli perspektive nadaljnjega razvoja.

Danes naletimo včasih na mnenje, da zdravniku ni v čast, zanimati se za higieno bolnika, za njegovo prehrano, češ, saj to ne sodi na njegovo področje. Za to je več vzrokov. Nikakor nisem za to, da bi se vračali na predvojne odnose, marveč je treba že v študentu oblikovati miselnost, da je uspeh matične ustanove del njegovega uspeha ter da je bolnik človek in ne morda zgolj zanimiv primer. Zato pa je treba nekaj več kot katedra. Takšno miselnost je treba oblikovati skozi vsa predavanja, kolokvije itd. Danes pa je tega malo zaradi prevelike obremenjenosti učnega osebja.

Ob koncu bi rad povedal besedo še o strožjih ali blažjih ukrepih, če kdo izmed študentov ne bi v roku končal študija. Če upoštevamo objektivno težavo, s katerimi se danes borimo pri študiju na medicinski fakulteti, v pomanjkanju prostorov, učil itd., lahko ostra politika odbije tudi tistega, ki bi ga bilo škoda odbiti. Najti je treba neko mero, da bi nam taki ukrepi ne škodovali.

NEDAVNA RAZPRAVA NA ZASEDANJU REPUBLIŠKEGA SVETA ZA ZDRAVSTVO JE OPOZORILA NA TO, KAKO NUJNA JE REFORMA ŠTUDIJA NA MEDICINSKI FAKULTETI. UGOTOVILI SO NAMREČ, DA SPLOŠNI ZDRAVNIKI VSE PREMALO POZNAJO PSIHIATRIJO IN PREDLAGALI SO, NAD BI DALI TEMU PREDMETU ŽE NA FAKULTETI VEČJO VELJAVO. TODA KAKO? S PODALJEVANJEM ŠTUDIJA TEGA NI MOČ REŠEVATI, SAJ SMO PRAV ZARADI TEGA, KER NAM MANJKA ZDRAVNIKOV, SKRAJŠALI ŠTUDIJ OD ŠESTIH NA PET LET. PROUČITI JE TREBA CELOTEN SISTEM ŠTUDIJA. PA NE MORDA SAMO ZAVOLJO PSIHIATRIJE; ZNANOST — IN TUDI MEDICINA — NAPREDUJE Z NAGLIMI KORAKI. ODKRIVANJE VEDNO NOVIH ANTIBIOTIKOV, NEVARNOSTI ATOM-SKEGA ŽARČENJA ITD. — VSE TO SO STVARI, KI BI JIH MORAL POZNATI VSAK ZDRAVNIK. IZ UČNIH PROGRAMOV IN NAČRTOV JE TREBA IZPUSTITI VSE TISTO, KAR NI NUJNO POTREBNO. TODA NAJ O TEM SPREGOVORE NEPOSREDNO ZINTERESIRANI: VPRAŠALI SMO ZA MNENJE PREDSEDNIKA SLOVENSKEGA ZDRAVNIŠKEGA DRUŠTVA, DEKANA MEDICINSKE FAKULTETE IN ŠE ENEGA OD ŠTUDENTOV,

KAKO - TO JE ZDAJ VPRAŠANJE

skoraj v sleherni strokovni reviji prispevke o tem, kako naj bi ga reformirali.

Nobenega dvoma ni, da v petih letih ne moremo dati tistega, kar bi lahko dali v šestih. Cilj reforme pa je v tem, da damo s fakultete v petih letih zdravniku, ki bo imel zaokroženo znanje, da bo sposoben za delo na terenu in da bo to znanje mogel še nenehno poglobljati. Zato je tudi jasno, da je sila težko najti pravo razmerje med posameznimi predmeti, zlasti teoretičnimi, vendar menim, da teoretičnega dela ne bi mogli več krčiti, ker daje le-ta socialno podlago za nadaljnji študij.

Nekaj vendar lahko storimo. Nekateri se zavzemajo na primer za sprejemne izpite iz kemije, fizike in biologije. Tako bi teh predmetov na fakulteti ne poučevali. Vendar je zlasti biologija za študij medicine le specifična, ker zahteva poklic zdravnika poglobljeno poznavanje biologije.

Drugi se zavzemajo za sistem »koledžev«. Ti predlagajo, naj bi se v zadnjem razredu gimna-

zije že izvršila strokovna alter-nacija. Tu bi bodisi medicini predelali kemijo, fiziko in biologijo.

Mnenja so raznolika. Vsako od njih je moč zagovarjati in morda prav zato še nismo našli take rešitve, za katero bi se odločili.

Želja nas vseh je, da damo rešiti.

pouku iz klasičnih predmetov čimvečjo veljavo s poudarkom na praktičnem in individualnem delu študenta. Tu pa je najtežje najti pravo mero. Ze doslej je precej storjenega. Fiziko smo skrtili od dveh na en semester, anatomijo od štirih na tri itd. Zavedati se pa moramo, da teh vprašanj ni moč reševati samo v vsej državi, sicer bi nastala fluktuacija z univerze na univerzo. Študentje bi se selili z zahtevnejše na manj zahtevno. Mimo tega pa ne moremo dopustiti degradacije te ali one fakultete.

To pomeni, da je sprememba učnih programov in načrtov ena izmed najvažnejših in tudi najbolj zamotanih zadev, ki se jih lotevamo.

S tem vprašanjem pa je tesno povezano tudi vprašanje gnotne osnove za reformirani študij. Ta je danes dokaj skop. Inštitut so pretesni in tudi pre-slabo opremljeni, manjka učnih pripomočkov. Sem sodi pa še vprašanje kadrov, ki ga prav tako ne bo moč kar čez noč odločiti.

Tehnična zaščita ni vse!

Tudi pomanjkljiva varnostna vzgoja je vzrok za pogoste nesreče pri delu

Lani je bilo v ljubljanskem okraju 16.720 nesreč pri delu, od tega 32 smrtnih in 37 z invalidskimi posledicami. Leta 1957 pa je bilo 16.289 nezgod, od tega 40 smrtnih in 42 z invalidskimi posledicami. Če primerjamo te podatke s porastom števila zaposlenih za 6,28%, ugotavljamo, da je bilo lani manj nesreč. Medtem ko je bilo predlanskim 1211 nesreč na 10.000 zaposlenih, je bilo lani le 1169. Vsekakor pa moramo ob tem upoštevati tudi, da je proizvodnost lani narasla, s tem pa tudi večja možnost nesreče.

Večina naših delovnih kolektivov je poskrbela, da varnost pri delu ne zaostaja za napredkom proizvodnje. Z vsestransko analizo in pregledom več kot sto večjih podjetij je ugotovljeno, da število nezgod še zdaleč ni odvisno od naključja, marveč, da je manj nezgod tam, kjer je za varnost dobro poskrbljeno in kjer bedi nad zaščito dela vse kolektivi.

Najpogostejše se ponesrečijo nekvalificirani delavci v gradbeništvu, pri podjetjih za vzdrževanje prog in v komunalni dejavnosti. Ti delavci so sila nestalni, poleg tega pa še ne kažejo dosti zanimanja za delo. Seveda se ti osebni činitelji bolj zrcalijo pri sezonskih delavcih in tako imenovanih polproletarcih. Med njimi je tudi največ poškodb. Ti delavci pogosto menjavajo delovna mesta ter se že zaradi tega težje prilagajajo ter podrežajo novim varnostnim predpisom v novem delovnem okolju. Služba higiensko tehnične zaščite in varnostna vzgoja sta v takih podjetjih toliko važnejši. Zal pa moramo ugotoviti, da je prav na tem področju premalo storjenega. Vodstveno osebje tudi ne kaže dovolj strogosti in se v interesu samih delavcev premalo poslužuje tudi administrativnih ukrepov.

Precej nered se pripeti tudi visokokvalificiranim in kvalificiranim delavcem. Vzrokov za to je več. Predvsem so ti delavci intenzivneje vključeni v proces proizvodnje ter opravljajo tudi najnevarnejša dela. Drugič pa ti delavci precej podcenjujejo nevarnost, ker so se nanjo že navadili in pogosto ne upoštevajo varnostnih predpisov.

Zanimivo je, da se ponesreči največ mladih ljudi do dvajsetega in od dvajsetega do tridesetega leta starosti, čeprav tvorijo ti manjšino v številu zaposlenih. To kaže, da varnostna vzgoja ne gre vzporedno z vključevanjem mladine v proizvodnjo.

Več kot desetina nesreč se je pripetila lani na poti na delo oziroma na poti z dela. Od teh odpade 41% na kolesarje. Te poškodbe so navadno težje in je bil vsak tak ponesrečenec bolan lani povprečno po 30 delovnih dneh (povprečni izostanki pri obratnih nezgodah trajajo 14 dni). Najpogostejše so nesreče zaradi kršitve prometnih predpisov, pa tudi zaradi tega, ker vodstva podjetij še ne poskrbe dovolj za organizacijo prevoza svojih delavcev.

Pogosta obolenja in nesreče pri delu so težko breme za naše gospodarstvo. O tem najzgovorneje priča podatek, da je odpadlo lani na nesreče pri delu 14.30% od vseh izgubljenih delovnih dni zaradi bolezni in poškodb, predlanskim pa le 14%. Največ delovnih dni izgubimo zaradi prehladov in drugih obolenj dihalnih organov, takoj za njimi pa so nesreče pri delu. Lani smo izplačali za hranarino ob obratnih nezgodah več kot 107 milijonov dinarjev, predlanskim pa 87 milijonov. Stroški zdravljenja doma in v bolnišnicah ter stroški za invalidnine ter invalidske in družinske pokojnine zaradi nesreč pa so še dosti večje. Izgube življenja pa se seveda ne da nadomestiti.

Se večja je gospodarska škoda zaradi nesreč v proizvodnji. Po nepopolnih računih okrajnega inšpektorata za delo smo izgubili lani v okraju 730 milijonov dinarjev, od tega v industriji 67%.

Lani je bilo manj nesreč zlasti v barvni metalurgiji, v industriji gradbenega materiala, v kovinski in lesni industriji. V elektroindustriji, v kemični, papirni, tekstilni in živilski industriji pa je zmeraj več nesreč.

Največ nezgod je še vedno v premogovnikih. Razveseljivo pa je, da jih je bilo lani manj kot predlanskim, čeprav se je storilnost dela dvignila.

Glavni vzroki za številne poškodbe pri delu so naslednji:

1. Delo ni vedno najvarneje organizirano. — Povsod ne upoštevajo varnostnih predpisov, tehnična vodstva podjetij pa ne poskrbe, da bi bila varnost organizirana istočasno z organizacijo proizvodnje.

2. Predelavci, vodje skupin in mojstri so še premalo dosledni in premalo strogi pri uresničevanju varnostnih ukrepov.

Vsak mesec zraste na ljubljanskem zavodu za socialno zavarovanje takle kup prijav nesreč pri delu. Največ je tistih drobnih nezgod, ki bi se jim dalo izogniti z malo več pazljivostjo in boljšo organizacijo dela.

vanju varnostnih ukrepov ter pogosto podcenjujejo odgovornost za varno delo.

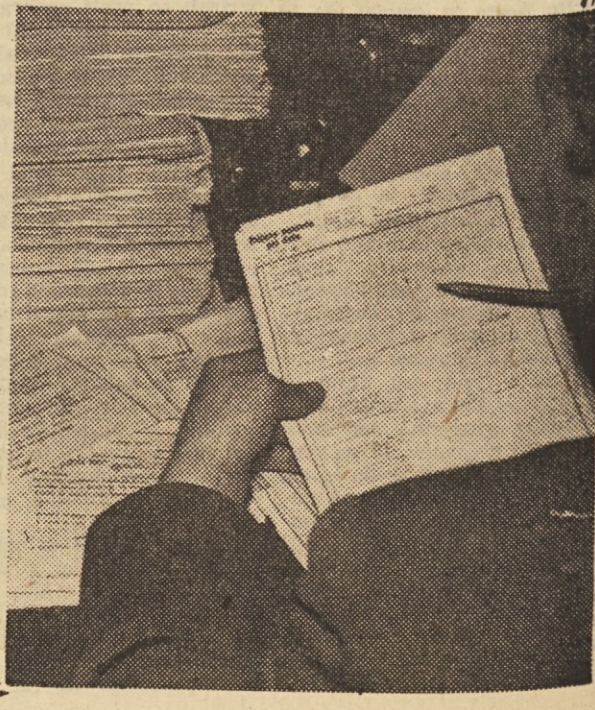
3. Tudi delavci niso dovolj disciplinirani, ne uporabljajo zaščitnih sredstev in naprav, so nepredvidni ali pa premalo izurjeni.

4. Slabo delo komisij za higiensko tehnično zaščito in sindikalnih podružnic.

5. Pomanjkljiva varstvena vzgoja delavcev. Danes nihče več ne more trditi, da je pomanjkanje materialnih sredstev vzrok za nesreče. Zakonodajna naša socialistična skupnost daje vse možnosti za zaščito delovnega človeka in ob pregledu podjetij ugotavljamo, da imajo delavci vsa potrebna osebna zaščitna sredstva ter da je družba zagotovila dovolj sredstev za zaščito dela. Naj povemo samo to, da so dali delovni kolektivi za varnost samo lani več kot 623 milijonov dinarjev. Od tega so porabili za osebna zaščitna sredstva 254 milijonov, za tehnično zaščito 147 milijonov, za higiensko zaščito 164 milijonov in za okrepila na težjih delovnih mestih 58 milijonov dinarjev. V tem znesku pa niso šteta sredstva za zaščito dela ob novih investicijah.

Vprašati se moramo torej, ali smo sami dovolj storili za svojo varnost in zdravje pri delu. Ni dovolj, če odgovorni tehnični in drugi voditelji podjetij poskrbe zgolj za materialno zaščito, da delavce pa tudi ni dovolj, če določijo zaščitna sredstva, pa jih ne uporabljajo in se sami ne varujejo.

Danilo Besednjak

Dr. MILKO BEDJANIČ, DEKAN MEDICINSKE FAKULTETE:

NAJTEŽJE JE NAJTI PRAVO MERO MED TEORETIČNIM IN PRAKTIČNIM POUKOM

Ze dolgo je jasno, da je potrebna reforma študija tudi na medicinski fakulteti.

Po priporočilu zvezne ljudske skupščine je bil študij medicinske skrajšan od šestih na pet

let. Toda to je le prva etapa in se zavedamo, da je to le skrajšan in koncentriran študij, ne pa že reformiran. Reforma medicinskega študija je nekaj, za čemer teži ves svet in najdemo

Na vrsti so proizvajalci

Pogovor s Francem Drobežem, predsednikom upravnega odbora Zavoda za stanovanjsko izgradnjo v Ljubljani

MNENJEM POTROŠNIKOV O SODOBNEM POHISTVU, KI SMO JIH OBJAVILI V PREDZADNJI ŠTEVILKI NAŠEGA LISTA, PRIDRUŽUJEMO IZJAVE TOVARISA FRANCA DROBEŽA, PODPREDSEDNIKA OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA LJUBLJANA IN PREDSEDNIKA UPRAVNEGA ODBORA ZAVODA ZA STANOVANJSKO IZGRADNJO, KI JE OSVETLIL PREDVSEM VZROKE RAZNIH POMANJKLJIVOSTI V PROIZVODNJI STANOVANJSKE OPREME.

Ne moremo reči, da naša stanovanjska oprema ni oblikovno moderna in estetsko zadovoljiva. Toliko so naši proizvajalci pohištva že dosegli. In sicer predvsem po zaslugi pro-

Po zaslugi Zavoda za stanovanjsko izgradnjo in Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva ter raznih strokovnjakov in strokovnih organizacij, ki so sodelovale pri

stike s potrošniki, upravičeno pričakujemo, da bo odigral odločilno vlogo pri izboljševanju kvalitete proizvodov.

Med proizvajalci stanovanjske opreme pa bomo povečali koordinacijo tudi v ureditvi potrošnih centrov v obliki velikih prevzemnih in sortirnih skladišč, ki bodo prevzemala izdelke neposredno od proizvajalcev in izločevala vse, kar bo nekaliteto izdelano. Po-budo za ustanovitev takih potrošnih centrov je dala sama praksa. Trgovska podjetja, ki prodajajo stanovanjsko opremo, namreč vse preveč mislijo samo na to, kako bi si zagotovili čim več prometa, ne pa na to, kako bi potrošniku čimbolj ustregla. V teh skladiščih bo treba seveda zaposliti ljudi z visoko družbeno za-

Ljudje kakor ti in jaz

Zmračilo se je že, ko sta Tevž in Mojca obstala pred vrati. »Pojdi ti naprej,« je šepnil Tevž in potisnil Mojco predse.

Mojca je odskočila in mu pokazala jezik.

»Kar prestreži jih. Ti si kriv, da sva tako pozna. Že zdavnaj bi lahko bila doma, če ne bi v vsako stvar vtikal nos.«

Mojca ni lagala. Tevž je bil kriv, da sta se zamudila. Med potjo z igrišča sta videla prometno nesrečo in ni se mogel odtrgati od tam, dokler niso obeh ponesrečencev, motorista in biciklista, odpeljali v bolnišnico.

Tevž je vedel, da Mojca ne bo popustila in da bo oče v glavnem nanj stresel jezo, pa naj vstopi prvi ali zadnji, ker je pač starejši.

Ze se je hotel vdati v usodo, ko mu je padlo nekaj modrega v glavo: »Mojca, predlagam... Ampak prej obljubi, da me ne boš zatožila.

Mojca je brez besede prikimala.

»Deniva si trske za hlače. Očka ne bo opazil. Vem, da že piha od jeze in maha z iztepačem.

Mojci se je zdel predlog sila imeniten. Stekla sta v drvarnico in si hihitaje basala trske za hlače.

»Delaj se, da te boli in si s silo nimaži oči. Takole.«

Tevž je bil naravnost zgleden učitelj, kako se mora Mojca vesti medtem, ko bo padalo po njej.

Zgodilo se je, kot sta pričakovala. Se preden sta utegnila pojasniti, kod sta tako dolgo hodila, je oče med monologom, polnim raznih medmetov, na kratko obračunal z obema. Tudi napoved glede iztepača se je uresničila.

Tevž je odlično zaigral spokornjenega sina. Klečal je v kotu, si s pestmi zakrival oči in polglasno ihtel. Mojca ga

PRVA PREVARA

Mojca je poskilila proti Tevžu ravno takrat, ko si je silnil oči. Bušnila je v glasen smeh.

Očeta je vrglo izza mize. Zgrabil je Mojco za lase in zakričal:

»Prekleti pankrti, še praker jim ne zaleže.«

Mojco so obile zaresne solze. Malo od bolečin, še bolj pa od jeze na Tevža.

»Tevž je kriv,« se je zadržal, »on je rekel, da si dajva trske za hlače. Vidiš, tukajle jih imam.«

Dekletce si je seglo pod krilo in na tla so padle tri tanke trske.

Tevž je še zmeraj klečal. Ze ob Mojčinem smehu se je čisto zgrbil in s silnastimi očmi preplašeno krožil po kuhinji.

Mojca je govorila in govorila, dokler ni vsega povedala. Potem je zmagovalno pogledala proti Tevžu in čakala, da ga bo oče zmikastil.

Na njeno presenečenje se je oče počasi obrnil k Tevžu in mirno rekel: »Lahko bi povedal, zakaj sta prišla tako pozno.«

Tevž je pristno zaihtel in zajecjal: »Saj me nisi vprašal. Nikoli ne čakaj na odgovor.«

Besede je zadušil jok. Matli, ki je dotlej molčala in nervozno ropotala s posodo, je zamrmrala proti možu:

»Pojdimo že večerjat. Ne bi škodilo, če bi me včasih poslušal.«

Oče je hote preslišal očitke na račun pretepanja in je dejal, kakor da se ni nič zgodilo:

»No, pa pojdimo večerjat.«

Je sprva enakovredno posnemala. Potem se je zgodilo tisto strašno, česar se je Tevž vseskorj bal.

Čimprej hladilnico v Ljubljani

Zaradi neprimernega vskladiščenja gre veliko zelenjave v nič

O pomenu sadja in zelenjave v prehrani je bilo že toliko napisanega, da tega ni treba ponavljati. Spominimo se le izredno važne vloge vitaminov za obstoj in razvoj neobhodno potrebnih snovi, ki jih naše telo ne more samo izdelati, temveč jih dobi le z zaužito hrano. Najbogatejša vira najvažnejših vitaminov, to je vitaminov, ki se topijo v vodi, sta prav sadje in zelenjava. Količinsko najpomembnejši je C vitamin (ali askorbinska kislina), ki ga potrebuje telo dnevno najmanj 80 mgr, ker krije z njim 80% vseh potreb po vitaminih. Zato moramo tako sestavljati jedilnike, da bomo z dnevnimi obroki hrane zaužili dovolj vitaminov, zlasti vitamina C.

V letnih časih, ko je dovolj sadja in zelenjave, to je kasno spomladi, poleti in zgodaj jeseni, ni težav glede vitaminske hrane, saj je takrat na trgu izredno pestra izbira svežega sadja in zelenjave. Teže je pozimi, ko smo navezani le na doma pripravljeno konzervirano zelenjavo in sadje in na industrijske izdelke. Izbira postane enolična: kisló zelje in repa, rdeča pesa in fižol so nekaj mesecev skupaj s krompirjem vsak dan na mizi. Le ob posebnih priložnostih se odpro še kozarci z vložnimi kumaricami, papriko, stročjim fižolom, graham ali raznimi kompoti. Med svežo in doma ali industrijsko konzervirano zelenjavo in sadjem pa je razlika v kakovosti, četudi je pogosto ne občutimo, ker so konzervirani pripravki prav tako okusni kot sveži. Naj še tako pazljivo konzerviramo, je opaziti razliko že v obliki, barvi, vonju in okusu. Spremembe pa ne nastanejo samo na zunaj, temveč tudi v notranji zgradbi živil. Pri slehernem konzerviranju s segrevanjem, sušenjem, vkuhanjem s sladkorjem, s kemičnimi sredstvi (natrijev benzoat) in s kislinami se ne spremenijo le zunanost živila, temveč se bolj ali manj uničijo tudi vitamini, posebno izredno občutljivi vitamin C. S konzerviranjem pa želimo ohraniti živilu polno biološko in hranilno vrednost ter pristnost. Po novejših raziskavah dosežemo to z ohlajevanjem živil. Konzerviranje te vrste je posebno uporabno za sadje in zelenjavo, kar ju tudi za več mesecev obvaruje raz-

nih sprememb na zunaj in notraj in jima ohrani skoraj ves C vitamin. Če obrano sadje ali zelenjavo takoj zamrznemo, je ob uporabi v njiju več C vitamina kot v nekaj dni vskladiščenih svežih pridelkih. Količina C vitamina se namreč že v nekaj dneh zmanjša za polovico.

Temperatura se postopoma znižuje. Na rastlini ni ničesar opaziti, dokler ne zmrazne celični sok, to pa se zgodi šele pri nekaj stopinjah pod ničlo. Zamrznjeno sadje je pri -5°C še prožno, pri -20°C do -25°C, kolikor znaša temperatura v naših hladilnicah, pa postane trdo kot kamen, ker se skoraj vsa voda, in te je v sadju in zelenjavi okoli 70 do 90%, spremeni v drobne kristalčke ledu. Pri tako nizkih temperaturah zastane tudi delovanje raznih najmanjših organizmov (bakterij, plesni itd.) ki so sicer zelo odporni proti nizkim temperaturam. Vitamini ostanejo skoraj nedotaknjeni, ker v zamrznjenem sadju in zelenjavi za določen čas zamre vse življenje in s tem skoraj vsi kemični procesi. V tem stanju ohranila tudi lahko kvar-

ljivo sadje in zelenjavo dalj časa polno hranljivost. Poskusi so pokazali, da je imel zamrznjeni grah še po enoletnem hranjenju v zamrzovalnici dve tretjini prvotne količine vitaminov.

Spricho nenadkriljivega shranjevanja in konzerviranja živil v zamrzovalnicah smo jih začeli tudi pri nas graditi, da bi na domači in inozemski trg prišlo tudi pozimi brezhibno blago. Zgrajena je že moderna hladilnica v Dekanih pri Kopru, gradi pa se še hladilnica v Zagorju pri Ljubljani. Seveda zahteva preskrba trga z zamrznjeno zelenjavo in sadjem tudi ustrezno mero krajevnih hladilnic v večjih in manjših potrošniških središčih, kjer naj bi bila manjša skladišča zamrznjenega blaga; od tod naj bi ga pošiljali na domači trg za neposredno prodajo potrošnikom.

Pomanjkanje lokalnih hladilnic povzroča precejšnjo gospodarsko škodo. Letos, nekako ob koncu februarja, so na ljubljanskem trgu po ves teden skupaj prodajali zamrznjen grah. Neprodanega so čez noč

shranjevali v neprimernih skladiščih. Vse je bilo v redu, dokler je bilo mrzlo, ko pa je mraz popustil, se je začel grah kvariti in je postal sluzast. Kemična in bakteriološka preiskava sta pokazali, da ni več primeren za prehrano in ga je zato šlo precej v nič. Morali so ga namreč izločiti iz prodaje.

Ne da bi zmanjševali napake, ki sta jih zagrešila pri poslovanju proizvajalec zamrznjenega blaga in trgovinska mreža, moramo pribiti, da je glavna krivda v pomanjkanju hladilnega prostora v Ljubljani. Vse kaže, da se je vodstvo zamrzovalnice zanašalo vsaj na srednjo hudo zimo s povprečno temperaturo pod ničlo. V tem primeru bi lahko prodajal grah v decembru, januarju in februarju tudi brez lokalne hladilnice za začasno vskladiščenje blaga. Vreme pa je prekrizalo račune. Zaradi mile zime so bile v februarju še ogromne zaloge zamrznjenega blaga. Takrat pa je bil skrajni čas za prodajo blaga. Tako smo torej dobili grah šele ob koncu februarja in začetku marca, prav takrat pa se je stopilo in nesreča je bila tu.

Edini nauk, ki ga lahko potegnemo iz tega je, da čimprej uredimo hladilnico v stari ljubljanski klavnicni, in sicer predvsem za sadje in zelenjavo. Ing. Jože Hočevar

V TRGOVINE SVEŽA ŽIVILA

Poglej nalepko!

Za zaščito ljudskega zdravja imamo mimo drugega tudi zakon o zdravstvenem nadzorstvu nad živilci. Zaradi velikega razvoja živilske industrije je bilo nujno, da je celotna družba prevzela nadzor nad kvaliteto živil. Težava pa je v tem, da je zdravstveno inšpekcijska mreža posebno na podeželju še šibka. Zato bi morali živila vsi nadzorovati, saj je vsakdo prizadej, če kupi slabo in pokvarjeno živilo, namesto dobrega in polnovrednega.

Potrošniki, zlasti gospodinjice, bi lahko veliko pomagale, če bi poznale vsaj nekatera določila predpisov o živilih. Svoje družine bi obvarovale pred denarno škodo in raznimi lažimi ali hujšimi obolenji, potrošniški sveti pa bi pomagali prometu tudi ljudem, ki so zaposleni pri živilih. Le z množnim nadzorom nad prometom živil bomo popolnoma iz-

koristili osnovne zakonske predpise o kvaliteti živil.

Za potrošnike je posebno važen predpis, da morajo imeti vsa živila, ki so v prodaji v izvornih omotih, obvezno naslednjo označbo na etiketi ali ovitku: Ime proizvoda, ime proizvajalca neto teža. Če je živilo obarvano in konzervirano, morata biti označena tudi barva in konzervirno sredstvo, vedno pa tudi datum proizvodnje. Zlasti pri lahko kvarljivih živilih mora biti označen rok uporabnosti, če je moral proizvajalec živilo registrirati pri republiknem sanitarnem inšpektoratu, pa še datum in številka registracije.

Napiši na etiketah naj bi bili v enem izmed jugoslovanskih jezikov, da bi jih razumeli vsi potrošniki. Nekatera podjetja mislijo, da bodo svoje proizvode laže prodala, če se bodo za reklamo in napise na etiketah posluževale tujega, svetovnega jezika. S tem vzbujajo nezupanje v domače proizvode in dokazujejo, da jim primanjkuje narodnostnega ponosa. Celó uvožena živila bi morala biti po domače označena.

Ne kupujte torej nikoli dišav, paprike, pecilnih praškov in drugih živil v papirnatih vrečkah ali kakih drugih omotih brez označbe. Vrečke brez napisov najdemo zlasti v trgovinah na podeželju, kjer zaradi pomanjkljivega nadzora laže prodajajo blago dvomljive kvalitete, nabavljeno pri dvomljivih proizvajalcih.

Pri nakupu konzerv, zmlate kave v vrečkah, majoneze v

tubah in drugih izvorno omotanah živilih si oglejte datum proizvodnje. Če boste poprosili prodajalca, naj vam ga pokaže, vas bo marsikdo prav začuden pogledal in zatrjeval, da datum ni važen in podobno. Kaj lahko torej ugotovite, da ni poučen o tem predpisu ali pa, da namenoma vsiljuje staro blago.

Nič manj važen ni rok uporabnosti. Majoneza v tubi je užitna 45 dni, zmlata kava v dvojni pergaminski vrečki en mesec, margarina 1,5 do 2 meseca, konzerve v belih pločevinkah dve leti, mleko v prahu in dvojni vrečki tri mesece, jajni konjak 1 leto itd. Vsako trgovsko podjetje, tudi podeželsko, mora poznati svoje tržišče, ga analizirati in naročiti le toliko živil, da jih zasneljivo proda v označenem roku. Prav glede tega pa je naša trgovska mreža zelo toga in neokretna. Organi sanitarne inšpekcije so našli po trgovinah tudi do 7 let stare konzerve, štiri mesece stare margarino, eno leto staro žgano kavo, več let staro mleko v prahu itd. Dostikrat pa je na steklenici ali na kakih drugih embalaži označen rok uporabnosti, manjka pa datum proizvodnje. Kakšen nesmisel!

Ne kupujemo izvorno omotane živila, če ni označen datum proizvodnje, in tako prisilimo trgovca, da bo prodal le sveže blago. Če sta rok uporabe in življenjska doba živila že potekla, ga je po zakonu treba izločiti iz prodaje.

Ing. E. Letonja

TA TEDEN BEREM

Lili Novy: »OBOKI«

KOMAJ pred dobrim letom se je končal njen neenakopravni boj, ki ga bijemo s smrtjo brez upa zmagati. Dobro leto je ni več med nami. Dobo leto je in to ne tako kot vsi, marveč tako kot samo redki močni, široki ljudje. O vseh zmagah in porazih, o vseh postajah njenega dolgega (a vendar še prekratkega) življenja pa imamo sedaj, dobro leto po njeni smrti, posebno, žlahtno in prečiščeno pričevanje nje same v njenih pesmih. Izdala jih je Državna založba Slovenije v lepi opremi z vso pozornostjo in ljubeznijo.

Svoji drugi pesniški zbirki je izbrala Lili Novy še sama ime. Krstila jo je »Oboki«. Sam naslov lepo ponazarja prehod od njene prve zbirke »Temna vrata« — dobila je naslov po vratih pesnične hiše na ljubljanskem Starem trgu — globlje, dalje v čas in prostor, pod oboko — naslovu je čep botrovala hiša na Starem trgu. Urednik zbirke Josip Vidmar, ki je uredil tik pred to vojno tudi njeno prvo pesniško zbirko, je upošteval predvsem pesmi, ki jih je Lili Novy napisala v zadnjem obdobju svojega človeškega in pesniškega življenja, v knjigo pa je uvrstil razen teh tudi zgodnje pesmi tako iz »Temnih vrat« kot tudi še nekaj drugih. »Oboki« so tako zaključena, lepa celota, ki dovolj dobro predstavljajo večino tistega, kar je pesnica ustvarila. Ta večina pa je izbrana, kakor pove urednik v spremni besedi, dovolj strogo, čeprav ne s tako strogimi merili, kot sta si urednik in pesnica svoj čas zbirko zamišljala. In tako je tudi prav. »Oboki« v obliki in v vsebini, ki jo nudijo, pomenijo lep izbor, ki je kvaliteten, dovolj značilen in dovolj zgovoren, da da bralcu zaključeno in polno podobo pesnice Lili Novy. Ta ali

oni bo sicer pogrešal to ali ono pesem, ki uredniku ni sodila v koncept njegovih treh ciklov Eros, Apolon, Thanatos (ciklov ni imenoval, pač pa se je te razvrstitve držal), bistveno pa to ne zbirki in ne pesnici ni škodilo. Celo več: lahko trdim, da kaže ta zbirka pesnico Lili Novy v najboljši luči.

V tej celoti, ki jo nudijo »Oboki«, se človek šele zave, kakšna velika in lepa pesnica je Lili Novy. Mnogo bolj, kot jo je predstavila zbirka »Temna vrata«, govore »Oboki« o zavirljivi širini, v kateri je prostora za pestro skalo čustev, občutij in doživetij, za bogato izpoved bogatega, širokega in menda nikoli lahkega življenja. Motivni krog, ujet tam na poznem začetku, ko se je pesnica Lili Novy odločila za slovensko govorico in postala naša pesnica, v mreže Erosa, je zdaj tu tako nespoznavno drug, tako velik in poln. Za žensko poezijo, kakršne smo vajeni v naši literaturi, je Lili Novy presenetljiva, zavidanja in občudovanja vredna. Malo je celo pesnikov, ki bi s svojo človeško življenjsko potenco zmogli povedati toliko in tako svojsko o življenju, o svetu, o času in o ljudeh. Prav v tem pa se kaže veličina Lili Novy, pesnice in človeka. Hitro potrdilo tega najdeš v skoraj vseh pesmih, zlasti še v tistih iz obdobja zadnjih desetih let, ko je njena pesniška govorica najbolj svojska, lepa in zrela.

Po tem ni težko zapisati preproste ugotovitve, da so »Oboki« zbirka, kakršnih na Slovenskem ne izide mnogo in ki lahko mnogo da, iz širokega vrelca lepote, vsakemu, ki je te lepote željan in potreben. Teh pa je mnogo, kakor so pesniki, kot Lili Novy, redki.

T. Pavček

Od „Slovenske lipe“ do Svobod

Prosvetna matica v ZDA

SOCLIALNE IDEJE, ki so v našem času prebudile in vzvalovile delovne ljudi, so slovenski delavci, ki so za časa Avstrije in pozneje morali za delom po svetu, ponesli s seboj čez Ocean in jih tam širili dalje. Trajno in sistematsko je bilo njihovo agitacijsko delo zlasti v Severni Ameriki, kamor so od leta 1880 do prve svetovne vojne odhajale številne trume naših brezposelnih delavcev in pauperiziranih kmetov. Ideji, ki so jim kazale pot v srečnejšo bodočnost, niso niti v novem svetu in v spremenjenih življenjskih razmerah nikdar pozabili. Posamezna naraščajoča emigracija pa je nalagala delavskim organizatorjem vedno večje in težje naloge. Važno je bilo zlasti kulturno delo. Zato so po prvi svetovni vojni na pobudo Franka Petricha, tedanjega tajnika jugoslovanske delavske zveze, in Franka Zaitza, urednika »Proletarca«, ustanovili po zgledu domovinske »Svobode« posebno kulturno zvezo, ki se je prvotno imenovala »Pomožna izobraževalna akcija«, pozneje pa »Prosvetna matica JSZ«. Pridružilo se ji je 200 društev širom ZDA. Naloga te matice je bila, vzgajati z vsemi sredstvi in skupno z ostalimi lastnimi političnimi in podpornimi organizacijami slovenske delavce v duhu marksističnih idej, širiti delavski tisk in literaturo, ustanovljati knjižnice, dramske in pevске odseke, prirejati velike predavateljske turnee širom po Ameriki, zbirati sredstva za tiskovni sklad

itd. Delavski klub št. 1 v Chicagu je takoj po ustanovitvi poklonil »Prosvetni matici« ves svoj bogati arhiv iger in knjig; njegovemu zgledu so sledili še drugi klubi, tako je Matica kmalu razpolagala z izdatno osrednjo knjižnico. Razvila se je v kratkem času v pomembno ustanovo, ki je s svojim sistematskim dolgoletnim prizadevanjem razvila na tujih tleh dragoceno izobraževalno delo. Poleg neseštetih predavanj v slovenscini in angleščini v posameznih večjih mestih, je organizirala periodične velike predavateljske turnee po vseh krajih, kjer so slovenski delavci prebivali v večjih skupinah. Na teh turnejah so govorili Josko Oven, Ana P. Krasna, Frank Zaitz, Etbin Kristan in Ivan Molek. Velikega pomena so bile tudi njene stalne poudbe in akcije za širjenje ameriškega in domovinskega delavskega tiska in knjig. »Prosvetna matica« je začela kmalu tudi sama izdajati razne knjige poučne in literarne vsebine. Do leta 1950 je izdala dve knjigi Toneta Seliškarja, šest knjig Ivana Moleka, roman Neverova-Vuka, povesti in ertice Ivana Jonteza, Antona Tanca, Katke Zupančičeve, Etbina Kristana, »Hlapca Jerneja« Ivana Cankarja, Maksima Gorkega »Karamora«, Wendla »Marseljezo« itd. Vse te knjige so izšle v več tisočih izvodih. — Razpečala je nadalje približno 40.000 izvodov raznih drugih slovenskih knjig. — Posebno skrb je posvečala tudi vzgoji mlade, v Ameriki rojene generacije. »Prosvetna matica« se je okrog leta 1950 razšla, ostale pa so njene izobraževalne sekcije, tako klub »Zarja« v Clevelandu, ki uspešno deluje že nad 40 let.

Delo ameriške »Prosvetne matice« je zavedno delavstvo vedno visoko cenilo in je zanj hvaležno vsem tamkajšnjim neumorno prizadevnim tovarišem. Gh

POGOVORI MIMOGREDE

40 LET DELA

ZLATO ODLICJE Zveze Svobod in prosvetnih društev, s katerimi je bil na nedeljski okrajni skupščini Sveta Svobod OLO Kranj odločitev njegov tajnik Franc Skrlj, je bilo povod za tokratni razgovor.

Kar preskopo so odmerjene vrstice, kamor moram vseniti 40 let njegovega poštovnega kulturno-prosvetnega dela, snovanja, naporov, razočaranj, upov, želja, svetlih resnic in neprestane borbe za nešteto krat razžalene in neupštevanega malega človeka.

Kdaj ste stopili v vrste naših kulturno-prosvetnih delavcev?

Tovariš Skrlj je začel tihopripovedovati — v zgostjenih stavkih:

»Bilo je 1919. leta v Trbovljah. Kot 16-letni mizarski vajenec sem se vključil v tamosnji Neodvisno strokovno organizacijo. Takrat nas je vodila Tončka Čevčeva; med NOV je bila v Celju ustreljena kot taltka. Delo v sekcijah organizacije je bilo tolikanj zanimivo, da sem menda izgubil občutek za čas. Nenadoma smo se znašli sredi stavke trboveljskih rudarjev. To je bilo 20. junija 1923. leta. Kmalu za tem sem bil z drugimi mladinci zavoljo političnega delovanja kot član PAC (Proletarska akcijska četa) aretiran in po treh tednih preiskovalnega zapora obsojen na prav toliko, kolikor

sem sem že odšel v preiskovalni. To prvo preizkušnjo z nasiljem vladajočega režima je bilo zame tudi usodno. V delavsko knjižnico so mi z rdečo tinto zapisali datum strajka, ki je bil hkrati tudi datum moje odpuštnice iz službe. Določene knjižnici poslej nisem mogel najti službe v vsej Sloveniji. To je veljalo tudi za druge. Znašel sem se; z izgovorom, da sem izgubil delavsko knjižnico, so mi izstavili novo. Nekaj mesecev nato sem dobil službo v jeseniški železarni.

V teh prvih letih, ki sem jih prebil v Trbovljah, sem se naučil upornosti. To je bil tudi vzrok, da sem takoj postal zvezo z jeseniško Svobodno. Tu, sredi delavskih Jesenic, sem nadaljeval s kulturno-prosvetnim delom. Posvetil sem se režiji in ji ostal zvest 9 let. Hkrati sem bil v odboru Svobode, dalje člana načelstva Gospodarske zadrage in predsednik sindikata železarn. Po ukinitvi Svobode na Jesenicah sem z delom nadaljeval v prosvetnem društvu Enakost, ki pa mi vladajoči režim ni pustil dolgega življenja. Poslej smo, čeprav nismo bili organizirani v nekem prosvetnem društvu, delali naprej. Cilji bivših svobodancev niso pozabili odstopanja.

Kaj pa med vojno in po vojni?

»Leta 1941 sem odšel v partizani, po osvoboditvi pa sem znova zgrabil za delo. Od 1945. do 1948. leta sem bil predsednik občine Jesenice, hkrati pa sem bil tudi prvi predsednik igralske skupine, ki se je kasneje prelevila v mestno gledališče. V letih 1952-1953 sem bil tudi prvi predsednik jeseniške Svobode. V času radovljanske okrajne skupščine, po ukinitvi tega okrajja pa sem z delom nadaljeval v SSPD OLO Kranj. Tu sem najprej dve leti deloval kot podpredsednik Sveta, zdaj pa mihaeva tretje leto, kar sem sprejel posle tajnika.

Doklej se nameravate ukvarjati s kulturno-prosvetnim delom?

»Dokler mi bodo dopuščale moči in dokler bo moje delo koristilo našemu delovnemu človeku.«

S. S.

Vsredo je bil že drugi večer Gledališkega kluba pri Delavskem odru v Ljubljani: dramaturg Drame SNG v Ljubljani Lojze Filipič je govoril o problemih sodobnega gledališča v Jugoslaviji. Na prvem večeru, ki je bil teden dni prej je igral Bert Solter pripovedoval o gledališki in filmski igri, za vnaprej pa ima Gledališki klub takle program:

8. aprila bo v dvorani Doma sindikatov recitacijski večer pod naslovom Sodobna socialna lirika — 15. aprila bo še

en pogovor o gledališču, v glavnem o vprašanjih, ki jih je načel Lojze Filipič, le da bodo tokrat na vrsti člani kluba s svojimi vprašanji, odgovorjali pa bodo poleg dramaturga Drame SNG Ljubljana še drugi vidni gledališki delavci — v aprilu gledališki delavci dr. Bratko Kreft (Gledališče v Rusiji nekdanji danes) ter inž. Filip Kumbatovič (Zgodovina svetovnega gledališča — z diapozitivi) — v maju pa bodo člani kluba obiskali gledališče v krogu v Križankah ter televizijske studije RTV Ljubljana.

Novo ustanovljeni Gledališki klub sestavljajo mladiniz strokovnih šol, dijaki in študentje ter drugi ljubitelji gledališča. Vodja kluba, dramaturg Delavskega odra v Ljubljani Dušan Tomš nam je izjavil, da bo klub v kratkem dobil svoj televizor, nakar članom ne bo več treba skupno gledati televizijskih oddaj izven klubskih prostorov, kot to delajo zdaj. O podrobnem programu kluba ni hotel govoriti, ker da je to prvi klub te vrste pri nas in ga njegovi organizatorji nečejo že vnaprej utesniti v povsem odre-

jene kalupe, ampak bodo nametnem program del izdelali potem, ko bodo prve izkušnje pokazale najboljše oblike dela in tiste vsebine, za katere se članstvo kluba zlasti zanima.

Pobuda delavskega odra, ki je organiziral prvi gledališki klub v Sloveniji, je vsekakor pozitivna. Pričakovati je, da bodo njegovemu zgledu sledila tudi društva v drugih krajih, zlasti v večjih središčih, kjer je vsekakor dovolj zanimanja za podobne organizacije ljubiteljev gledališke in drugih umetnosti.

SPISEK POKLICEV pogoj za reformo strokovnega izobraževanja

Zadnje čase intenzivno pripravljajo o nomenklaturi poklicev in sestavljajo opise poklicev v gospodarstvu. To je pomembno delo, ki naj da osnovo, na kateri bomo ugotavljali, kakšne poklice imamo v našem gospodarstvu in kaj je njihova vsebina. Od teh dveh elementov je odvisen razvoj celotnega sistema usposabljanja strokovnih kadrov pri nas. Naša javnost pa doslej ni imela pravega pregleda nad tem delom, prav tako mu niso posvečali potrebne pozornosti tisti, ki so poklicani za to — kot da ne bi vedeli, da je od uspešno opravičenega opisa poklicev odvisno marsikaj, ne nazadnje tudi prepotrebna reforma strokovnega izobraževanja.

PO VOJNI je bilo pri nas objavljenih nekaj uradnih nomenklatur poklicev, vendar nobena izmed njih ni bila popolna. Njihova osnovna pomanjkljivost: niso zajemale vseh poklicev, na primer poklicev nameščencev v gospodarstvu in industrijskih poklicev, ki so se razvili hkrati z našim povojnim gospodarstvom.

Opisi poklicev pa so bili pogosto odvisni od subjektivnega pojmovanja in osebnih izkušenj sestavljavcev, zato so nastale v opisih enakih ali sorodnih del zavajne razlike. To je v določenem obsegu opravičljivo, ker ni bilo analitičnih ocen delovnih mest. Največ pozornosti so sestavljavci opisov posvečali tehnično-tehnološkim značilnostim poklicev, manj podatkov pa je bilo o strokovnih poklicih. Prav s temi podatki bi lahko nakazovali poti za usposabljanje kadrov v določenih poklicih ter za izdelavo načrtov za strokovno-tehnični pouk in za praktično izpopolnjevanje.

Proti koncu lanskega leta so začeli pregledovati stare in pripravljati nove spiske in opise poklicev z namenom, da bi ugotovili, kakšne poklice imamo v našem gospodarstvu na sedanji razvojni stopnji. Ta nomenklatura seveda ne bo vedno jasn odsevp položaja v našem gospodarstvu, vendar bi jo kasneje izpopolnjevali in popravljali v skladu z razvojem.

Poklici nastajajo in izginjajo v skladu z razvojem proizvodnih sil in družbene delitve dela. To dejstvo je velikega pomena, ker imamo v našem gospodarstvu razen »klasičnih, obrtnih« tudi moderne industrijske poklice, katerih značilnost je ozka specializacija za določena dela in delovne operacije. Primer: vsi poklici kovinske in elektrotehnične stroke so zasnovani na nekdanjem splošnem kovinarstvu. Razen splošnih električarjev, ki jih bomo še dolgo poznali, imamo tudi električarje za motorje, avtoelektričarje, naviljalce in električarje za aparate. Nekdo je poklic zahteval zbir ročnih, obrtnih spretnosti, ki sta zanje bili potrebni dolga praksa in strokovna usposobljenost. Tako je mogel na primer stružiti žlebičaste osi le visokokvalificiran delavec. Zdaj to delajo avtomatične stiskalnice, ki jih lahko upravlja nekvificiran, za to delovno mesto usposobljen delavec.

Prav zaradi tega je bilo treba najprej določiti, kaj je poklic in kakšna so posamezna dela v okviru zahtevnejšega poklica. Kakor kažejo analize, pomeni poklic vsebinsko sorodna dela in človeka, ki jih nenehno opravlja, da si zasluži sredstva za življenje. Vsak posameznik mora imeti ustrezno strokovno znanje ter splošno in strokovno-teoretično izobrazbo, če naj uspešno opravlja vsa dela v zvezi s svojim poklicem, zato vsebuje pojem poklica elemente splošne in strokovne izobrazbe. Vsakdo pa opravlja svoje delo pod določenimi fizičnimi, fiziološkimi, psihološkimi in drugimi vplivi, zato vsebuje poklic tudi elemente delovnih pogojev. Sprito tega si poklica kot pojma in kot kategorije ni mogoče zamisljati brez nosilca — človeka.

KAJ NAJ VSEBUJEJO POPISI POKLICEV

Vsekakor dovolj točne podatke o slehernem poklicu, o vrsti in obsegu del, ki sestavljajo njegovo tehnično-tehnološko vsebino, ter podatke o načinu in sredstvih, s katerimi

človek opravlja ta dela. Opisi naj posredujejo tudi podatke o vplivu določenih del na človeka in o zahtevah tako glede strokovne usposobljenosti delavca in poti za doseg tega znanja, kakor tudi glede njegovih fizičnih in drugih lastnosti. S tem je povedano vse.

Opisi poklicev bodo osnova za določanje profila strokovnih kadrov in načina za njihovo usposabljanje, za sestavo učnih načrtov v strokovnih šolah, za program praktičnega pouka v centrih za pospešeno strokovno usposabljanje itd. Razen tega so opisi poklicev pogoj za planiranje strokovnih kadrov v gospodarstvu, potrebni pa so tudi posredovalnicam za delo, poklicnim svetovalnicam, statistični službi nas poslošno, še posebej pa statistiki o delu in podobno.

Za izpolnjevanje vseh teh nalog so sestavili posebno komisijo pri Sekretariatu za delo pri Zveznem izvršnem svetu. Strokovne komisije sestavljajo sezname in opise poklicev v vseh združenjih in v zbornicah, vendar je nevarnost, da niti vse to ne bo povsem odstranilo pomanjkljivosti prejšnjih opisov, zlasti še, če opisi ne bodo prišli v javno obravnavo. Opisi bodo dokončno veljavni, ko jih bo pregledala delovna skupina centralne komisije pri Sekretariatu za delo Zveznega izvršnega sveta.

Kažejo se namreč težnje, da bi določene poklice prikazali kot bolj zapletene, sprito

česar bi bil obseg določenega dela širši, delovni pogoji pa težji, kot v resnici so. Strokovno znanje, potrebno za opravljanje določenega poklica, ni naznačeno dovolj jasno včasih po mu pripisujejo pretirano zahtevnost. Ta težnja je očitna posledica dosedanjega sistema nagrajevanja, plačne politike in pokojninskega sistema, pa tudi zastarelih nazorov o sodobni industrijski delitvi dela. Vendar jo je treba odstraniti, ker bomo sicer dobili nerealne, »napihnjene« opise poklicev, nerealno kvalifikacijsko strukturo delovne sile in nezanesljivo osnovo za vsa nadaljnja dela v tej zvezi.

Zato naj se tudi upravni organi strokovnih združenj in zbornice zanimajo za sestavljanje seznamov poklicev, pregledajo dosežanje delo in odpravijo morebitne nepravilnosti. Prav tako se morajo zavzeti za to delo tudi centralni odbori sindikatov, ki naj povedo svoje mnenje, saj ne gre le za pojav, marveč za kakovost dela in za rok, v katerem bo opravljeno.

Od tega dela bo odvisna reforma strokovnega izobraževanja. Mnogi delovni ljudje čakajo, da se jim bodo odprla vrata v strokovne šole, mladina pa hoče biti poučena o poklicih, saj se mora vsak mladi človek odločiti za življenjsko delo. Zato zahteva ta pomembna družbena naloga več pozornosti naše javnosti.

D. P.

KRANJSKA SVOBODA ZA MLADINO

S premiero mladinske igre Margarette Cordes »Trije mehaničarji« je igralska družina DPD Svoboda Kranj poravnala kranski mladini svoj novoletni dolg. Navzile čemu, da so igro nastudirali malce kasno, so jo otroci iz Kranja sprejeli z navdušenjem.

Ze ob bežnem vrednotenju teksta trčimo ob ugotovitvi, da delo po dramaturški plati ni kaj prida; razen tega pisateljica ni znala priskrbiti zahtevam in okus mladega in tolikanj hvaležnega gledališkega občinstva. O kakršni koli izvornosti ni govora; delo je ohlapna in razvlečena sinteza najrazličnejših pravljinskih motivov, balad, slovnih obnavljanih prizorov in standardnih rekvizitov, izposojenih v pravljinskem svetu.

Brez zadrege lahko torej zaplasemo, da si slovenska mladinska dramatika s tem prevodom ni posebno pomagala.

Režiser Beno Dežman ni imel lahkega dela. Predvsem se je moral lotiti krepkih dramaturških posegov; prenekeri razvlečeni prizor je doživel črte, katoli delo je moralo pridobiti na dinamiki, temperamentnosti in življenjskosti. Bil je domisel, z vrinjenim prizorom s »hoola-hupa« obroči, pa kar preveč objesten. Formalno in vsebinsko zaključena pravljica, na svojo namreč nima s tem zadnjim modnim krikom nobene zveze.

In igra? Kljub temu, da so nekateri igralci to pot prvič stopili na odrske deske, je ansambel svoje delo zadovoljivo opravil. Nadarjenosti igralcev

ni moč utajiti. Vsekakor pa se je ansambel navzel režiserjeve skrbnosti.

Domiselno in funkcionalno sceno je zasnoval in scenarist Prešernovega gledališča Saša Kump.

TEŽAVE DELAVSKE KNJIŽNICE V MARIBORU

Sindikalna delavska knjižnica v občini Maribor-Tabor je že toliko razširila krog svojih bralcev, da s sedanjo dotacijo ne more več normalno poslovati. V majhnih prostorih se dnevno vrsti okrog 200 obiskovalcev knjižnice. V polihah imajo preko 33.000 knjig. Stevilno bralcev je vsak dan večje. Leta 1948 je bilo obiskovalcev 1243, v 1958 pa že kar 51.000. Lanskega leta je bilo izposojenih 131.612 knjig. To veliko delo opravlja le 5 uslužbencev, kar je zdaleč premalo. Knjižnica je dnevno odprta samo 4 ure. Za primerjavo je vredno navesti te številke: Mestna knjižnica, pi posluje celodnevno, je lanskega leta izposojila okrog 123.000 knjig, ima pa 7 knjižničarjev. Čeprav dobiva delavska knjižnica od občine izdatna sredstva, ostane v knjižnici letno samo 420.000 din za vezavo in nabavo novih knjig. V tej vsoti so zajeti tudi lastni dohodki od izposoje. Vsebinsko zaključena pravljica, na svojo namreč nima s tem zadnjim modnim krikom nobene zveze.

In igra? Kljub temu, da so nekateri igralci to pot prvič stopili na odrske deske, je ansambel svoje delo zadovoljivo opravil. Nadarjenosti igralcev

morali preiti na celodnevno izdajanje knjig.

Občinski in okrajni sindikalni svet morata najti potrebna sredstva za razširitev prostora knjižnice, namestitve potrebne knjižničarje in za nabavo knjig. V Mariboru se bo tudi neke našo nekaj sto tisočakov za obstoj sindikalne delavske knjižnice v občini Maribor-Tabor.

Devet knjižnic v Lenartu

Knjižnice prosvetnih društev v občini Lenart v Slov. gorah imajo skupno 4109 knjig. Vseh knjižnic je devet, prav toliko je v občini tudi prosvetnih društev. Iz njih so društva kupila 95 novih knjig, 50 pa jih je poslal okrajni Svet Svobod in prosvetnih društev. Vendar pa tri med njimi sploh niso kupile nobene nove knjige. Najmočnejša je paš knjižnica v Lenartu, občinskem središču. Tamkajšnje društvo je finančno najmočnejše, ima namreč svojo kino dvorano, ki prinaša dokaj lepe dohodke. V njegovi knjižnici je 1224 knjig.

Lani so knjižnice vseh društev izposodile okrog 4000 knjig, približno 800 več kakor leto prej. Zanimivo je, da sega knjižnica iz Jurovskega do la, ki je sama izposojila 375 knjig več kakor leto prej. Vendar je število bralcev v vsej občini (tj. šteje na 18.000 prebivalcev) še vedno prenizko. In med temi predvsej mladina, odrasli redkeje segajo po branju.

184 kino predstav — 45 izposojenih knjig

Ne 7, ampak 8 knjig

zanimivega branja bo prejel vsak, ki se vpiše v članstvo Prešernove družbe in plača 600 din članarine.

DO 1. MAJA

je še čas, da se vpišete v članstvo Prešernove družbe. Da omogočimo vpis čim večjemu številu novih članov, smo letošnji čas vpisovanja izjemoma podaljšali za 1 mesec.

MILIJON DYNARJEV

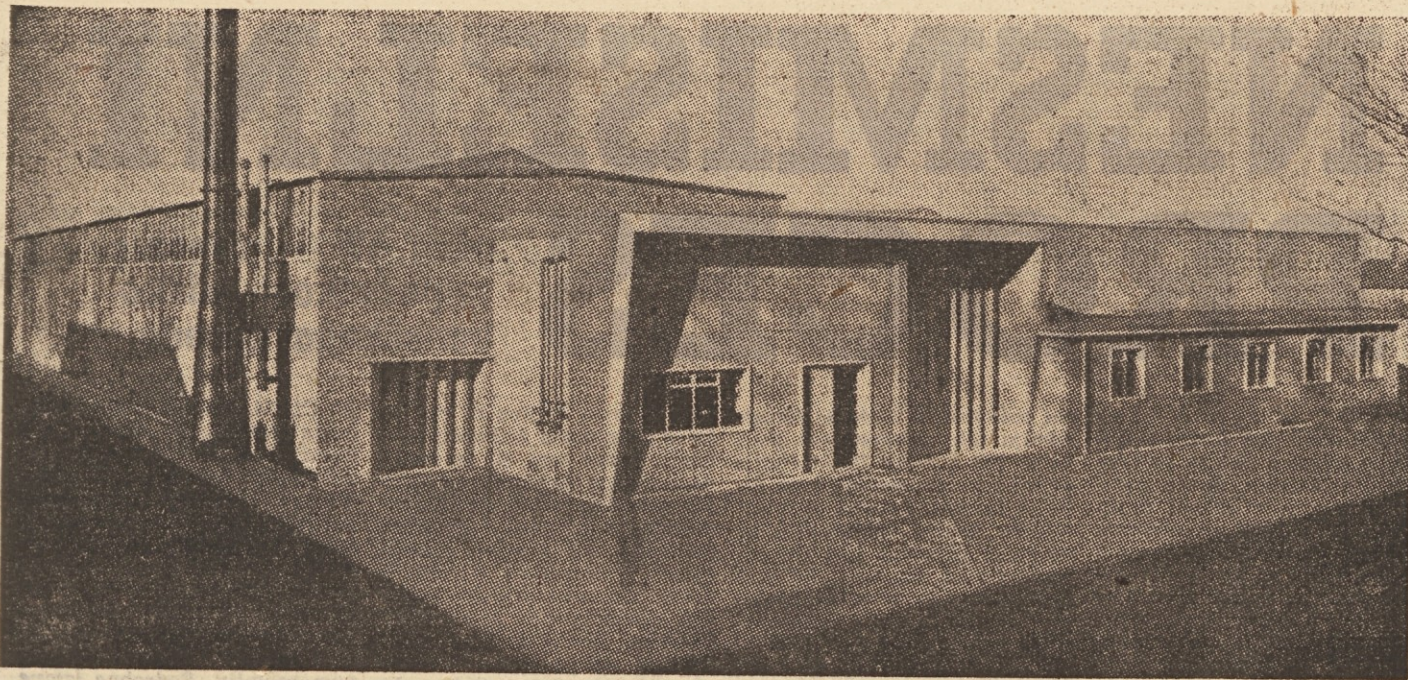
pa so vredni dobitki, ki bodo izrebrani med člane Prešernove družbe.

ZATO POHITITE

z vpisom v članstvo Prešernove družbe. Člane vpisujejo poverjeniki, ki so skoraj v vsaki sindikalni podružnici. V šoli ali pa se vpišite v bližnji knjižarni ali pa pri upravi v Ljubljani, Erjavčeva cesta 14/a, telefon 21-048.

DPD Svoboda s Sladkega vrha se je usmerilo predvsem na predvajanje filmov. Imajo kino dvorano, ki je v upravi kije no sekcije. Lani so v njej predvajali 116 celovečernih filmov, predstav pa je bilo 184. Povpreček obiskovalcev je 94 na predstavu. Zanimivo je, da so ljudje gledali najraje domače filme. Priredili so tudi sedem mladinskih predstav s primernimi filmi, ki jih je obiskalo 2700 otrok iz treh šol. V zadnjem času so celo preuredili kino dvorano za cinesmasopske predstave.

Svoboda s Sladkega vrha ima 109 članov in devet sekcij. Posebej bi bilo treba zagibati knjižničarsko dejavnost in razširiti ljubezen do knjig. Knjižnica ima namreč 623 knjig in 227 bralov, izposojili pa so jih lani le 45, kar je vsekakor zdaleč premalo.

ZGRADBA CENTRA ZA NADALJNJE IZOBRAŽEVANJE V DARLINGTONU

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V VELIKI BRITANiji

RAZVEJAN - A UREJEN SISTEM

ZA BOLJŠE razumevanje dokaj zamotanega sistema izobraževanja odraslih na otoku je treba najprej razložiti dva pojma: poškolskega izobraževanja: t. j. izobraževanje odraslih v ožjem pomenu besede (Adult education) in nadaljnje izobraževanje (Further education). Tj dve smeri izobraževanja se razlikujeta ne samo po organizacijskih oblikah, njih nosilcih in sistemu, temveč predvsem po ciljih, ki jih zasledujeta.

Izobraževanje odraslih po interesih

Pod nazivom »izobraževanje odraslih« deluje v Angliji vrsta tečajev, seminarjev in predavanj, v katere se vključujejo študenti po lastnih interesih z ednim namenom in ciljem, da se pod vodstvom visoko kvalificirane predavateljke pogovarjajo o predmetu oziroma temi, ki jih zanima in katero žele spoznati zato, da jo bolje razumejo, kritično presodijo in o njej razpravljajo. Ta smer izobraževanja, ki jo razen WEA organizirajo tudi lokalne oblasti (grotije) v takimenovanih rezidenčnih koležjih, daje ljudem nikakršnih praktičnih znanj, poklicev ali šolskih kvalifikacij, čeprav ljudje v raznih tečajih tudi leto dni ali celo tri leta poslušajo predavanja o določenem predmetu. Z znanjem, ki si ga slušatelji pridobijo v raznih tečajih sicer lahko konkurirajo za vpis na univerzo — vendar so to le izjemni primeri. Organizatorji WEA zlasti zelo pogosto poudarjajo, da je njihovo izobraževalno delo predvsem namenjeno oblikovanju samostojnega kritičnega mišljenja ljudi, usposabljanju državljanov na odgovorna mesta v mestnih in okrajnih svetih, sindikatih in političnih organizacijah. Vsebinsko njihovega izobraževanja zato izpopolnjujejo predvsem tečaji in predavanja iz družbenih ved (gospodarstvo, vlada, sindikati itd.) z 25%, zgodovina z 22%, mednarodni odnos z 9% — tem sledijo tečaji iz področij znanosti in umetnosti, literatura 15%, glasba 10%, filozofija in religija 5%, psihologija 3% itd.

Značilnost tega načina izobraževanja je velika pestrost oblik: od enkratnih predavanj, tečajev ob koncu tedna (weekend tečaji) do daljših polletnih, enoletnih in triletnih tečajev, kjer se slušatelji redno enkrat tedensko sestanejo, poslušajo predavanje in vprašujejo. Ob zaključku tečajev se predavatelji pogovarjajo s slušatelji o tem, kaj žele poslušati naslednje leto. Taka organizacija pridobiva krog stalnih poslušalcev in vzbuja pri njih vedno nove interese. Za to svojo dejavnost, ki ni majhna (saj je bilo v Severnem Yorkshirskem distriktu v lanskem letu 260 daljših, 18 weekend tečajev ter 40 enodnevnih predavanj, v katere je bilo vključenih 4610 slušateljev, dobiva organizacija pomoč od centralne in lokalne oblasti, eno četrtino dohodkov pa si mora sama ustvariti. Večina predavateljev te organizacije (120) je honorarnih in le 7 stalno zaposlenih.

Poklicno izobraževanje

Povsem drugačno vlogo in namen ima tako imenovano »nadaljnje izobraževanje«, katerega osnovni namen je izučiti mladino in odrasle kakršnih koli poklicev in industriji, trgovini ter drugih službah. Ta del izobraževanja vključuje tudi priučevanje raznih drugih veščin in znanja, ki jih človek rabi v vsakdanjem življenju (ročna dela, gospodinjstvo, tuji jeziki, glasba i. pod.). Za ta del izobraževanja skrbe lokalne prosvetne oblasti in ga razvijajo ob rednih šolah ali ob posebnih koležjih za nadaljnje izobraževanje. Medtem, ko se v tečaje

WEA organizacije vključujejo predvsem starejši ljudje, se v razne oblike nadaljnega izobraževanja vključuje pretežno mladina. Tudi številčno je udeležba tu mnogo večja (v letu 1956-57 je bilo v izobraževanje odraslih v vsej Angliji vključenih 154.210 slušateljev, v večerne tečaje nadaljnega izobraževanja pa 3.169.492 slušateljev). V tem sestavku je težko opisati različne vrste in oblike tečajev in šol, ki jih vsebuje sistem nadaljnega izobraževanja. Za primer naj navedem samo nekaj podatkov o delovanju koleža za nadaljnje izobraževanje v Darlingtonu. Šola — bolje center — je kot čebelnjak, v katerega od ranega jutra do poznega večera prihajajo mladi in stari (vajenci, delavci, uslužbeni) ter si v krajših in daljših tečajih usvajajo teoretično in praktično strokovno in splošno znanje. Preko leta se tu izpopolnjuje okrog 4000 delavcev in uslužbencev. Od tega je le 200 stalnih (rednih) študentov, vsi drugi pa so že redno zaposleni in prihajajo v center le na občasna predavanja, večerne, popoldanske ali nekajdnevne tečaje. Tu se delavci in uslužbeni pripravljajo za različne stopnje in vrste kvalifikacij — največ med njimi za tehnične poklice, gradbeništvo, trgovino pa tudi za razne ročne spretnosti, obrt in administracijo.

Za naše razmere so posebno zanimive nekatere posebnosti te šole. Ena teh je elastičnost prehodov in izrednem šolanju. Medtem ko morajo redni študentje predhodno dokončati gimnazijo in opraviti sprejemni izpit, so izredni slušatelji tega oproščeni in se ne glede na formalno predizobrazbo lahko vključijo v vse vrste tečajev. Študij je organiziran po stopnjah in vsi izredni slušatelji morajo praviloma pričeti na najnižji stopnji — lahko pa s predhodnim izpitom preskočijo v višje stopnje šolanja. Čeprav

je za izreden študij predvidena praviloma daljša doba šolanja, lahko sposobni in nadarjeni študentje z izrednim izpiti dokončajo študij tudi v dvakrat krajšem času kot redni študent. Zanimiva je tudi praksa ocenjevanja. Slušatelje ocenjujejo praviloma sproti že v času šolanja. Ob zaključku pa opravljajo izpite pred komisijo, ki jo sestavljajo predavatelji šole in strokovnjaki iz industrije oziroma trgovine. Izpitne programe odobrujejo strokovnjaki iz prakse. H končni oceni morajo povedati svoje mnenje tudi strokovnjaki iz podjetja, kjer je delavec zaposlen, in šele ocena obeh daje spričevalo o sposobnosti in znanja posameznika.

Morda je zanimivo tudi mnenje vodstva tega centra o predavateljih, ki poučujejo teorijo in vodijo praktično delo. Le 50 predavateljev je tu stalnih — okoli 200 pa honorarnih — večinoma strokovnjakov iz industrije. Za naše razmere je to dokaj neugodno razmerje — po njihovem mnenju pa bi morali število stalnih »že zarjavelih« predavateljev še zmanjšati na račun honorarnih strokovnjakov iz prakse. Le na ta način bo izobraževanje sodobno — v skladu s hitrim razvojem znanosti in tehnike. K temu mnogo pripomorejo tudi bogato opremljene delavnice, kjer imajo najmoderneje stroje in orodje, ki jih v industriji šele uvajajo. Stroške šolanja in opreme delavnice krijejo prosvetne oblasti.

Vloga univerz pri izobraževanju odraslih

Ob koncu naj omenim še vlogo rednih univerz pri izobraževanju odraslih. V Angliji se za razliko od drugih evropskih univerz enakovredno ceni redni študij z izrednim šolanjem odraslih. Za izobraževanje odraslih zaposlujejo univerze redne in izredne profe-

sorje z istim statusom, enakimi pravicami in dolžnostmi kot veljajo za delo z rednim študenti. Stroški izobraževanja odraslih, ki ga vodi in organizira univerza, so sestavni del univerzitetnega proračuna. Univerza se vključuje v izobraževanje odraslih na 2 načina: s samostojnim programom 3-letnih tečajev za odrasle v večjih mestih tudi izven univerzitetnega centra in s sodelovanjem z WEA organizacijo. Tečaje, ki jih prireja univerza sama — in ki so sestavni del programa univerze — se udeležujejo delavci, ki jih na predlog sindikatov izbere poseben odbor po opravljenem inteligenčnem preizkusu. Slušatelji so en dan v tednu oproščeni dela in poslušajo predavanja — po 3 letih pa lahko opravljajo diplomski izpit, ki ni javno priznan. Pridobljeno znanje jim služi predvsem za delo v sindikalnih in političnih organizacijah. Tem slušateljem tudi plačujejo izgubljeni zaslužek v času študija. Od študentov zahtevajo, da tudi samostojno študirajo in pišejo. Osnovni namen tečajev je, da delavcem po več letih dela v podjetjih vzbudijo interese za družbene znanosti in da jim omogočijo te proučevati na univerzitetni ravni. Nekateri nadarjeni delavci od tod preidejo na redni študij na univerzi; pri tem so oproščeni sprejemnega izpita, če so bili vsaj šestnajstkrat v enem letu na predavanju in so bili zadovoljivo ocenjeni.

Zelo uspešno je tudi sodelovanje univerz z WEA organizacijo, ki datira že od ustanovitve l. 1903 dalje. Skupen odbor WEA in univerze odobri program tečajev, ki jih organizira WEA, predavatelje pa preskrbi univerza. Tako predavajo univerzitetni predavatelji v vseh večjih krajih Yorkshira in to na tečajih, ki jim priustvuje ponekde tudi samo 12 slušateljev. Tudi na teh tečajih se izobražujejo ljudje zato, ker

NA POVABILO WEA (WORKERS EDUCATIONAL ASSOCIATION), NAJMOČNEJŠE PROSTOVOLJNE ORGANIZACIJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V VELIKI BRITANiji, JE SKUPINA ORGANIZATORJEV IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH IZ SLOVENIJE OBISKALA V MARCU SEVERNI YORŠKI DISTRIKT IN SE TAM SPOZNALA Z NEKATERIMI OBLIKAMI IN METODAMI DELA TE IN ŠE NEKATERIH DRUGIH USTANOV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V TEM DELU ANGLIJE

dih posamezne zvrsti znanosti ali umetnosti zanimajo, brez želje po kakršni koli formalno priznani kvalifikaciji.

V sistemu izobraževanja odraslih v Angliji, ki ga je nemogoče proučiti v celoti v tako kratkem času kot smo ga imeli možnost mi, je marsikaj koristnega tudi za naše razmere. Mnogo pa je takega, kar se je kot tradicija ohranilo še od začetka tega stoletja in prišlo v sedanji moderni čas in kar obožani iz nam nerazumljivih vzrokov pobožno čuvajo in goje, čeprav že zdavnaj spada v muzej.

T. B.

KULTURNI ZAPISKI

Pripravljalni tečaji na Ljudski uni. v Celju

Ljudska univerza v Celju prireja že drugo leto posebne tečaje za tiste, ki delajo po različnih tovarnah Celja in okolice in bi se radi še dalje tehniško spopolnjevati, a zaradi službe ne morejo posesti rednih šol. Ti tečajniki opravljajo potem privatne razredne izpite na Tehniški srednji šoli v Ljubljani in sicer na strojnem in elektrotehniškem oddelku. Tako je že lepo število tečajnikov opravilo lansko leto izpite čez prvi razred. Letos pa so izpraševali tečajnike kar v Celju njihovi profesorji in sicer pred posebno komisijo, ki je prišla iz Ljubljane. Tečajniki, ki jih je bilo 32, so opravljali delne izpite čez prvi in drugi razred iz splošnih predmetov (slovenščina, matematika, zgodovina, tujega jezika, kemije in opisne geometrije) in to večinoma zelo uspešno. Člana komisije iz Ljubljane sta izjavila, da so izpiti potekali v najlepšem redu in da so kandidati pokazali zelo solidno znanje.

J. Z.

»Deseti brat« v Savljah

Prosvetno društvo Savlje-Kleče je prejšnjo soboto v dvorani zadržnega doma pripravilo ljudsko igro »Deseti brat«. Igro so nastudirali v okviru proslav 40-letnice ZKJ, obenem pa tudi proslavili deseto obletnico obstoja domačega društva. Delo, je bilo solidno pripravljeno in gledalci so napolnili dvorano do zadnjega kotčka, kar se je zgodilo tudi naslednji dan, tako, da bodo igro še nekajkrat ponovili. Režijsko in scensko je uprizaril pripravil Roman Noveli.

Iz Slovenjega Gradca

DPD Svoboda iz Slovenjega Gradca šteje 180 članov — med temi je 70 aktivnih. Dramska sekcija lani ni uprizorila nobene igre. Razlogov je več: nima stalnega članstva in predvsem prostora, kjer bi lahko vadila. Priprava pa je gostovanja iz drugih krajev: tako je trikrat

gostovalo SNG iz Maribora in več amaterskih skupin iz drugih krajev. SNG iz Maribora je v tej sezoni vnela stalen abonma. Vendar pa bi bilo treba obuditi domačo igralsko skupino in ji omogočiti vaje v primernih prostorih, saj gostovanja poklicnega gledališča ne bi smela biti razlog za domače mrtvilo.

Lutkovna sekcija je uprizorila šestkrat igrice »Zvezdica Zaspanka« — ogledalo si jo je okrog 900 otrok iz bližnje in daljne okolice.

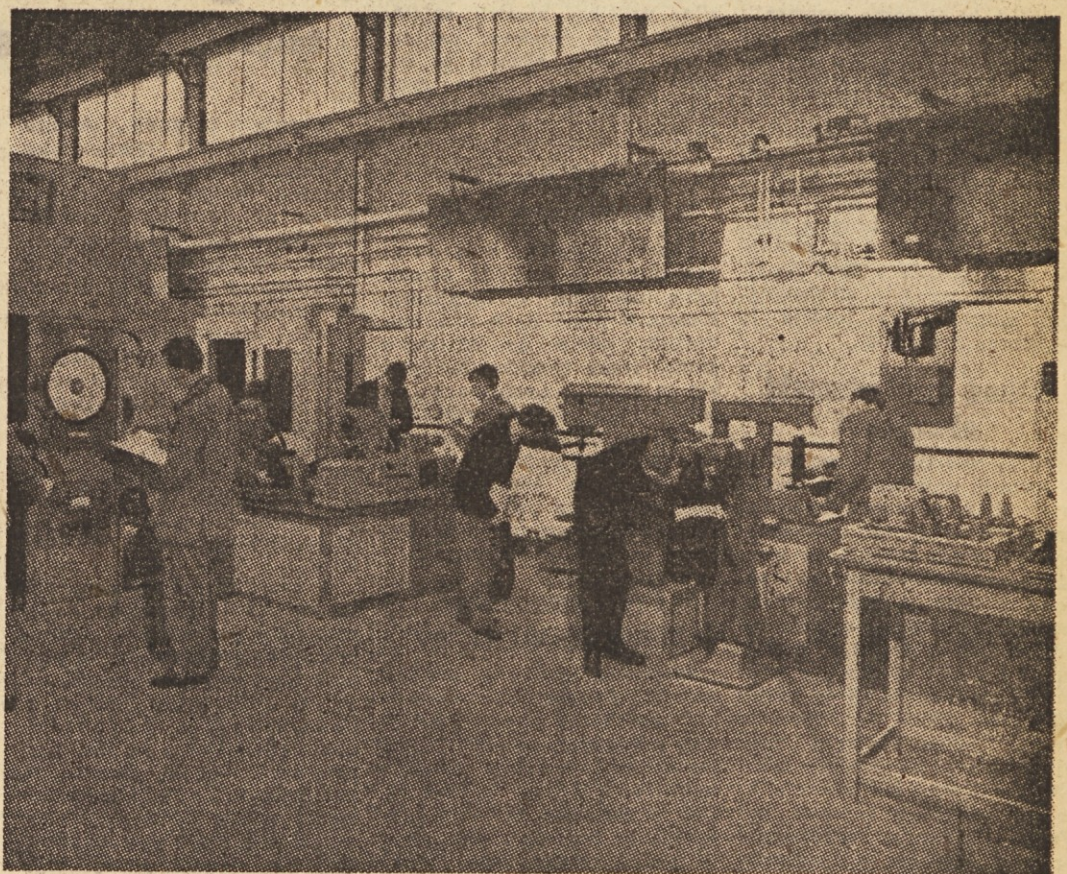
Najdelavnejša v tem društvu pa je glasbena sekcija, saj ima godbo na pihala, salonski in tamburaški orkester, pevski zbor. Orkester je priredil dva koncerta. Sekcija za likovno umetnost ima tri člane in eden teh — Jože Tisnikar — je lani razstavljal v Ljubljani ter vzbudil pozornost poznavalcev in ljubiteljev.

Delavna knjižnica v Poljčanah

Podatki o delu KUD Janko Zivko iz Poljčan kažejo dokaj razgibano prosvetno življenje. Imajo glasbeno šolo, ki je ob koncu leta pokazala lepe uspehe. Marljivci tamburši so večkrat nastopili in mladina kaže za njihov orkester veliko zanimanje.

Dramska skupina je pripravila lani igro »Deseti brat«, najbolj delavna pa je ljudska knjižnica. Ima 2095 knjig, sponosila pa jih je lani kar 4646. Vsekakor sila izpopolnjenosti, ki kaže, da prebivalci radi berejo. Med bralci je polovica mladincev. Zaradi nizke izposojnine pa si je težko kupujejo nove knjige. Takšni knjižnici bi vsekakor kazalo pomagati! Problem je tudi zveza starih knjig, ki jih zaradi obrabljenosti kmalu ne bodo mogli več izposojati. V novem prizidku prostornega doma so novi prostori za knjižnico.

Razvito prosvetno dejavnost imajo tudi na osemletni šoli, kjer je več let delujejo tamburaški zbor, mladinski pevski zbor, lutkovni oder, dramski krožek in posebna mladinska knjižnica. Mladina te šole zasluži res vsestransko priznanje in pohvalo.

DELAVNICE CENTRA V DARLINGTONU SO OPREMLJENE Z NAJMODERNEJSIMI STROJI

film

OSMA VRATA

»Osma vrata«, film, s katerim je beograjsko podjetje »Avala« začelo svojo letošnjo proizvodnjo, je na polovici poti. Ekipo čaka še dvajset dni snemanja v ateljeju in deset dni na terenu, potem pa bodo film dokončno obdelali v laboratoriju.

Vsebinska filma je v kratkem tale: univerzitetni profesor Simonović, ki se tudi v času okupacije ne briga za ničesar drugega kot za svojo znanost, je po čudnem naključju vmešan

v akcije beograjskih ilegalcev. Policija mu preišče stanovanje, profesor pa z grozo odkrije, da je tudi njegova hči povezana z ilegalnim gibanjem.

Zaplet se nepričakovano reši — ampak brez ozira na to pred profesorjem še dalje ostane velik osebni problem, velika odločitev...

Scenarij za film je napisal Miodrag Djurdjević, režira ga Nikola Tanhofer, za kamero stoji Miša Stojanović. V vlogah nastopajo Milivoje Zivanović, Neva Rošić, Nada Škrinjar, Ljiljana Krstić, Radmila Djuričin, Milan Puzić in drugi.

MILIVOJE ZIVANOVIĆ IN RADMILA DJURICIN V AVALINEM FILMU »OSMA VRATA«

BRANKO PLEŠA NASTOPA V ENI GLAVNIH VLOG V FILMU »VETER JE PONEHAL PRED ZORO«

VETER JE PONEHAL PRED ZORO

Režiser Radoš Novaković je začel snemanje igranega filma »Veter je ponehal pred zoro« po scenariju Aleksandra Vuča. Film v zelo živahni akciji prikazuje borbo med specialno policijo in ilegalci v okupiranem Beogradu — v tem okolju pa se odvija usoda študentke Jasne, ki je osumljena sodelovanja z okupatorjem, in njene partijske grupe.

Scenarij obravnava temo humanosti in za-

upanja v času, ko so bile te vrednote redke in dragocene. Dogajanje se odvija privlačno in razburljivo.

V vlogah nastopajo Stevan Šukelja, Radmila Radovanović-Andrić, Branko Pleša, Ljubica Jovanović, Dragomir Feiba, Antun Nalis in drugi.

Predvidevajo, da bo film nared do festivala v Pulju, kjer ga bo »Avala« prikazala s tremi svojimi igranimi filmi: »SAM« v režiji Vladimira Pogačica, »OSMA VRATA« Nikole Tanhoferja in »CAMPO MAMULA« Velje Stojanovića.

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

»Dan afriške svobode«

Stalno tajništvo azijsko-afriške konference, ki so ga ustanovili na prvih sestankih azijskih in afriških držav v Bandungu, je proglasil 15. april za »dan afriške svobode«. Na ta dan bodo kolonialni afriški narodi in tudi svobodni narodi v Afriki, Aziji in drugod po svetu, manifestirali svoje priložnost načelom svobode in neodvisnosti slehernega naroda ter zahtevali odpravo vseh oblik kolonialnega izkoriščanja.

Volilna zmaga laburistov

Pri dopolnilnih volitvah v vzhodnoangleškem okrožju Norfolk je zmaga laburistične stranke. Dobila je nad 1.300 glasov več kot vladna konservativna stranka, medtem ko je dobila pri splošnih parlamentarnih volitvah le 193 glasov večine. Vodstva vseh strank so nestrpno pričakovala rezultate volitev v Norfolk kot prv. znamenje razpoloženja britanskega prebivalstva po objavljenih smernicah novega proračuna in zunanjepolitičnih pobudah Macmillana. Zanimivo je, da so takoj, ko so objavili volilne izide, močno padle akcije jeklarne industrije, ki jo laburisti nameravajo nacionalizirati.

Napel položaj v Laosu

Moskovska »Izvestija« pišejo da v Laosu niso uresničili sklepe ženevske konference (ki je razdelila Vietnam na dva dela in dala neodvisnost Laosu in Kambodži) ter da je položaj v tej deželi zelo napet. »Ko je mednarodna komisija za nadzorstvo in opazovanje v Laosu prekinila svoje delo,« pišejo »Izvestija«, »so se v Laosu začeli dogodki, ki so resno spremenili položaj v deželi. Namesto vladne Suvana Fume so prevzeli oblast ljudje, katerih notranja in zunanja politika je v ostrem nasprotju z nacionalnimi koristmi laoskega ljudstva in s sklepi ženevske konference.« Časopis pripominja, da so ZDA izkoristile začasno odsotnost mednarodne komisije in na nezakonit način poslale v Laos skupno svojih vojaških strokovnjakov, večje količine orožja in vojaškega materiala.

Pohod proti atomski oborožitvi

Skoro 5000 ljudi je sodelovalo v »pohodu proti atomski oborožitvi«, ki ga je minuli teden organiziralo britansko združenje mednarodnega gibanja za jedrsko razorožitev. Udeleženci pohoda so odšli iz Aldermastona, znanega britanskega središča za proizvodnjo atomskega orožja in so pretekli ponedeljek prišli v London. Pohoda so se udeležili znani javni in znanstveni delavci Velike Britanije, med njimi tudi podpredsednik laburistične stranke Ian Mikardo, ki je med pohodom zahteval, naj Velika Britanija enostransko prekine poskuse z jedrskim orožjem.

Singapur naj bi se prijedil Malaji

Laburistična stranka na Singapuru, ki jo vodi bivši predsednik vlade Marshall, predlaga, naj bi Velika Britanija priznala Singapur pravico, da bi postal del Malaje. Po mnenju singapurskih laburistov bi bila združitve obeh ozemelj edina razumna rešitev. Laburistična stranka tudi nasprotuje novi singapurski ustavi, ker je, kot pravi v svojem nedavnem sporočilu, »naredila iz otoka kolonijo«.

Združna prihodnost Indije

Indijski parlament je sprejel resolucijo o združenem kmetijstvu, ki pravi, naj bi v treh letih po vsej Indiji organizirali uslužnostne zadruge in razvili združni duh, kar naj bi omogočilo ustanavljanje združenih posestev, kjer za to obstajajo pogoji. Nehru je med parlamentarno razpravo poudaril, da je prihodnost Indije v združništvu, in sicer ne samo v kmetijstvu, marveč tudi v industriji. Združništvo je, po njegovih besedah, najmanj v pogovih, ki se vedno več ljudi, a malo zemlje, Nehru je dejal, da revščina Indije izhaja iz velikega bremena, ki ga nalagajo zemlji. Ta problem pa je moč rešiti z zaposlitvijo ljudi v industriji in z uvajanjem združništva.

Udarec demokraciji na Koroskem

Celovški tednik »Slovenski vestnik« je v svoji zadnji številki objavil uvodnik o boju koroskih Slovencev za njihov nacionalni obstoj, v katerem je rečeno, da slovenska manjšina na Koroskem nikoli ne bo pripoznala veljavnosti vladnih zakonov o manjšinskih šolah in

raci slovensčine kot uradnega jezika samo na nekaterih sodiščih, ker nasprotujeta duhu in določbam 7. člena državne pogodbe o Avstriji. »Pred svojim razpustom, tik pred novimi volitvami,« piše »Slovenski vestnik«, »je avstrijski parlament z izglasovanjem obeh zakonov za dal hudo udarec demokraciji in veri Slovencev v pravico in zakonodajo... Republika Avstrija je dolžna na podlagi črke in duha člena 7 državne pogodbe zagotoviti slovenski in hrvaški manjšini pogoje za enakopravnost in neoviran razvoj«.

Kongres črnih umetnikov in znanstvenikov

Pretekli tork je v Rimu končal kongres črnih umetnikov in znanstvenikov, ki je zasedal pet dni. Ob zaključku je sprejel resolucijo, ki pravi, da je politična neodvisnost temeljni čimelci za kulturni razvoj Afrike. Združevanje afriških dežel bo prispevalo ne samo k svetovnemu ravnovesju, marveč tudi k nacionalnemu in kulturnemu razvoju. Vsi črni kulturni delavci in umetniki naj po svoji moči in sposobnostih pomagajo gibanju za osvoboditev njihovih dežel.

Vzmirjenje v Italiji

Sporazum med washingtonsko in rimsko vlado o zgraditvi jedrskih reaktorjev oporišč v Italiji so v Rimu sprejeli s precejšnjim vzmirjenjem. Vladni krogi sicer skušajo zmanjšati pomembnost tega sporazuma, vendar opozicija trdi, da gre za izredno resen dogodek, ki škoduje mednarodnemu pomirju. Glasilo KP Italije »Unita« ostro obsoja omenjeni sporazum, češ da bo rodil »samomorilno politiko«, zaostri splošno napetost in škodoval Italijan, skemu narodu, obenem pa pomeni konkreten ukrep proti razgovorom med Vzhodom in Zahodom.

Vzroki nemirov v Belgijem Kongu

Anketna komisija belgijskega parlamenta je objavila poročilo o dogodkih v Belgijem Kongu, ki pravi, da je diskriminacijski odnos do Afričanov glavni vzrok nemirov, do katerih je prišlo v Leopoldvillu januarja letos. Drugi vzroki pa so: nizke mezd, nezaposlenost in pomanjkanje političnih pravic Afričanov. Med nemiri v Leopoldvillu je padlo 49 Afričanov in Evropejcev, 241 Afričanov pa je bilo ranjeno.

Pred sestankom zunanjih ministrov

Sovjetska vlada je pretekli ponedeljek sporočila zahodnim državam, da se strinja z njihovim predlogom, naj bi 11. maja sklical sestanek zunanjih ministrov v Ženevi in razpravljali o nemškem in berlinskem vprašanju. Sovjetska nota, ki jo je poslal vladam ZDA, Velike Britanije in Francije, izraža obžalovanje, ker se ni bila do sežena soglasnost o sodelovanju zunanjih ministrov Poljske in CSR na ženevskem sestanku vendar sodi, da bodo lahko to vprašanje rešili kar v Ženevi.

Zaradi nasprotujočih si poročil in komentarjev o nemirih v Tibetu je prišla ta dežela minule dni v središče pozornosti svetovne javnosti. Nedostopno, zaostalo gorsko področje »na strehi sveta«, kakor ga po navadi označujejo, nima skoraj nobene neposredne zveze z zunanjim svetom, zato si pogosto močno nasprotujejo poročila o nemirih in o oboroženem spopadu Tibetancev s kitajskimi vojaškimi enotami.

Pozornost svetovne javnosti je najprej zbudil indijski predsednik Nehru, ki je 23. marca poročal v Spodnji zbornici o položaju v Tibetu. Indijski listi so tiste dni pisali o spopadih z orožjem v tibetanskem glavnem mestu Lasi. Zato so številni poslanci indijskega parlamenta pozorno sprejeli poročilo, da je prišlo zaradi zaskrbljenosti, da bi kitajske oblasti utegnile odpeljati Dalaj lamo, vrhovnega verskega in političnega poglavarja dežele.

KHAJSKO SPOROČILO

Po celji vrsti raznih poročil iz tujih virov so objavili v Pekingu 28. marca uradno sporočilo o dogodkih v Tibetu. Nemire v Lasi in na nekaterih drugih

Tako imenovana »dokazna jaza« procesa v Firencah je zaključena. 7. IV. bosta govorila še zadnja predstavnika obrambe, potem bo porotno sodišče razsodilo v procesu, ki se, če dodamo preiskovalni postopek, vleče že od jeseni 1945, izza časov, ko je odprto razmejitveno vprašanje povzročilo hudo napetost v jugoslovansko-italijanskih odnosih. Obtožbe, ki jih je po svojevrstnem kritičju sistematiziral videmski preiskovalni sodnik z interpretacijami, ki ne zaostajajo za nacističnimi poročili o medvojnih borbah na tem področju, naj bi dokazale, da je šlo za nekakšno »hudo delo zadrževanja s kriminalnimi nagibi«, ne pa, kakor je dokazni postopek nedvomno osvetlil, da so imela vsa inkriminirana dejanja očitno obsežne in nujne potrebe proti nemškemu okupatorju, da je obtožnica, namerno ignorirajoč takratno dejansko stanje v Nadiški dolini, spremenila sodbe rednih vojaških sodišč v uboje, zasledovanje fašističnih vohunov in drugih kolaboracionistov v preganjanje »italijanskih patriotov«, nujne vojaške rekvizite v ro- in tatvine, oviranje poslovanja s strani nacistov postavljene lokalne uprave v elemente »veležidaje«, medtem ko je skušala sodelavce nemških okupatorjev predstaviti kot najbolj reprezentativne državljane.

Dejanski stan, resnično zgodovinski in politično ozadje je bilo po obsežnem gradivu, ki ga je predložila sodišču obramba, pričevanju razbremenilnih, pa tudi protislovnosti tako imenovanih obremenilnih prič, docela razjasnjeno. To še zlasti velja za enega izmed osrednjih

Bivanje tovariša Adolfa Kummernussa, predsednika sindikata delavcev in nameščencev javnih služb, transporta in prometa Zahodne Nemčije, v naši deželi ob kongresu Sindikata prometa in zvez nam je omogočilo, da smo se v razgovoru z enim najbolj znanih zahodnonemških sindikalnih voditeljev seznanili z vprašanji, ki jim zahodnonemško sindikalno gibanje posveča trenutno največ pozornosti. To je bilo tem lažje, ker je tovariš Kummernuss, kakor sam pravi, star znanec in prijatelj jugoslovanskih sindikatov, saj je že večkrat obiskal našo deželo.

V začetku pogovora je dejal tovariš Kummernuss, da se »nemški gospodarski čudež« nagiba v zaton, čeprav ni mogoče izključevati možnosti, da se bo gospodarski položaj v prihodnosti spet izboljšal. Sedanje poslabšanje je prizadelo predvsem nemške delavce in nameščence. To se kaže v množičnih odpustih, zlasti v kovinski industriji in rudarstvu, dalje v uvedbi skrajšanega delovnega časa, kar je pogost pojav zlasti v tekstilnih tovarnah. Kot primer je tovariš Kummernuss navedel, da delalajo delavci v nekaterih tekstilnih podjetjih povprečno le osem ur na teden, kar pomeni,

da prejemaajo za sedem dni enodnevno plačo. Delavci v običajno skrajšanim delovnem času so celo v težjem položaju kot brezposelni, ker do dobivajo še dodatno pomoč, medtem ko prejemaajo povsem brezposelni redne podpore. Proti uvedbi skrajšanih delovnih izmen se borijo predvsem sindikati tistih industrijskih panog, v katerih so delavci najbolj prizadeti, Zveza sindikatov Zahodne Nemčije (DGB) pa skuša po ministrstvu za delo in s splošnim pritiskom na klube delodajalcev ublažiti sedanjí položaj. Dosej se ni bilo določenejših akcij in stavk, le nekateri sindikati so organizirali protestna zborovanja.

V minulih tednih je prišlo v vrsti gospodarskih panog do sprememb v tarifnih postavkah, tako da so se plače zvišale za štiri do šest odstotkov. Te spremembe ne presegajo običajnih okvirov, v katerih se stalno gibljejo pogajanja za višje mezd zdej v tej zdej v oni pokrajini, v tej ali oni gospodarski panogi. Zahodnonemški sindikati se borijo za izboljšanje sistema hranarine v primeru bolezni. Zahtevajo izenačenje delavcev z nameščenci, ki dobivajo v prvem tednu bolezni stodostrno denarno nadomestilo. Zdej

nanjega sveta in sprememb v sosednjih deželah. Na ozemlju, ki je petkrat večje od Jugoslavije (1,2 milijona kvadratnih kilometrov) in ima po kitajskih virih 1,2 po zahodnih pa štiri milijone prebivalcev, so se ohranile oblike družbene ureditve, kakršnih ni najti v sodobnem svetu. Tibet je še vedno na stopnji fevdalizma. Deželo upravljajo »bogovi« in »polbogovi«, duhovnov (lam) je precej (nad 200.000 svetnikov in menihov). Ti ljudje so visoko, nad navadnimi prebivalci, ki imajo do njih blažanski, fevdalni in celo na pol suženjski odnos. V deželi je še vedno najti poligamijo in polandrijo; moč ima lahko tri žene, žena pa po tri može.

SREDNJEVSKA ZAOSTALOST

Povsem upravičeno velja Tibet za najtežje dostopno in najbolj skrivnostno deželo velike azijske celine. Popolna izoliranost — dežela leži povprečno 5000 m nad morjem — je Tibet obvarovala vplivov z-

NESMISELNI PROCES

proti 47 — zvečine
pripadnikom briško-
beneškega odreda

elementov, ki se mu je videmska obtožnica dosledno izogibala: nemško okupacijo tega območja, dejstva, da so nemške okupacijske oblasti pralitično (de facto) suspendirale italijansko suverenost na tem območju, ko so ga 1. oktobra 1943 vključile v pokrajino »Jadransko Primorje (Adriatisches Küstenland)«, da je nemški gaulajter Rainer izvajal celotno civilno in javno oblast na tem področju, da je s tem ustvarjal stanje, kakor ga ocenjujejo italijanski pravniki in zgodovinarji, »ki je bilo enakovredno priključitvi tega »odročja k Nemčiji.« Partizani, se pravi tudi obtoženi pripadniki Briško-beneškega odreda, so se borili proti uresničenju teh načrtov in so razumljivo poizkušali onemogočiti organe in funkcioniranje, ki so izvajali na tem področju s strani nemških okupacijskih sil postavljeno civilno oblast in katere je skušala videmska obtožnica proglasiti za edine ljudi »zveste italijanski domovini«. Dejansko pa so to bili kolaboracionisti, ki so kot glavni pobudniki videmske obtožbe skušali naprtili zločin izdajstva, katerega so sami zagrešili, drugim. Značilna je nam-

reč politična in moralna fiziognomija teh obremenilnih prič, ki so bili zvečine funkcionarji nemške kolaboracionistične lokalne uprave: župani, občinski tajniki, davčni izterjevalci, pa odesniki elementi (primer veleposelnika Napolija, ki je z nemškimi vojaškimi kazenskimi ekspedicijami izterjeval svoje kolone) in razni moralni izprienci, kakor je to med drugim primer družine Vogric. Politični in moralni lik obremenilnih prič že sam po sebi ponazarja, da so njihove ovadbe poizkus nekakšnega legalnega, sodniškega maščevanja nad ljudmi, ki so se v medvojnem obdobju borili proti njim in njihovim gospodarjem, se pravi proti vojski in oblasti, ki je v tudi takratna uradna Italija štela za okupatorsko in sovražno.

Navedene okoliščine pač v popolnoma drugi luči projicirajo novo ustvarjeno tezo državnega pravdnika o nekakšni »dvojni okupaciji« tega področja. Se pravi nemški in jugoslovanski. Primerjava, ki si jo je v svojem sklepnem govoru dovolil državni pravdnik, spriča tega ni samo zgodovinski spatek, marveč je taka raz-

laga skrajno žaljiva za vse, ki so se popolnoma žrtvovali v tej borbi, razen tega pa je očiten namen tega nevdržnega stališča politično in moralno diskriminirati našo državo in protifašistični boj etnično slovenskega prebivalstva v Nadiški dolini. Govoriti o »jugoslovanski okupaciji« je zgodovinski nesmisel, ker je šlo za ljudsko osvobodilno na tem območju niso čakali italijanske kapitulacije (8. septembra 1943) »da bi ga okupirali«, marveč je plamen upora zajel te kraje mnogo prej (leta 1942). Prisotnost jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske je bila torej prisotnost zavezniške vojske, ki jo manifest Narodnoosvobodilnega odbora za Severno Italijo (CLNAI) 10. junija 1944 označuje »za del zmagovalnih vojsk Združenih narodov in da se italijanski partizani borijo ramo ob ramo z brati osvoboditelji.« Dokazni postopek na procesu je neizpodbitno potrdil, da je bilo partizansko gibanje v Beneški Sloveniji pomemben sestavni del splošnega protifašističnega boja, da je sodelovanje med slovenskimi in italijanskimi partizani temeljilo na skupnem interesu borbe proti okupator-

ju. CLNAI kot predstavnik legalne italijanske vlade v Severni Italiji ni le priznaval delovanja naše narodnoosvobodilne vojske na tem področju, marveč ga je postavil kot zgled italijanskim rodoljubom in jih pozival, da čimtesneje sodelujejo z enotami NOV, pri čemer je že takrat priznaval jugoslovansko oblast na že osvobojenem slovenskem etničnem ozemlju. Podrobne izjave najbližjih predstavnikov italijanskega gibanja odpora (Parrisa, Solarija, Longa, Lizzera in drugih) v dokaznem postopku so jasno razčlenile bistvo in namene tega sodelovanja, pri čemer so poudarile dejstvo, da je poprejšnja borba slovenskih partizanskih enot olajšala nastanek in razvoj italijanske rezistence, na katero se je po vojna Italija predvsem sklicevala za dosego svoje mednarodne rehabilitacije.

Kljub vsemu temu je državni pravdnik v svojem sklepnem govoru ustvaril tezo o nekakšnem »drugem vidiku jugoslovanske okupacije«, ki naj bi bil »v postopnem spreminjanju položaja za poznejšo priključitev«. Čeprav je sprejel stališče, da je bila borba »italijanskih državljanov« ob strani jugoslovanskih partizanov zakonita, je vendar državni pravdnik 15. izmed 47 pripadnikov v glavnem Briško-beneškega odreda obtožil za »veležidaje« po členu 241 kazenskega zakonika. V utemeljitvi »krivde« posameznih obtožencev pa se je predvsem skliceval na razliko med operativnimi vojaškimi in političnimi organi. Če bi poizkušal zgolj v glavnih potezih razčleniti strukturo narodnoosvobodilnega gibanja, bi pač lahko ugotovil organsko povezanost vojaških in političnih organov, ki je bila temelj in pogoj učinkovitosti protifašistične borbe, da so bile enote NOV in odbori OF, kakor tudi organi nove ljudske oblasti neoljudski sestavni del osvobodilnega gibanja, katerih akcije so služile skupnemu enotnemu smotru — borbi proti nacističnim okupatorjem.

Protislovnost in nevdržnost nove verzije obtožnice, kakor si je zamislil državni pravdnik, sta očitni. Dokazni postopek je potrdil upravičenost prvotne zahteve obrambe, da so bila »inkriminirana dejanja« del skupne borbe za veliko stvar protifašistične koalicije v minulih vojni in da torej ni nikakršnih združkov, da bi uveljavili člen 16 mirovne pogodbe z Italijo, ki prepoveduje kakršno koli preganjanje oseb, ki so delale ali izražale simpatije za stvar Združenih narodov. Procesno gradivo vsebuje dovolj elementov za spoznavanje, da ni iskati sovražnosti med tistimi, ki so danes zaradi anahronističnega spleta dogodkov na zatožni klopi v Firencah, marveč da bi bilo treba proučiti resnično izdajalsko preteklost tistih, ki so s svojim revanžnim kovarstvom glavni režiserji tega zgodovinskega in političnega nesmiselnega procesa.

J.

Dogodki v Tibetu

lju. V zvezi s sedanjim Pančnem lamo, desetim po vrsti, je bilo med Tibetanci precej sporov, ker menijo, da ta lama ni resnično posebej blagovestnega svetlobe. Kot devetletnega dečka so ga pripeljali s Kitajskega in ga ustoličili za Pančnem lamo, poprej pa so odstranili dotedanjšega, ki ga Kitajci niso priznavali.

TIBET IN KITAJSKA

Tibet je zdaj sestavni del LR Kitajske. Kitajske pravice do Tibeta izvirajo iz leta 1721, ko je bila podpisana pogodba, da je Tibet kitajsko vazalno ozemlje. Ob koncu 18. stoletja je kitajski cesar z dekretom proglasil Tibet za sestavni del Kitajske. Pozneje se je dežela postopno izmikal kitajskemu nadzorstvu, v obdobju 1911 do 1935 pa je bila precej samostojna.

Sedanjí položaj Tibeta določa pogodba, ki jo je podpisal z LR Kitajske maja 1951. Kitajska je priznala oblast Dalaj lamo v notranjih zadevah, zunanje zadeve in obrambo dežele pa je prevzela osrednja kitajska vlada. Hkrati se je LR Kitajska zavezala, da bo dala Tibetu samoupravo po vrsti reform, ki naj bi deželo iztrgale iz zaostalosti. Sestavlji so pripravljeni odbor za avtonomijo, vodil ga je Dalaj lama. Od sedenja tega odbora je minilo šest let. Tibet pa še vedno ni dobil avtonomije, prav tako tudi ni prišlo do reform. Vzroke tega stanja je po kitajski razlagi iskati v nasprotovanju tibetanskih vladnih krogov sleherni

reformi, pa tudi v nezainteresiranosti prebivalstva.

NOVA VLADA

V Lasi so se 24. marca pojavili številni lepaki in sporočila o razpustu lokalne vlade. V njih je rečeno, da je »kašja« (vladajdžalsko skušala ločiti Tibet od kitajske domovine in da je v ta namen organizirala upor. Med šestimi »kalunji« (članj vlade) sta le dva ostala zvesta centralni kitajski vladi, medtem ko so štirje med uporniki.

Potem ko je bil Pančnem lama imenovan za novega predsednika vlade, je poslal kitajskemu predsedniku vlade Cu En Laju brzojavko, v kateri je izrazil vdanost nove vlade državnemu svetu in obljubil storiti vse, da bosta v deželi spet red in mir. Pančnem lama je že prišel v Lasi iz svojega dvorca, ki je v kraju Sigace, kakih 200 km daleč od glavnega mesta.

Po odločni vojaški akciji v Lasi in po sestavi nove vlade zdaj nadaljujejo očistevalne operacije v jugovzhodnem delu dežele. To je področje, ki meji na Indijo, oziroma na kraljevino Sikim in Butan, kista indijska protektorata. Domnevajo, da bi uporniki utegnili prosliti pri indijskih oblasteh za azil, če bi spodleteli njihov oborožen upor. Sprito tega postajajo dogodki v Tibetu za Indijo še bolj aktualni.

Kitajska in Indija sta podpisali aprila 1954 sporazum o trgovskih, kulturnih in verskih stikih med Indijo in Tibetom. Navzlic precejšnjemu zanimanju za Tibet je dal predsednik

Nehru jasno vedeti, da se Indija ne bo vmešavala v notranje zadeve dežele, s katero ima prijateljske stike. Prav tako odločno pa je Nehru zavrnil kitajske trditve, da so upor organizirali in vodili Tibetanci, ki so pobegnili v indijsko mejno mesto Kalimpong.

Skupna Tibetancev, ki živijo v Indiji, je prišla v New Delhi in prošla predsednika Nehruja za pomoč sprito težavnega položaja v Tibetu. Delegacija je vodil bivši predsednik tibetanske vlade (1949 do 1954) Silun Lokongva Ceyon-gruten, ki so ga Kitajci obdolžili, da je organiziral upor. Članje te skupine so izjavili, da v Tibetu ne gre za lokalni upor, marveč za široko narodno gibanje odpora. Predsednik Nehru je sprejel delegacijo in svetoval njenim članom, naj ostanejo mirni in počakajo na nadaljnji razvoj dogodkov.

Ta nadaljnji razvoj dogodkov naj bi pokazal, kje je Dalaj lama, o čigar usodi je ugrabljajo. Medtem ko trdi kitajsko sporočilo, da so Dalaj lamo odpeljali s silo, pravijo izven tibetanskih meja, da je Dalaj lama na čelu upora. Kitajska letala krožijo nad vsemi potmi, po katerih bi mogel iti Dalaj lama, kitajske enote pa so dobile ukaz, naj na Dalaj lamo ne strelejo pod nobenim pogojem, marveč naj ga varno pripeljejo živega. Ko bo razvozlan skrivnost o bivanju Dalaj lamo in o povodu za njegov odhod iz Lase, bodo jasnejši tudi vzroki nedavnih nemirov v Tibetu.

T. G.

Dvanajsti kongres sovjetskih sindikatov

Dvanajsti kongres sovjetskih sindikatov, ki je bil nedavno v Moskvi, je potekal v znamenju mobilizacije delavcev in sindikalnih organizacij za izpolnjevanje sedemletnega načrta za razvoj SZ. To nalogo so zastavili sovjetski sindikatovi že na XXI. kongresu KP SZ, ponovili pa so jo tudi v priporočilu, ki ga je CK, KP poslal kongresu »Poglavitna, temeljna naloga sovjetskih sindikatov je zdaj mobilizacija širokih delovnih množic za uresničevanje sklepev XXI. kongresa,« je rečeno v priporočilu, »za izpolnitev sedemletke in nalog za leto 1959, prvo leto sedemletke, pred rokom.«

Taj nalogi je posvetil največ prostora in časa Grščin v svojem poročilu, obravnavali pa so jo tudi v razpravi in v kongresni resoluciji. V resoluciji je rečeno, da imajo zdaj sindikalne organizacije najvažnejšo nalogo, strniti napore sovjetskega ljudstva za izpolnitev in preseganje plana za leto 1959 — iz dneva v dan, iz meseca v mesec. Kongres je pozval sindikalne organizacije, naj začne boj za preseganje planskih nalog in za

je sindikalne organe ter v njih zvežanju številnih sindikalnih funkcionarjev, ki so v znatnem obsegu prešli v nižje organe.

Osnovo tega pozitivnega procesa je treba iskati med drugim v stalni težnji delavskega razreda SZ po učinkovitem sodelovanju v upravljanju družbene proizvodnje in tudi v pritislu delavskega razreda v priložnosti. Zahteve po okrepljeni pravici delavcev v nasprotju s pravicami direktorjev podjetij in birokracije okoli njih so bile močne zlasti med razpravo o reorganizaciji upravljanja gospodarstva v času decembrskega plenuma CK KPSZ leta 1957 in kasneje. Ne bi pa mogli reči, da so sindikalna vodstva vselej izkoristila vse možnosti, ki so se jim ponuile v teh razmerah. To so ugotovili tudi na kongresu. V Grščinovem referatu in v razpravi so poudarili, da je sindikalni aparat navzlic decentralizaciji še vedno velikanski in da usmerja dejavnost sindikatov po birokratskih poteh, pri tem pa zanemarljivo pobudo in dejavnost širših družbenih sil.

Decembrski plenum, vladna uredba z dne 9. julija 1958 o

uredbi, ki je bila skupno s poprejšnjimi spremembami na posušanje pozitivni težnji, ki bi v svojem nadaljnjem razvoju lahko postopno zadovoljila delavskim težnjam po samoupravi. Da je vse to šele v zametkih, je videti tudi iz Grščinovega referata, v katerem je govoril o direktorju podjetja nastopa po pogosto hkrati tudi kot predsednik stalnega posveta.

Dvanajsti kongres je omenil te ukrepe, ni pa jih skušal kritično oceniti. V glavnem je obravnaval njihovo uveljavljanje v praksi, ugotavljal subjektivne težave, ki zavirajo ta proces in proti katerim se je treba boriti (na primer proti prizadevanju direktorjev podjetij, da bi si podredili te posvete ali zavirali njihovo delo, dalje proti vključevanju preveč vodilnega osebja v to sveto 1. pod.). V tem oziru pomeni razprava na tem kongresu pobudo za popolnejše uveljavljanje ukrepov, hkrati pa pobudo za nadaljnji razvoj teh težnej in osnovnih oblik samouprave.

Na kongresu so poudarili, naj si sindikati utrjujejo pri delavcih zanimanje za uspeh podjetij.

do omogočile nadaljnji napredek, od vztrajnosti in doslednosti pri izpolnjevanju na kongresu izrečenih želja in težnjah pa bo odvisno, v kolikšnem obsegu se bodo uresničili upi, ki jih je kongres zbudil pri sovjetskem delavskem razredu.

Tudi glede mednarodnega sindikalnega sodelovanja je prišlo na kongresu do izraza nekaj pozitivnih težnej. V razpravi o položaju in o odnosih v svetovnem sindikalnem gibanju to pot ni bilo opaziti tiste nestrpnosti in žolčnosti, ki sta bili značilni poprej. Namesto tega so izrazili željo, da bi premagali sedanjo razcepljenost, in sicer v tem smislu, da bi poglabljali stike in sodelovanje z ameriški, britanskimi, zahodnonemškimi in drugimi sindikati ne glede na razlike v glediščih o socialnem in gospodarskem sistemu.

V istem vzdušju je potekal tudi sprejem, ki ga je bila na kongresu deležna naša delegacija. Značilno je, da je kongres minil brez napadov na Jugoslavijo in Zvezo komunistov, kar se doslej še ni zgodilo na nobenem zborovanju tolikšnega ali celo manjšega obsega v deželah »tabora«.

Ce bodo vse te težnje na mednarodnem področju in v stališču do naših sindikatov postale trajnejše, jih lahko le pozdravimo, ker je to na tak način, se pravi z iskanjem stičnih točk, razumevanjem in s strpnostjo mogeče razvijati mednarodno sodelovanje in odstraniti razkol v svetovnem sindikalnem gibanju.

Miloš G.

Sestanek Arabske lige

Politični odbor Arabske lige se je v četrtak, 2. aprila sestal v Bejrutu, da bi razpravljali o sedanjih naporih med Irakom in Združenim arabskim republiko. Na sestanku so prisli zastopniki vseh arabskih dežel, razen Tunizije in Jordanije, iraška vlada pa je naročila svojemu odpravniku poslov v Bejrutu, naj na sestanku sodeluje le kot opazovalec. Ta sklep iraške vlade je povzročil precejšnje nezadovoljstvo v krogih Arabske lige, ki še resno trudi, da bi izgladila spor med Združenim arabskim republiko in Irakom. Istega dne, ko se je v Bejrutu sestal Politični odbor Arabske lige, so v Kairu sporočili, da so odpopklicali vse egipčanske in sirske učitelje iz Iraka, ker jim iraške oblasti niso naklonjene in so jih celo preganjale.

Ameriški načrt o Nemčiji

Medtem ko zunanji ministri zahodnih velešil razpravljajo o pripravah na pogajanja s Sovjetsko zvezo, pa so bonnski vladni krogi zelo zaskrbljeni zaradi vesti, da je ameriško zunanje ministrstvo pripravilo načrt za ureditev nemškega vprašanja, ki ni v skladu z načeli zahodnonemških klerikalcev. Ameriški načrt predvideva, naj bi uredili nemško vprašanje v daljšem obdobju, v katerem naj bi se zblížali obe nemški državi, najprej na nepolitičnih področjih. Prizadevanja za združitev obeh Nemčij naj bi se začela z ustanavljanjem skupnih predstavniških organov, končala pa s svobodnimi volitvami in z ustanovitvijo skupne nemške vlade.

KUBA ubira smer

Zmaga kubanskega »Gibanja 26. julija«, ki je odstranilo osovraženi diktatorski režim generala Batiste, je odprla pot najrazličnejšim ugibanjem o nadaljnjem družbenem razvoju v tej majni južnoameriški deželi. V številnih prognozah v tej zvezi so izražene najrazličnejše želje in pričakovanja, pač glede na to, kako so politični krogi v tujini ocenjevali smotre in bistvo revolucionarnega gibanja pod vodstvom Fidela Castra, ki je postal iz legendarnega partizanskega vodje predsednik kubanske vlade in vrhovni politični arbitar v deželi. Čeprav je še prezgodaj govoriti o »kubanski smeri«, ker notranje spremembe še niso zaključene, se vendarle že jasno vidi, kam težijo sile, ki so vodile revolucionarno gibanje ter vzdržale na svojih plečih glavno breme dvestoletnega boja proti diktaturi.

Skupni imenovalec vseh teh težnej: odstraniti ostanke starega, korumpiranega režima in izvesti demokratizacijo ter s tujino upostaviti stike na enakopravni osnovi. V tem se vsaj načelno skladajo vsi, ki so se borili proti Batisti, teže pa je določiti druge, bolj specifične težnje posameznih družbenih plasti in skupin, ki pričakujejo, da bo revolucionarno gibanje izvedlo določene reforme. Vendar je že zdaj jasno, da želja velika večina prebivalstva in aktivnih borcev le zagotovitev političnih svobod in tudi temeljitejših socialnih reforme.

To je povsem razumljivo, če vemo, da je vsaj pet šestin Kubancev živelo doslej v brezpravnosti in skrajni revščini. Čeprav se »Gibanje 26. julija« ni nikoli uradno označilo kot socialistično gibanje, je večina njegovih pristavev videla v njem tisto silo, ki bo zmaga odprla pot iz življenja, polnega prisilnega odrekovanja in trpljenja. To prepričanje so se okrepile Karlove izjave o agrarni reformi in industrializaciji dežele, o učinkovitem boju proti brezposelnosti — po približnih podatkih je na Kubi okoli 650 tisoč ljudi stalno brez dela — in o izboljšanju življenjske ravni najširših ljudskih plasti.

Četudi bodo vložili kar največ truda, bo minilo še precej časa, preden bo ta program uresničen. Ne smemo pozabiti, da je kubansko gospodarstvo večinoma v rokah tujega, v glavnem ameriškega kapitala, ki ima temeljne položaje, in da bo proces gospodarske emancipacije povezan z velikimi težavami, predvsem v obliki pritiska in vmešavanja od zunaj. Vse to pa ni moglo in ne more zadošiti težnji kubanskih kmetov in vsakega proletariata po agrarni reformi, prav tako pa tudi ne težnji industrijskih delavcev po pravičnejšem in bolj človeškem družbenem si-

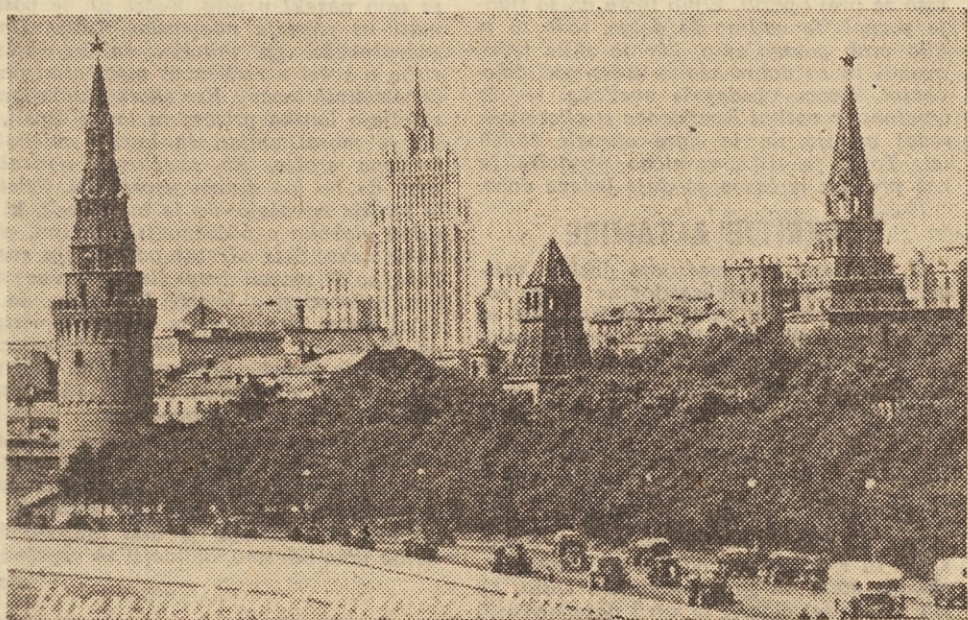
stemu, ki bo upošteval tudi njihove interese. Celotno pod Batistovo vladavino so delavci s stavkami — ena najpomembnejših je bila leta 1955, ko je stavkalo pol milijona ljudi — in z drugimi akcijami nedvomno pokazali, da jih niti kruti ukrepi ne morejo omejati v odločnosti, da se bodo borili za svoje pravice.

Prav zato dobiva vloga sindikatov kot najpomembnejša družbena organizacija v deželi — med skupno šestimi milijoni prebivalcev je 1,200.000 sindikalno organiziranih — v sedanjih okoliščinah še večji pomen. Sindikalnim organizacijam se ponuja možnost, da v tem prevratnem obdobju pripomorejo svojo politiko in s svojo avtoriteto, da bo Kuba ubrala pot družbenega razvoja, ki bo najbolje ustrezal težnjam delavskega razreda.

Ali bodo sindikati izkoristili to možnost?

Za sedaj še ni mogoče odgovoriti ne tako ne drugače, in sicer predvsem zato ne, ker so splošne spremembe zajele tudi sindikalno gibanje in ker se je v zadnjem času zgodilo marsikaj, o čemer je še prezgodaj soditi. Dosedanja sindikalna centra, imenovana Konfederacija kubanskih delavcev, je po pisanju tujega tiska nehala obstajati, namesto nje pa so ustanovili novo sindikalno organizacijo z imenom Združena nacionalna delavska fronta — (FONU). Kmalu po ustanovitvi je prišlo v FONU do sprememb, ker je prvotni 21-članski izvršni odbor, v katerem so bili zastopani predstavniki raznih smeri, tudi komunisti, zamenjal novi, devetčlanski odbor, o katerem pravijo tudi viri, da so v njem sami »kastrovci«, ki so bili že poprej sindikalni voditelji, vendar se niso kompromitirali pod Batistovim režimom. Znano je namreč, da je del sindikalnih voditeljev pod vodstvom generalnega sekretarja Konfederacije kubanskih delavcev Euzebija Mujalla podpiral Batistov režim in zabredel v korupcijo. Zato so ogorčeni delavci po odstranitvi Batiste zahtevali strogo kazen za korumpirane sindikalne voditelje (Mujall se je zatekel na argentinsko veleposlaništvo, kjer je dobil azil). Čeprav je nadaljnji družbeni razvoj na Kubi pogojen s celotno notranjimi in zunanjimi činitelji, ni dvoma, da bo odvisno tudi od sposobnosti in pripravljenosti sindikalnih voditeljev — vsleditvi politiko in stališča sindikatov s težnjami delavskega razreda, izraženimi v revolucionarnem gibanju — kako bodo te težnje prišle do izraza v prihodnjem obdobju in kako bodo izkoriščene objektivne možnosti, da dobi delavski razred ustrezno mesto v družbenem življenju.

B. Rakidžić

POGLED NA KREMELJSKO NABREZJE V MOSKVI

večjo storilnost v vseh gospodarskih panogah. V tem pogledu so posvetili posebno mesto tekmovalnosti in brigadnim komunističnega dela, katerega osnovni cilj so: izpolnitev plana pred rokom, strokovno izpolnjevanje delavcev, prevzemanje večjih obveznosti ipd.

Razen o sedemletnem načrtu so na kongresu razpravljali tudi o težnjah po razširjenosti in krepljenju družbene vloge sindikatov. Te težnje so se pojavile ob XX. kongresu KP SZ in pozneje, zlasti v zvezi z decentralizacijo državne uprave in upravljanja v gospodarstvu. Sprememba v tej zvezi so zahtevale določeno preoblikovanje sindikalnih organizacij, ki se je pokazala v združevanju nekaterih strokovnih zvez, Kazale so se v prenosu operativnega dela na nove področne sindikalne svete — v skladu s prenosom pristojnosti v gospodarstvu s centralnih organov na sovnarhoze — in na niž-

stajnih proizvodnih posvetih in industrijskih podjetjih, na gradbiščih in na državnih posestvih ter na strojno-traktorskih postajah in uredba prezidija Vrhovnega sovjeta SZ z dne 15. julija o pravicah sindikalnih odborov pomenijo določen napredek v zadovoljevanju omenjenih delavskih težnej. Sindikati so dobili med drugim pravico do sodelovanja pri izdelavi planov podjetij in pri odločanju o normah in plačah, pravico do nadzorstva nad izvajanjem delovne zakonodaje in nad izpolnjevanjem kolektivnih pogodb med delavci in administracijo. Razen tega lahko sindikati povedo svoje mnenje o kandidatih za vodilne položaje v podjetju, brez njihovega pristanka pa nihče ne more biti odpuščen. Prav tako so sindikatom naložili skrb za socialno skrbstvo in kulturno izobraževanje delavcev. Na tem področju so dosežili določen napredek s spremembami v delovni zakonodaji, z zvišanjem minimalnih prejemkov in socialnih dajatev, s skrajšanjem delovnega časa (pod pogojem, da se zagotovi izpolnitev plana brez povečanja stroškov in delovne sile) ipd.

Stalne proizvodne posvete organizirajo v podjetjih z več kot sto delavci. To so pravzaprav stalni posvetovalni organi uprave podjetja; delajo pod vodstvom sindikalnih organov, volijo pa jih kolektivni na posebnih sestankih. Ukvarjajo se z vprašanji proizvodnje in s storilnostjo, borijo se proti izmetu in odstranjujejo druge pomanjkljivosti, skrbijo za kadre, izpolnjujejo podjetja itd. Ti

ja. V tem smislu so omenili načelo gmojne zainteresiranosti delavcev — tako je bilo povedano v Grščinovem referatu — značilno pa je, da se ni v razpravi nihče dotaknil v uporabi tega načela. Glede aktivizacije množice so vztrajali na svobodnejši pobudi nižjih sindikalnih organov in na krepljenju njihovih nadzornih nalog v družbi. K temu cilju naj bi vodila tudi skrb za izpolnjevanje delavcev v množičnem kulturnem delu, kar so omenili kot eno izmed nalog sindikalnih organizacij v prihodnjem obdobju.

V celoti so prišle na dvanajstem kongresu do izraza pozitivne težnje in notranjem razvoju. Če se bodo nadaljevale, bo-

ZVEDELI SMO...

...da je velika večina sindikalnih organizacij na Filipinih načelno sprejela načrt za ustanovitev nove, združene sindikalne centralne. V tem načrtu je rečeno med drugim, da se bodo združeni sindikati združevali za družbo, zasnovano na načelih socialne demokratije. Združitev kongres bo 25. in 26. aprila.

...da pripravljajo UNESCO pregled informativne dejavnosti v nerazvitih deželah z namenom, da bi pospešila razvoj tiska, radia in drugih informativnih služb. Ta pregled pripravljajo UNESCO na željo komisije za človeške pravice pri OZN.

...da je na Finskem okoli 100.000 ljudi brez dela, kar je rekordna številka v deželi s štirimi milijoni prebivalcev.

...da se je 2. aprila začela v Kalkuti vseindijska konferenca azijsko-afriške

solidarnosti. Na konferenci sodeluje okoli 1500 delegatov sindikalnih in študentskih organizacij ter raznih političnih strank.

...da ponovno ustanovljajo sindikalne organizacije v Iraku. Doslej so ustanovili dvanajst strokovnih sindikatov. Najpomembnejši med njimi so sindikati železnice, črtnarjev, ladjedelniških delavcev, tekstilcev in tiskarjev. V vseh večjih krajih dežele so ob tej priložnosti priredili proslave.

...da živi po najnovejših statističnih podatkih v Švici 425.000 tujih državljanov ali 8,2 odstotka vsega prebivalstva te dežele.

...da je Zahodna Nemčija sklenila pogodbo o nakupu 130 francoskih helikopterjev znamke »Alouette«. Ti helikopterji imajo svetovni višinski rekord. Nemci so jih kupili po 200.000 mark (okoli 28 milijonov dinarjev).

Paragvaj v okovih

ALI GRE H KONCU ENA ZADNIH, NAJSTAREJŠIH DIKTATUR V LATINSKI AMERIKI?

Paragvajska vlada je pred dnevi sporočila, da so zadušili upor proti diktatorskemu režimu generala Strössnerja. Po skromnih agencijskih poročilih vsaj za sedaj ni mogoče ugotoviti, katere družbene sile so brezuspešno skušale vreči vladavino sedanjih upraviteljev, ki se naslanjajo v glavnem na tanko plast polfevdalne gospode, na vojsko in na podporo od zunaj, zlasti nekaterih krogov

v ZDA. Splošno gospodarsko poslabšanje v deželi je rodilo nezadovoljstvo ne le med delavci in kmeti, marveč tudi v vrstah srednje buržoazije in celo pri nekaterih veleindustrijskih. Uvoz tujega kapitala, omejevanje kreditov in občutno višji davki so razen drugih ekonomskih ukrepov zelo prizadeli tudi koristi domače buržoazije.

Zadnje mesece je postalo očito, da so delavski razred in sindikalne organizacije poglavitna sila, ki nasprotuje sedanji vladi. Zato ni naključje, da je režim napadel predvsem delavce in njihove voditelje ter uvedel represalije zlasti po stavki v lanskem avgustu. Uporabil je dobro znane metode, ki so jih preizkusili tudi nekateri, zdaj že vrženi upravitelji v drugih latinskoameriških deželah: aretacije, zapiranje in koncentracijska taborišča, podkupovanje sindikalnih voditeljev, vsiljevanje vladnih nadzornikov v delavske organizacije, preiskave itd. Vsi ti poskusi, da bi zadušili upor, pa so, kakor kaže, lahko le odložili dokončni razplet. Diktature so izginjale druge za drugo v Kolumbiji, Venezueli in na Kubi. Zdaj so na vsej »zeleni celini« le še tri dežele z izrazito diktaturo, med njimi Paragvaj.

VZKLIKI NEZADOLVOLJSTVA

Kdorkoli govori o boju paragvajskih delavcev in sindikatov, vsakdo omenja najpomembnejše številne ekonomske zahteve, vzroke nezadovoljstva pa razlaga z nenehnim slabša-

njem gmočnih pogojev za življenje. V tem je sicer znaten del resnice, vse pa ni. Razen težnej po boljšem življenju si delavci te redko naseljene latinskoameriške dežele želijo tudi živeti svobodno. Prav zato zahtevajo ukinitve izjemnega stanja, svobodo za politične jetnike, jamstvo demokratičnih svobod in v vse pravice v družbenem življenju. Bojujejo se na obeh frontah, gospodarskim in socialnim pa se čedalje bolj pridružujejo tudi politične zahteve.

Vzroke za nezadovoljstvo delavcev z gospodarskim položajem je kaj lahko ugotoviti. Paragvaj je ena izmed dežel z najnižjim narodnim dohodkom na prebivalca (88 dolarjev letno), s slabo razvito industrijo in s splošno zaostalim gospodarstvom navzlic naravnim bogastvom. Množica nepismenih (nad 60 odstotkov prebivalstva), podhranjenost in slabo zdravstveno stanje (tuberkuloza je zelo razširjena), dopolnjujejo splošno podobo revščine in bede, ki je v Paragvaju izrazitejša kot v številnih drugih deželah Latinske Amerike. Sprito tega odhaja na tisoče delavcev, kmetov in izobražencev v druge dežele iskat kruha in boljšega življenja, čeprav živi na ozemlju, ki je večje od nemškega, komaj 1,6 milijona ljudi.

V novejšem času so delavci sprožili odločne akcije z namenom, da bi ublažili čedalje večje razlike med naraščajočimi cenami in nizkimi mezdami. Že na kongresu Zveze paragvajskih delavcev (CPT),

enotne sindikalne centrale, v kateri so zbrani delavci različnih političnih smeri, so avgusta 1957 zahtevali ukrepe za uvedbo minimalne dnevnice 156 guaranijev. Ta sklep je skupaj z drugimi, v katerih so zahtevali pravico do stavke, amnestijo političnih pripornikov, znižanje vojaškega proračuna, določene cene osnovnih živil, krajši delovni čas pri zdravju škodljivem delu, napovedoval odločnejši boj sindikatov za izpolnitev delavskih zahtev.

Po splošnem mnenju so omogočile ostrejšo smer tudi spremembe v vrhovih CPT, ker so prav na tem kongresu odstavili dotedanjšega generalnega sekretarja Lopeza, ki je bil blizu vladnim krogom in je zavzemal oportunistična stališča, delavske koristi pa je zanemarjal. Vztrajen pritisk vseh sindikatov in grožnja s splošno stavko sta prisilila vladno, da je za petino zvišala osnovne mezde, zahtevi pa so jamčeni dnevni mezdi v znašajo 156 guaranijev pa ni ugodila. Medtem so cene nenehno naraščale. Mleko se je podražilo za polovico, kruh za 31 odstotkov, sladkor za 45, mast za 125, fižol za 100 odstotkov itd.

SPLOŠNA STAVKA Na ponovno, to pot še prepričljivejše dokazane zahteve sindikatov po zvišanju minimalnih mezd je vlada ponudila pet odstotkov, kar je bilo bolj podobno posmehu kakor pripravljenosti na resna pogajanja. Zato se je svet delegatov CPT, v katerem so ra-

zen članov izvršnega odbora tudi zastopniki strokovnih sindikatov, odločil za splošno stavko.

Čeprav je vlada zaprla stavkovni odbor ter vse znane sindikalne voditelje in aktiviste, so stavko uspešno izvedli v vsej deželi zadnje dni lanskega avgusta in prve dni septembra. Stavkati so nehali šele po obljubi, da bo vlada izpustila vse pripornike, obljube pa ni izpolnila. Nekaj jetnikov so izpustili, večina sindikalnih voditeljev pa je še vedno v zaporih. Sindikalnim organizacijam so vsilili vladne nadzornike, ki izvajajo v raznih oblikah represalije in pritisk.

Vendar vlada ni dosegla zaželenega učinka. Delavci ni mogla preplahiti, saj se v raznih oblikah krepi njihov odpor. Po vsem videzu enodušnost CPT ni bila še nikoli doslej tako izrazita, čeprav so v njej združeni pripadniki raznih političnih smeri. Baje se strinjajo s stališčem sindikatov do režima celo tisti delavci, ki so včlanjeni v dovoljeni, vladajoči stranki Colorados.

Zaradi pomanjkljivih podatkov je težko preveriti te trditve, vendar kažejo vsi znaki — med drugim tudi reakcija vladajočih krogov — na to, da se bo paragvajskih delavcev ostri tako na gospodarskem kakor na političnem področju. Zato bi ne bilo presenetljivo, če bi lepega dne prišla iz Asunciona, paragvajskega glavnega mesta, novica o spremembah v tej latinskoameriški deželi.

B. Rakidžić

NOVI NAROČNIKI ZA DELAVSKO ENOTNOST

MINULI TEDEN SE JE NAROČILO NA DELAVSKO ENOTNOST 449 NOVIH NAROČNIKOV

Sindikalne organizacije so v preteklem tednu naročile 134 izvodov. Največ so jih naročili v sindikalni organizaciji Tovarne pletenin v Mariboru, v podružnici Kolor v Medvodi, v Lesni industriji v Poljčanah in v Kovinskem podjetju v Ptujju.

Kolportaža po podjetjih se je povečala za 263 izvodov.

Posamezni naročniki so naročili 32 izvodov. Največ naročnikov so pridobili v občinskem sindikalnem svetu v Izoli in v sindikalni organizaciji pri Gozdni upravi Snežnik v Starem trgu pri Ložu.

SINDIKALNE ORGANIZACIJE!

Prodaj v mestu KRKU DEL HIŠE.

Cena povoljna! Informacije dobite pri:

Rajčič Olga, Volovsko 59 — Opatija

Izotopi v tovarni »Djuro Djaković«

Tovarna »Djuro Djaković« v Slavonskem Brodu je izpopolnila kontrolo proizvodnje. Svoje izdelke pregleduje z ultra zvokom in magnetofluksom. Pred kratkim pa je tovarna dobila radioaktivna izotopa kobalt 60 z jakostjo 750 milicurijev in cesij 137 z jakostjo 2 milicurijev. Izotopa bodo uporabljali za kontrolo kakovosti tovarniških izdelkov.

Avtomatizirana obramba pred hurikani

Mehiški zaliv in njegove obalne pokrajine čisto ogrožajo strahotni vrtilastni viharji — hurikani, ki v nekaj minutah uničijo in porušijo cela naselja. Da bi pravočasno obvestili obalno prebivalstvo o bližajoči se nevarnosti, je mornarica ZDA namestila po vsem območju Mehškega zaliva posebne boje, v katerih so vgrajeni meteorološki aparati z oddajnikom, ki avtomatično vsakih šest ur javlja podatke o moči in smeri vetra, o zračnem pritisku, temperaturi, in količini vlage. Na osnovi dobrih podatkov bo mogoče pravočasno vsaj evakuirati prebivalstvo ogroženih predelov.

2.400.000 kilovatov

Sovjetski tehniki so izdelali načrte za veliko termoelektrarno, ki bi proizvajala 2.400.000 kilovatov električne energije. Načrti predvidevajo, da bi turbogeneratorji elektrarne obratovali z močjo 600.000 vatov, za pogon pa bi porabili vsako uro 1800 ton pare pod pritiskom 390 atmosfer.

Diagnoza z radioaktivnim kisikom

Ameriški znanstveniki preizkušajo novo metodo ugotavljanja pljučnih obolenj s pomočjo radioaktivnega kisika. Bolnik vdihava radioaktivni kisik, s posebnimi napravami pa potem merijo količino radioaktivnih žarkov, ki jih le-ta seva še potem, ko je skupaj z zrakom prišel v bolnikovo telo. Tako lahko ugotovijo pot vdihanega zraka in bolnikovih dihalnih organih in hitrost, s katero prehaja kisik iz pljuč v kri.

Najmočnejši zvočnik na svetu

Ameriška družba Radio Corporation je izdelala zvočnik, ki ga lahko slišijo 15 km daleč in po moči odgovarja 430 običajnim zvočnikom. Imenovali so ga »CAL«, kar pomeni kratice besedki v našem jeziku pomenijo »zvočnik na stisnjen zrak«. Za obratovanje potrebuje zvočnik samo 120 vatov električne energije, s pomočjo 4,50 kubičnega metra zraka, stisnjene na 2 atmosfere in zaprtega v posebni komori, pa razvije izredno visoko izhodno moč.

Elektrarna na Luni

Po načrtih strokovnjakov ameriškega podjetja Westinghouse, ki na Luni lahko zgradijo elektrarno, ki bi proizvajala elektriko na osnovi vpadajoče sončne svetlobe. Največji del elektrarne bi bila velika kovinska mreža, postavljena na podlago iz posebne kemijske snovi. Pod vplivom vpadajočih sončnih žarkov bi ta snov sproščala elektrone, te pa bi potem zbiral kovinska mreža. V štirinajstih sončnih dnevih v času enega 23 dni trajajočega luninega meseca bi takšna elektrarna lahko proizvajala 3000 kilovatov električne energije na vsak hektar Luni-ne površine, pokrite z omenjeno kovinsko mrežo.

Premajhna skrb za počitek

KADAR NE VEMO, KAJ NAM NUDI PRAVILEN POČITEK, TUDI NE VEMO, KAKŠEN BI V RESNICI MORAL BITI — POSLEDICE PREMAYNE SKRBI ZA POČITEK

Anketa, ki jo je neka znanstvena ustanova izvedla med delavci beograjskih podjetij, je ugotovila, kako naši delavci izkoriščajo svoj prosti čas: pokazalo se je, da je tistih, ki razmišljajo ali si celo želijo navodil o tem, kako naj preživijo svoj prosti čas, sliho malo. Obiski pri zdravnikih, kjer naj bi delavec izvedel, kdaj in kako naj izkoristi svoj letni dopust, so presenečljivo redki.

Medicinsko proučevanje teh delavcev pa je opozorilo še na nekaj: na vprašanje, kakšen je subjektivni občutek lastnega zdravja, je le redko kdo odgovoril, da se počuti zdravega in da nima v tem pogledu nikakršnih težav. Nasprotno, večina jih je trdila, da čutijo bolečine v telesu, da so izčrpani in nenehno utrujeni. Objektivna zdravniška preiskava pa je pokazala, da so skoraj vsi ti, ki so tako tožili, povsem zdravi. Zelo dosti jih je tožilo, da imajo težave s srcem, prebavili, z dihalni in da imajo pogoste glavobole. Zdravniški pregledi pa so pokazali, da pri večini teh ljudi omenjeni organi sploh niso oboleni. Posebno mnogi so poudarjali, da so živčni in da izvirajo njihove težave iz tega, ker jih nenehno kaj gnajvi. Trdili so, da jim nič ne nudi počitka in da se zjutraj dostikrat zbudijo enako utrujeni, kot so bili utrujeni zvečer, preden so legli k počitku. Tudi takšnih ni malo, ki skušajo premagovati utrujenost z različnimi tabletami in pilulami. Anketa je torej opozorila na vrsto osebnih težav, ki pa so večinoma vse brez objektivne bolezenske osnove.

BREZDELJE SE NI POČITEK

Natančno proučiti vzroke vseh teh težav pri tistih, kjer s pregledi ni bilo moč ugotoviti nikakršnih obolenj, bi pomenilo razčlenjevati zelo obširno in sestavljeno vprašanje. Gotovo pa je, da je v vrsto činitelev, ki so vzrok nenormalnemu subjektivnemu stanju anketiranih delavcev, treba vključiti tudi — nepravilen režim počitka.

Dejstvo je, da tisti, ki ne ve, kaj daje pravi počitek našemu telesu, običajno tudi ne ve, kako mora počivati, da bo počitek res — pravi.

Kadar pravimo »počitek«, običajno pomislimo na človeka, ki leži in se ne giblje: menimo pač — če je že utrujenost dela — da mora biti počitek nekaj nasprotnega, to je popolno brezdelje. To mnenje je sicer lahko tudi točno, toda pojem počitka obsega mnogo več.

Če mislimo, da se utrujenost pojavlja edino v mišicah, smo daleč od pravega bistva tega pojma v našem telesu. Utu-

Umetnost predzgodovinskega človeka

ZNAČILNA PRIMERA UMETNOSTI PREDZGODOVINSKEGA ČLOVEKA: RISBI, KAKRŠNE SO NAŠLI V PODZEMELJSKIH JAMAH V ALTAMIRI (SPANIJA), IN V ROUFFIGNACU (FRANCIJA). GORNJA SLIKA BIZONA, KI SO JO ODKRILI V ALTAMIRI, JE NAREJENA CUDOVITO PLASTIČNO IN JE POBARVANA ČRNO, RUMENO, RDEČE IN RJAVO. NA SPODNJI SLIKI PA JE RISBA NOSOROGA IZ ROUFFIGNACA, KI JE SICER BARVNO MANJ UČINKOVITA, KER JE NARISANA LE S ČRNO BARVO, JO PA ODLIKUJEJO JASNE POTEZE IN ODLIČNA DRŽA ŽIVALI, KI DOKAZUJE, KAKO VISOKO RAZVIT DAR OPAZOVANJA JE IMEL NEZNANI UMETNIK IZ DAVNE LEDENE DOBE

SPOR ZARADI JAME ROUFFIGNAC — STENSKÉ SLIKE V PODZEMELJSKIH VOTLINAH STARE DESETTISOČLETJA — KAJ IN KAKO JE RISAL ČLOVEK LEDENE DOBE

Vročega julijskega dne 1956. leta se je trideset znanstvenikov drug za drugim prebrinilo skozi ozek, komaj 80 cm visok vhod v podzemeljsko votlino blizu Rouffignaca na Francoskem. Prišli so iz Italije, Belgije, Nemčije, Švedske in iz drugih evropskih držav, da bi na kraju samem ugotovili ali so risbe, naslikane v votlini, stare 20.000 let, ali samo — dobro desetletje. V motnem soju električnih svetilk so kmalu zagledali steno, vso porisano z živalskimi liki. Prav zares: živali so bile upodobljene čudovito natančno in s presenetljivo umetniško silo.

Slike v jami Rouffignac sta malo pred tem odkrila L. R. Nougier in Romain Robert. Risbe so predstavljale 70 mamutov, ducat bizonov, konje, nosorože in druge živali. Ko sta Francoza sporočila svetu svoje odkritje, so nekateri strokovnjaki za predzgodovinsko arheologijo podvomili, če lahko verjamemo v pristnost najdbe. Vprašanje je bilo, ali je te slike res risal predzgodovinski človek, naš prednik iz ledene dobe, ali pa jih je morda ponaredila spetna roka pred komaj 10 do 15 leti.

Znanstveniki, ki v arheologiji in predzgodovinski znanosti nekaj pomenijo, so se odločili za prvo. Resda slik v Rouffignacu niso že prej opazili, kljub temu da so ljudje poznali to votlino že dolgo, toda to je bilo prav gotovo zato, ker je slike težko opaziti in so dobro vidne samo pod določenim kotom upadajočih svetlobe. — Za umetnost v votlini Rouffignac strokovnjaki sedaj menijo, da je stara okroglo 20.000 let. Torej je slike resnično upodobil že naš prednik iz časov zgodnje ledene dobe.

ODKRITJE ALTAMIRE

O zgodovini pripovedujejo debele knjige, siva davnina predzgodovine pa je zakopana globoko v zemlji. Raziskovalci so našli okamenela ostanke že davno umrlih bitij, živali in človeka, pa orodje in orožje, ki ga je človek takrat uporabljal. Kot sprva nekateri niso verjeli, da pripadajo nekateri ostanke kosti, ki so jih izkopali iz zemlje, davnim človekovim prednikom in da so surovo obdelani kamni, šila, osti, noži in sekire bili last predzgodovinskega človeka, tako je marsikdo tudi nejevoljno zmajal z glavo, ko so v nekaterih jamah na Span-skem in Francoskem odkrili z risbami poslikane stene in so strokovnjaki trdili, da jih je narisal človek že pred desetisočletji.

Arheolog Santuola je 1873. leta v bližini Santandera v Spaniji stikal za surovo obdelanimi kremenjaki, ki naj bi mu razkrili kakršnokoli sled in dali dokaz za divjanje pračloveka v tistih krajih. Njegova 11-letna hči se je igrala pred vhomom v neko votlino, pa jo je otroška radovednost napotila, da je pogledala še malo globlje v njeno notranjost. Oče je nenadoma zaslišal, kako je hči vzkliknila »Toros!« — bik! — in ko je prihitel v votlino, je na kamnitih stropu zares zagledal slike lepo obarvanih bizonov in drugih živali.

Tega odkritja, kot smo omenili, sprva nihče ni hotel priznati. Toda pozneje so odkrili podobne slike še v nekaterih jamah v severni Spaniji in v Franciji. Tako so slednjič tudi najbolj trdovratni dvomljivci morali potrditi, da jih je narisal človek ledene dobe. Vse slike so bile namreč v globokih podzemeljskih votlinah, prevlečene so bile s tenko apneno prevleko in so predstavljale slone, nosorože, bione in druge živali, ki so jih lovili naši predniki in ki danes že dolgo ne živijo več v tistih pokrajinah.

TEHNIKA SLIKANJA PRED TISOČLETJI

Potem, ko so končno potrdili pristnost jamskih risb, so znanstveniki začeli raziskovati, kako jih je predzgodovinski človek narisal.

V glavnem razlikujemo dve vrsti tehnike slikanja na stene podzemeljskih votlin. Iz najstarejše dobe — pred nekoliko 40.000 leti — so našli slike človeških rok, ki jih je človek upodobil enostavno tako, da je na steno votline pritisnil v barvo namočeno roko, ali pa je barvo nanašal okoli roke, pritisnjene na steno. Pozneje je človek s prsti izgrebel risbo v ilovnato steno votline, ali pa je risal s prsti, pomočeni v barvo. Značilno je, da so takšne slike vedno izvečene s trojnimi črtami, kar kaže, da je človek pri risanju uporabljal kazalec, sredinec in prstanec. Črte so črne ali ru-

našel osvežilo v umetnih sredstvih, v alko-holu in raznih preparatih, je vedno manj dojemljiv za naravno osvežilo telesa — za pravi počitek. Umetni preparati delujejo le kratke čas, po pogostem uživanju takšnih sredstev pa je tudi učinek vedno manjši. Alkoholi pa čez čas za gotovo terja plačilo za kratkotrajni užitek od tistega, ki ga uživa.

ŠPORT, BRANJE IN SPREHODI

Ali so vzrok za takšno nesmotno trošenje prostega časa tehnične zapreke in gmotni razlogi? Mar so tehnične zapreke tolikšne, da se še vedno zelo malo delovnih ljudi aktivno ukvarja s športom (med anketiranimi komaj 1,5%, pa čeprav jih je bila večina mladih delavcev)? Anketa med beograjskimi delavci je pokazala, da jih komaj 2,3% redno bere tudi knjige mimo dnevnih časopisov. Pa vendar so knjige dosegljive vsakomur, saj je knjižnic dovolj in gmotnih težav v tem pogledu ni. Tudi na nedeljske sprehode v bližnjo okolico hodi zelo malo delavcev — od anketiranih komaj 1% — in le malo več je tistih, ki se v prostem času radi sprehodijo po mestu in se jim zdi, da jih to odpočije, hkrati pa tudi uči in plemeniti.

Gotovo je, da je precej pravih vzrokov za vse to treba iskati drugod, ne le v tehničnih zaprekah. V spoznanju, da pravilni odmor delovnega človeka koristi tako njemu kot vseh družbi, pa je moč premagovati tudi tehnične zapreke, kolikor jih sploh je.

dr. V. P.

ALI DOMA POČIVAMO?

Dve tretjini anketiranih delavcev sta izjavili, da običajno ne gredo nikamor od doma, ko se vrnejo z dela. Še več pa je tistih, ki tudi svoj tedenski počitek — ob nedeljah — preživijo doma. Vse to bi bilo sicer še kar pravilno, ko bi utrujeni delavec ta čas počitka res porabil za sprostitve mišic in živcev, ko bi odpravil vse tiste činitele, ki bremenijo njegov živčni sistem. Toda podatki ankete kažejo, da se ti delavci sami sebi ne zdijo zdravi in spočiti. »Počitek« doma torej pri večini ljudi ni pravi počitek.

Tudi brez poglobljanja v vzroke, zakaj toliko naših delovnih ljudi (od anketiranih delavcev vsak četrti ali peti) obiskuje ob nedeljah, pa tudi med tednom, razne gostinske lokale, kavarne itd., velja povedati tole: tisti, ki skuša najti ali misli, da bo

Nekateri oblike atomske energije so že začeli uporabljati tudi v poljedelstvu; še bolj kot v živinoreji je ta uporaba možna pri proučevanju rastlin in zemljišč. Mimo tega pa so doseženi uspehi že potrdili, da je z uporabo radioaktivnih izotopov in njih žarčenja moč precej izboljšati zdravljenje domačih živali, rešiti mnoga vprašanja v proizvodnji živil itd.

Možnost uporabe radioaktivnih izotopov na tem področju je osnovana na pojavu, da imajo atomi radioaktivnih izotopov iste kemične lastnosti kot atomi običajnih prvov, kar z drugimi besedami pomeni, da atomi radioaktivnih izotopov prav tako prodirajo v žive organizme kot atomi istovrstnih, a ne radioaktivnih prvov. Naj navedemo primer: določena vrsta hrane vsebuje na približno nekaj joda, ki se potem (seveda v obliki spojin) razširi po telesu tistega, ki to hrano porabi. Ako v to vrsto hrane vbrizgamo nekaj radioaktivnega joda, se tudi ta jod razširi po telesu hkrati z na-

RADIOAKTIVNI IZOTOPISLUŽIJO V KMETIJSTVU

vadnim. Toda atome radioaktivnega joda, ki je moč zasledovati pri njihovi poti skozi telo, ker so — radioaktivni. Njihovo žarčenje zaznamujejo posebne naprave in prav v tem je ena od koristi radioaktivnih izotopov na tem področju. V živinoreji je moč z uporabo radioaktivnih izotopov natančno opazovati vrsto važnih procesov v živem telesu, ki vplivajo na rast in zdravje živali, ter je na osnovi tega moč določiti in izboljšati zdravljenje, kadar je potrebno.

Uporaba radioaktivnih izotopov je pomagala natančneje proučiti vprašanje, kako se hrana v živalskem telesu presnavlja. Z dodajanjem teh izotopov so strokovnjaki lahko natančno ugotovili, v katere organe potujejo določene hran-

ljive snovi in tako so mogli tudi določiti najugodnejši sestav krme n. pr. za klavno živino ali za govedo, ki naj daje mleko itd.

Tudi v boju proti škodljivim zajedavcem, ki napadajo govedo, so že z uspehom uporabili radioaktivno žarčenje. Zajedavce je neposredno moč uničevati s močnim žarčenjem ali pa tako, da žarčenje povzroči neplodnost, ki se potem razmnoževati in s tem rodologoma izumre. Smrtonosni učinek radioaktivnih žarkov na mikroorganizme je koristen tudi pri proizvodnji takšnih prehranskih izdelkov, ki se radi kvarijo, n. pr. v industriji mlečnih izdelkov itd. Strokovnjaki menijo, da bo časoma moč uporabiti žarčenje radio-

aktivnih izotopov celo za uničevanje trihin v mesu!

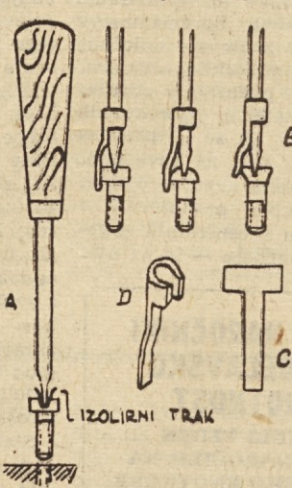
Tudi v naši državi se strokovnjaki že pripravljajo na uporabo radioaktivnih izotopov v poljedelstvu. V Beogradu in Zagrebu že opremljajo štiri posebne laboratorije, kjer bodo proučevali uporabnost atomske energije v živinoreji in živinogozdravstvu. Ti laboratoriji bodo začeli z delom že v najkrajšem času. Strokovnjaki, ki bodo v njih delali, bodo začeli s pomočjo radioaktivnih izotopov najprej proučevati metljavaost goveda in bodo skušali najti uspešen način za zatiranje tega škodljivega zajedavca (pri čemer bodo uporabili radioaktivni ogljik), nadalje pa bodo tudi natančno proučili učinek nekaterih hranljivih sestavin živalske krme.

Naredi popravi

PRIVIJANJE MAJHNH VIJAKOV

Privijanje majhnih, drobnih vijakov je vedno neprijetna zadeva, posebno še, če je vijaknica na nepriladnem mestu, ker vijaka običajno ne moremo prilejti s prsti in nam zdrkne izpod prstov. Lahko pa si pomagamo na dva načina:

Za prvo silo si bomo pomagali z izolirnim trakom za električne napeljevalce ali s plastičnim lepilnim trakom za papir. Kotek takinega traku bomo z izvijačem porinili v zarezo vijaka (A), nakar nam

ga ne bo težko (prilepljenega na vrh izvijača) vtakniti v vijaknico in priviti.

Se bolje pa si pomagamo, če si naredimo traven pripomoček za privijanje majhnih vijakov. Košček pločevine prirežemo v primeroma velik »T«, kot to kaže slika (C); jo upognemo (D) in nasadimo na vrh izvijača. Pločevinski »repeki«, ki smo ga tako naredili, bo trdno držal vsak vijak, dokler ga ne bomo privili (B).

NAPRAVA ZA VIHANJE PLOČEVINE

Dostikrat si želimo, da bi mogli zavijati na ne predelbi pločevini rob — n. pr. za dno pri posodi, pokrov pri pločevinasti škatli itd. Pri pločevini, debeli do 2 mm, to lahko naredimo, s pripravo, ki si jo naredimo sami in ki jo kaže slika:

Orodje za vikanje roba pri pločevini je v bistvu štirikotno železo, ki vanj izpilimo tako globoko zarezo, kolikor

visok rob nameravamo narediti. Eno stran zareze tako popilimo, da ji zaokrožimo robove, nakar orodje vpmemo v primež.

Rob vihamo tako, da okroglo prirežemo pločevino vrtalnemu v zarezu in jo malem upogibamo proti sebi, pri tem pa jo tudi nenehno pomikamo po zarezi naokrog. Privijani rob nastane zaradi natega in pritiska, ki enakomerno in stalno delujeta sprito našega pritiskanja v smeri na zaokroženi rob zarez naše naprave. V začetku terja delo nekaj vala, da napravimo rob pod pravi kotom, ne da bi hkrati tudi zelo zvilili pločevino.

VOHUN na GORJU

S. KOSLAV

Roman je zasnovan na resničnih dogodkih, spremenjena so le imena oseb in krajev

Zdaj je najbolj važno tisto, kar se nam obeta ob sončnem vzhodu.

Sušilović, ki se je vso pot trudil, da ne bi pozabil niti besede niti imena od vsega, kar je vedel, je natančno opisal pogovor z Ljubom.

»Tako torej,« je rekel Peter. »Miloš, načrt imam. Takoj pošli kurirje po komandirje in komisarje čet. Medtem naj se vse enote pripravijo na premik.« Iz torbe je vzel zemljevid in se obrnil k Sušiloviću. »Prosim vas, ponovite natančno še enkrat vse, kar ste povedali.«

Stara budilka na polici je kazala četrta tri.

11.

Petrov načrt je bil preprost. Na Budački gradini naj ostane desetina, ki je že tam, dodati je treba le še težko strojnico. Ljuba se moti, če misli, da bo tam na letel na večjo partizansko enoto, je razmišljal Peter. Dva voda druge čete bosta zasedlo položaje na Skundričevi glavici, prva četa pa se bo razpostavila na poboju, ki se vleče od ondot do Milanova. Brž ko bo po-

Prišel je na rob gozda. Stezica se je cepila. Ena je peljala naravnost, druga je zavila po dolini na levo. Po tej je stopil Ante. Hodil je še kake pol ure, potem pa je začutil, da stopa po mehki travi in da se mu škornji ugrezajo čedalje globlje v vlažno zemljo. Obstal je in previdno tipal z nogami na vse strani, da bi našel stezo. Nenadoma je na koncu globeli opazil odsev ognja. Zazrl se je tja. Se enkrat, dvakrat, potem nič več. Uganil je: nekdo kreše kamen. Napotil se je v tisto smer.

»Če so ustaši, bom povedal geslo in rekel, da sem zašel,« se je miril. »Če pa so... No, kar bo pa bo!« Stopal je previdno in počasi. Škornji so se do gležnjev ugrezali v blato. Potem je nenadoma začutil trdnjša tla. Zavil je navkreber in sopol. Kakih sto metrov pred seboj je slišal glas, nato pa je počilo. V trenutku je bil okrogli Ante na tleh. Glavo je zaril v mokro travo, vejica mu je snela naočnike.

»Ne streljajte!« je bolj zahropel kot zavpil. »Kdo je?« je slišal oster glas. Zdelo se mu je, da je ta glas nekje nad njim.

»Prijatelj, prijatelj,« je odvrnil Sušilović in se ves stresel. Tipal je okoli sebe za naočniki. Prsti so jih našli in jih krčevito stisnili.

»Čigav prijatelj?« je bilo slišati drug glas iste smeri. »Vaš prijatelj, vaš,« je odgovoril Ante.

»Prijatelj naprej, drugi stoj!«

»Sam sem, sam!«

Zgoraj v grmovju je bilo slišati šepetanje, potem pa spet:

»Vseeno! Eden naprej, vsi drugi stoj!«

Ante je vstal. Ko si je natikal naočnike, so se mu roke tresle. Po občutku je stopal proti glasu in se prerival skozi grmovje. »Sem, v to smer,« je slišal glas na desni in se napotil tja.

Nenadoma je začutil trd, oster predmet med rebri.

»Roke kvišku! Geslo?«

»Usora,« je zašepetal Ante. Za vsak primer, si je rekel. Pred seboj je opazil dvoje senc.

»Kakšna Usora? Kje so drugi?«

»Sam sem.«

»Naprej!«

Ante je z dvignjenimi rokami stopil naprej. Spotaknil se je ob luknjo v tleh.

»Nič ne vidim,« je obstal. »Ali si lahko obrišem naočnike?«

»Kakšne naočnike? Le poskoči, zgani se!« je ostro rekla senca.

Spet je čutil trdna tla pod nogami. »Rečem ti, Nidjo, tudi ponoči se v gozdu najdejo tički,« je slišal glas za seboj. »Ali si ranjen?« Čutil je, da je to vprašanje namenjeno njemu, zato je zamrmral: »Ne, nisem. Vsaj zdi se mi, da nisem.«

Po vaški stezi sta ga peljala proti desni. Eden ga je držal za dvignjeno roko, drugi pa mu je tiščal med rebra puškino cev. »Če se zgañeš, te bom,« je rekel. »Lahko mi verjameš, da stric Milovan na tako razdaljo ne bo zgrešil. Saj nisi bolha!«

Obstali so pred hišo ob poti. Nidjo je potrkal na vrata:

»Odprite!«

»Partizani!«

Sušiloviću se je težak kamen odvalil s srca. Oddahnil se je in spustil roke.

»Ne migaj, ustrelil bom!« se je oglasil oni za njim in mu tesneje pritisnil cev pod rebra.

Glasno je odskočil zapah, vrata so se odprla. Med podboji je stal visok možakar z lešerbo v roki. Vstopili so.

Nidjo je Sušiloviću takoj snel pas s samokresom in mu prebrskal žepe.

»Domobranski oficir! Saj pravim, lep ptiček, kaj, Nidjo?« je rekel stric Milovan, ki je puško še vedno držal pripravljeno na strel.

»Tovariši, vaš sem,« je začel Ante, potem pa se je spomnil Marinih napotkov in vprašal: »Ali je to hiša Milana Paniča?«

»To sem jaz,« je odgovoril možakar z lučjo v roki.

»Mara me je poslala, Mara Bježičeva iz Topin. Nekaj važnega moram sporočiti partizanskemu poveljstvu.«

»Če je tako,« se je oglasil možakar in dvignil lešerbo, da bi Sušilovića bolje videl v obraz, »če je tako, hm... Pustita ga, tovariša, naj sede.«

»Zdaj ne bomo sedeli,« se je obregnil stric Milovan. »Pravim ti, to je sovražnik, ki ga bova... Kakšna Mara! Nidjo, zveži ga!«

»Nimam s čim,« je rekel tršat fant in se ozrl.

»Daj kak motiv!« se je obrnil Milovan h kmetu.

»Dajta no, kaj bi ga vezala! To je naš človek,« je rekel kmet in se nasmehnil.

Niso zalegle niti besede Milana Paniča ne Sušilovića zgovornost. Stric Milovan se ni dal prepričati. Ni bil iz tega kraja, zato ni poznal niti Mare ne Milana, marveč le svojo dolžnost. Njega in Nidjo so poslali v patroljo, ujela sta sovražnega oficirja. Zjutraj, ko se bo zdaniilo, ga bosta peljala na četno poveljstvo. Ponoči bi jima lahko ušel. Rekla bosta: »Tovariš komandir, ena pametna glava zaleže za sto neumnih. Poglej, kaj je ujel stric Milovan čez noč!«

Z zvezanimi rokami je sedel Ante Sušilović na nizkem trinožniku. Njemu nasproti je ždel stric Milovan s puško na kolenih in s pipo v ustih. »Ta je tam na stezi kresal iskre,« se je spomnil Sušilović. Skozi zameglene, še vedno blatne naočnike je vrgel pogled na uro. Ena. Spomnil se je pogovora s tistim Ljubom. Stresel se je.

»Poslušaj, tovariš,« se je obrnil k Milovanu, »ustaši bodo zjutraj za hrbtom napadli partizane na Budački gradini. To je treba takoj sporočiti poveljstvu. Če ne maraš mene peljati tja, pošli koga drugega! Tega tovariša ali pa Milana. Nekdo jim mora sporočiti.«

Stric Milovan je molčal. Zavijal se je v goste oblake dima, ki je dišal po vsem drugem bolj kot po tobaku, in razmišljal. »Nepridiprav bi me rad ukanil. Ali naj grem sam in pustim tega ujetnika pri bedastem Nidju? Ne! Ali naj pošljem Nidja? To bi šlo, toda kdo bo potem stražil pred hišo?«

Niti na misel mu ni hodilo, da bi poslal Milana ali koga drugega iz hiše. »Kaj vem, kdo so, kam bi šli in kaj bi povedali. Čudno se mi zdi, da se ta Milan toliko žene za ujetnika. Eh, ne boš preslepil strica Milovana...« Kaj pa, če je res tisto, kar pravi? Eh, težko je. Kaj potem?

»Bodi človek, razumi,« je vztrajno ponavljal Ante, odgovora pa ni bilo. Minute so tekle, oglasili so se petlini.

Nazadnje je Sušilović umolknil. »Kaj morem! Storil sem svojo dolžnost.« Trudno glavo je naslonil na zvezane roke in opazil, da so mu prsti nabrekli zaradi napete vrvi. Zaprl je oči, spanec se ga je loteval, misli pa so se prehitevale. »Drrr, drrr in konec! Ne bodo mogli ne na levo, ne na desno, ne naprej ne nazaj... Ljuba se spozna na taktiko. Dajmo, naj v miru počiva tretja četa tolovajev!«

Ante je nenadoma pobesnel:

»Cepec!« je skoraj zakričal, stric Milovan pa se je zdrznil.

»Kdo je cepec? Kdo? Še enkrat, pa ti bom s kopitom zrahljal rebra.«

»Človek, za ljudi gre, za tovariše!« V Antejevem glasu je bilo slišati upor, hkrati pa prošnjo in moledovanje. »Razumi že! Za ljudi gre!«

»Kaj pa, če je res, kar pravi? Je mislil stric Milovan. »Kaj potem? Počasi je stopil k vratom in jih odprl.

»Nidjo, sem pridi,« je rekel v temo. Nidjo je vstopil.

»Kaj praviš, ali bi ga takoj peljala tja?«

»Pa dajva! Čas je že, da se vrneva, če hočeva še malo spati.« je odgovoril Nidjo, ki je očitno gledal na vse skupaj z druge plati.

»Vstani! Gremo,« je Milovan rekel Anteu. »Če le migneš po svoje, te bom pošteno izprašil. Verjemi, da ponoči vidim kakor maček.«

Ante ni vedel, kaj bi storil, če bi imel proste roke, tisti trenutek ni vedel, ali bi pretepel ali objel tega suhljatega strička.

Okoli dveh ponoči so prispeli na poveljstvo druge čete Stric Milovan je takoj zbudil komandirja Mileta Lovrina.

»Tovariš komandir, ujel sem sovražnega oficirja. Zunaj čaka. Pripeljal sem ga živega,« je povedal.

Sušilović je razložil komandirju in komisarju, čemu je prišel in kaj ima povedati.

»Vse to boš povedal komandantu in komisarju odreda. V tej vasi sta,« je odgovoril komisar Marko. Takoj pojdemo tja.«

Miloš in Peter sta oblečena spala na eni postelji. Pokrival ju je koc, ki je zaudarjal po konjskem znojlu. Ko ju je dejurni zbudil in jima povedal, da sta pripeljala komandir in komisar druge čete z ujetim oficirjem, sta brž nataknila škornje, Ante se je ustopil mirno in hotel pozdraviti, pa se je le nasmehnil ob pogledu na še vedno zvezane roke.

»Domobranski poročnik Ante Sušilović iz Banareva,« je povedal. »Prinesel sem važne novice.«

KRATKA ZGODBA

Selena Cross se je previdno usedla na preprosti stol poleg zdravnikove pisalne mize.

»Umiri se, Selena,« je dejal zdravnik. »Ko mi poveš, ti bo prav gotovo odleglo, karkoli že je.«

»Noseča sem,« je rekla Selena in se pri pričji ugriznila v ustnico. Ni nameravala kar tako izbruhniti.

»Zakaj tako misliš?« je vprašal zdravnik.

»Dva meseca in pol že nimam periode, zato tako mislim,« je odgovorila Selena in tokrat si je zvilila roke, ker tudi tega ni nameravala reči.

»Stopiva v sosednjo sobo,« je dejal dr. Swain.

»Poglejva, kaj se da videti.«

si obrisal naočnike in sedel na stol, ki mu ga je ponudil Miloš:

»Oprost, tovariš, saj boš razumel...«

Komandir Mile in komisar Marko sta se takoj vrnila v četo.

»Ustaši vedo za vašo podzemeljsko bolnišnico,« je rekel Ante, ko je bil z Milošem in Petrom sam v sobi.

»Kaj?« sta bila vsa iz sebe.

»Da, to sem slišal iz ust ustaškega bojnika Šimića. To je eno, in zdaj še drugo. Zjutraj vas bodo za hrbtom napadli na Budački gradini...«

Peter si je prvi opomogel od novice, a ustaši vedo za podzemeljsko bolnišnico. Miloš je zamišljeno hodil po sobi gor in dol.

»Pustiva bolnišnico! O njej bova razmišljala jutri.

čilo, bo izvidniški vod zaprl ustašem umik na Kekićevo vzpetino.

»Poslušajte!« je nazadnje rekel Peter zbranim komandirjem in komisarjem. »Borci morajo na položaje v temi in kar se da tiho. Ustaše naj spustijo pod vrh Skundričeve glavice. Streljati bo začela najprej druga, takoj za njo pa prva četa. Tretja naj počaka, dokler ne bodo ustaši odbiti. Sele potem, ko se bodo umaknili do Budačke gradine, naj začne streljati. Ustaši se bodo skušali umikati po poti, od koder so prišli, tam pa jih bo obsul s krogli izvidniški vod, ki ga bomo okrepili s težko strojnico. Odredni štab bo z vodom druge čete kot rezervno takoj za levim krilom prve čete. Boj bo hud, to pot imamo opraviti s Šimićevimi klavci. Pogledal je na uro. »Zdaj je tri. Takoj na pot!«

(Nadaljevanje prihodnjik)

Na razgreti koži so se ji njegove roke zdele hladne in v mislih je spet ponovila staro prošnjo.

Pomajja mi, Doki! Moraš mi pomagati!

»Čigav je?« jo je vprašal, potem ko sta se vrnila v pisarno.

Zdaj je prišlo najhujše, tisto, kar si je na tihem tolikokrat skrbno ponavljala, samo da bi lahko povedala doktorju v taki obliki, da ga ne bi razjezila.

»Ne morem povedati,« je rekla Selena.

»Bedarija!« je zatulil zdravnik in vedela je, da je pogorela. »Kakšne oslarije pa so to? Nisi prva na svetu, ki se bo morala poročiti, pa tudi ne prva v mestu, če že ravno hočeš. Čigav je torej, pa konec neumnosti! Mladega Carterja?«

»Ne,« je rekla Selena, in ko je sklonila glavo, so ji črni lasje mehko padli obakraj obraza.

»Nikar se mi ne laži!« je zakričal dr. Swain. »Videl sem, kako te fant gleda. Zakaj misliš, da ne bo ravnal človeško? No, daj, nikar se mi ne laži, Selena!«

»Ne lažem se,« je reklo dekle, a naslednji hip se je zgubila z vaje in je zakričala: »Ne lažem se! Ko bi bil Tedov, bi bila najsmrečnejše dekle na svetu. Pa ni njegov! Dok, pomagajte mi,« je na lepem zašepetala.

»Dok, nekdo ste mi rekli, naj pridem k vam, če bi vas kdajkoli potrebovala, in da mi boste pomagali. No, zdaj sem tukaj, Dok, in potrebna sem pomoči. Morate mi pomagati!«

»Kako misliš — pomagati, Selena?« je vprašal skoraj tako tiho kakor ona. »Kako naj ti pomagam?«

»Dajte mi kaj,« je rekla. »Kaj takega, da si odpravim.«

»Zdaj ti nimam več kaj dati, Selena, nič ti ne bi več pomagalo. Povej mi, kdo je kriv. Mogoče ti ti lahko pri tem kaj pomagal. Lahko se poročiš, kakor hitro se otrok rodi.«

Selena je stisnila ustnice. »Je že poročen,« je dejala.

»Selena,« jo obzirno, kolikor je znal, rekel dr. Swain. »Selena, zdaj ti ne morem več dati ničesar, ta-kega, da bi ostala. Zda-ri ostaja samo eno, abortus,

ta pa je protipostaven. Vse mogoče sem že delal v življenju, Selena, postave pa nikoli nisem prelomil. Selena,« je rekel, se sklonil naprej in jo prijel za obe roki,

»Selena, povej mi, kdo je, bom že poskrbel, da ga bodo poklicali na odgovor. Moral bo skrbeti zate in vzdrževati otroka. Vse lahko uredim, tako da nobeden ne bo vedel. Lahko boš za nekaj časa odšla, dokler ne pride mali. Kdorkoli ti je to naredil, ti bo moral tudi plačati bolniško oskrbo in te preživljati, dokler se ne postaviš spet na noge. Le povej mi, kdo je, Selena, pa bom naredil vse, kar morem.«

»Moj oče je,« mu je dejala Selena Cross. Vzdignila je glavo in pogledala Mathewu Swainu v oči. »Moj oči je,« mu je rekla in mu izvilila roke. Padla je na lesena tla in udarila s pestmi po njih. »Lucas je,« je zakričala. »Lucas je! Lucas je!«

Proti večeru je dr. Swain telefoniral Sethu Buswellu, da ne bo mogel priti na pokaer.

»Kaj pa je, Matt?« je vprašal izdajatelj časopisa.

»Smo te že preveč obrabili: Ali je kdo zbolel?«

»Ne,« je odvrnil zdravnik. »Ampak v bolnišnici je treba urediti nekaj reči, pa bi se jih nocoj lotil.«

»Upam, da niso kakšni knjigovodski posli,« je rekel Seth in se zasmejal. »Slišim, da so fantje pri državni kontroli od hudiča.«

»Ne, Seth. Niso knjigovodski posli,« je odvrnil doktor in se pritisnil k pristrčnemu smehu. »Ampak moral se bom paziti, da mi Zveza ne stopi na prste.«

»Kajpak, Matt,« se je zasmejal Seth. »No, škoda, da ne moreš priti. Na svidenje jutri!«

»Na svidenje, Seth,« je dejal dr. Swain in na lahko odložil slušalko.

Selena Cross ni šla iz doktorjeve hiše. Ležala je zgoraj v zatemnjeni spalnici z mrzlim obkladkom na čelu.

»Ostani tukaj,« ji je bil rekel doktor. »Ostani tukajle v postelji, in ko ti bo malo bolje, se bova pomnila, kaj lahko narediva.«

(Nadaljevanje prihodnjik)

TEKME VAJENCEV V MARIBORU

Vajenska športna tekmovanja pri nas niso brez raznoterih dolgoletnih tradicij, zlasti v večjih industrijskih središčih. S tako pestro športno dejavnostjo med delavsko in vajensko mladino se lahko pohvali tudi industrijski Maribor. V minulih letih so ondaj športni delavci, predvsem pa učitelji in profesorji telesne vzgoje, ki učijo na industrijskih in vajenskih šolah, precej razmahnili šport in telesno vzgojo med delavsko mladino. Ta razvoj se je vsa ta leta lepo zrcalil na raznih med seboj nepovezanih tekmovanjih. Te je mariborsko društvo učiteljev in profesorjev telesne vzgoje letos združilo v pisan in čvrst klopič rednih množičnih športnih preizkušenj.

Maribor. Reprezentanca šole, ki bo v vseh konkurencah (za I. mesto 35 točk, za II. 25, za III. 20, za IV. 15, za V. 10 ter vsa moštva za udeležbo po 5 točk) zbrala največ točk, bo osvojila ekipno prvenstvo.

In zdaj k posameznim tekmovanjem disciplinam!

● Atletika. Mladinci bodo tekmovali (10. maja) v petoro-boju (100 m, 1000 m, skok v daljino in višino, met krogle), mladinke pa v troboju (60 m, višina, krogla). Za vsako šolo lahko nastopi v vsaki disciplini 5 tekmovalcev, v oceno pa bodo prišli rezultati najboljših treh.

● Kolesarjenje. V ekipi bo po 10 tekmovalcev, sodniki na cilju 15 km dolge proge pa bodo upoštevali čase samo prvih petih v vsaki ekipi. Start za to dirko s turističnimi kolesi bo ločen za ekipe s pešminutnim presledkom. Tekma bo 18. aprila.

● Namizni tenis. Prijavljen- ci že tekmujejo, in sicer po enojnem točkovnem sistemu. Trilanske ekipe tekmujejo po pravilih NTZJ.

● Rokomet. Za odločitev o prvem mestu bomo zvedeli 8. maja, ko bosta igrali med seboj zmagovalni ekipi dveh kvalifi- kacijskih skupin. Igralni čas je 2 x 20 minut.

● Nogomet. Enajstotice so razdeljene v tri skupine. Nosil- ci skupin so ZIS, IKS in VSKS. Finale bo 11. maja. Igralni čas je 2 x 30 minut.

● Za zaključek teh finalnih okrajnih tekem pa bodo gosto- valji v Mariboru v četrtek, 21. maja, ljubljanski vajenci in va- jenke, ki se bodo v mariborski- mi tovaršni pomerili v atletiki in nogometu. Za to reprezen- tančno srečanje industrijske mladine dveh največjih sloven- skih mest je že zdaj izredno veliko zanimanje. Celotno športno tekmovanje v počasti- tev dneva vajencev pa bo slo- vesno zaključeno hkrati s kul- turnim sporedom na malem sta- dionu v Ljudskem vrtu.

LEPA POBUDA CELJSKE »ŽIČNE«

Delovni kolektivi po vsej Jugoslaviji prirejajo čedalje več prireditelj v počastitev 40. obletnice ZKJ in SKOJ. Med temi so na zelo vidnem mestu tudi raznovrstna športna in te- lesno-vzgojna srečanja. Tako pestre in zanimive dejavnosti na tem področju, kakor sta jih poživila ta dva jubileja prav v zadnjem času, ne po- mnimo vsa minula leta.

Ce listamo po pisanem spisku teh množičnih in ponekod še zelo kvalitetnih tekmovanj, kratko malo ne moremo mimo tekem, ki so jih priredili v po- častitev 40. obletnice ZKJ in SKOJ delavci in delavke To- varne žičnih izdelkov »Žična« v Celju. Ta prizadevni celjski kolektiv, ki šteje samo 154 lju- di, je prav te dni priredil do- slej največje delavske športne igre, kar jih pominja v mestu ob Savinji. V zvezi s tem je še posebno zanimivo, da v tem delovnem kolektivu poprej sploh niso gojili športa, razen tani — nekoliko nogometa. Na pobudo 35-letnega uslužbenca- invalida Vlada Lipovška in pod pokroviteljstvom delavskega sveta ter neznatni opori pri strokovnih športnih forumih (sodniškemu poverjenstvu OKZ Celje itd.) je kolektiv na šport-

nih tekmah v kegljanju (28), nogometu, streljanju (33) in na- miznem tenisu (15) zaje- rekordno število sindikalnih športnih skupin iz Celja.

S temi velikimi tekmovanji je »Žična«, predvsem pa tova-

Najzaslužnejši za razmah športa v »Žični« — Vlado Lipovšek

riši Vlado Lipovšek, Vlado So- tošek, Robert Delorenz, di- rektor Stanko Kokalj in drugi, pokrenila zares množično pre- izkušnjo. Prvi so nehali tekmo- vati kegljavo, za njimi pa strelci, včeraj pa še nogometne enajstotice in namiznoteniška moštva. Zaključna svečanost z razdelitvijo pokalov in plaket ter častnih diplom vsem udele- ženim sindikalnim podružnicam pa bo danes v restavraciji »Kladivar«.

Letošnje tekmovanje, ki mu bodo v naslednjih tednih sledi- la še prijateljska srečanja, je še le začetek smotnega dela na telesnovzgojnem področju v tej tovarni. Prihodnje leto, ko bo delovni kolektiv »Žične« slavil 30. obletnico, bodo njegovi športni delavci spet priredili podobna tekmovanja, za spremembo za sorodna domača podjetja.

Prvi izidi

V kegljaškem tekmovanju se je potegovalo za zmago 28 mo- štev. Po zelo vznemirljivem poteku je naposled uspelo za- sestiti prvo mesto ekipi celjske- ga Tajništva za notranje zade- ve v postavi Požnen, Ostanek, Zgonc, Klemenčič, Mravljec in Nedoh.

● Rezultati: TNZ 964, ZVVO 951, Kovinotehna 939, Elvri 113,2; moštva: 1. BPT Tržič, 2. Tiskana Kranj, 3. Industrijski Jarše, 4. STS Kranj in 5. Utensilija.

OHO - AHA

Oho, to je zlo! V vsej Jugoslaviji so bili smučarji slabe volje zaradi pomanj- kljivih poročil z državnega smučarskega prvenstva v tekih na Kopaoniku. Toda — po krivici. Niso namreč vedeli, da poroče- valcem s tega prvenstva ni bilo lahko. Do prvega telefona je bilo namreč točno 36 kilometrov. Sicer pa — Kopaonik da laho- ko dober zgled. Če imajo športniki za vzor antičnega helenskega tekača, zakaj ne bi športni novinarji slavili simbol dopisnika s Kopaonika, ki je prehodil 72 km (36 km do telefona in 36 km nazaj), da je lahko svoji redakciji poročal o rezultatih prvenstva. — Vse redakcije pa seveda niso imele tako požrtvovalnih dopisnikov...

Aha, pa ena precizna. Celo dvakrat pre- cizna. Junak zgodbe je naš znani strel- cec Franc Planinc. Ko se je na ljubljanskem polfinalu za »Zlato puščico« slabo odrezal, je samo suho dejal: »V finalu — v Mari- boru, bom prvi.« In je bil res! Njegova be- seda in puška sta bili precizni. Seveda pa je bralcem treba nujno svetovati, da tega strelca ne posnemajo. Čeprav namreč ni

dvoma, da bi tako obljubo lahko dali, pa je seveda mnogo manj verjetno, da bi jo lahko tudi držali...

je lahko splitski sodnik zapustil prizorišče svoje napake. Sedaj bodo Rečani ubrali administrativno pot. Vprašanje pa je se- veda, če bodo uspeli...

Aha, in še nogometaška. Prav smilijo se človeku slabši ligasi, ki sedaj — ko jim že teče voda v grlo — premagujejo tudi najboljše tekmece, da se njihov zaostanek še vedno tolikšen, da se vendar ne bodo mogli rešiti izpada. Takaka ligaša sta na primer ljubljanski Slovan in Jesenice. Če bi tako igrala že jeseni, bi bila danes nemara povsem zadovoljna. Za prihodnjost naj to- rej velja: resnost že od vsega začetka...

Nasveti mojstra strelca

Najboljši strellec z zračno puško v Sloveniji: Franc Planinc

Kdor bo kdajkoli pisal o strelskem športu v Sloveniji, za gotovo ne bo smel mimo Franca Planinca (SD Diopler), ki sodi že vsa leta po osvoboditvi med najboljše in najuspeš- nejše jugoslovanske reprezen- tante, ter je že tretjič zma- gal v tekmovanju za »Zla- to puščico«. Ta okoliščina, posebno pa zaključek doma- če tekmovalne sezone z zrač- no puško sta bila povod, da smo zaprosili tega nepreko- sljivega mojstra strelskega orožja za kratek razgovor.

»Za uvod naj povem, da imajo delovni kolektivi za streljanje z zračno puško marsikje vse pogoje: pozimi skromno dvorano, poleti pa preprosto dvorano na planem. Povrh vsega veljajo zračne puške za strelske družine sa- mo 2650 dinarjev, naboj 35 par, tarča pa 70 par. Razen

denarja pa je za ta šport tre- ba žrtvovati še kaj več, predvsem prosti čas. Zelo ugodno je še, da ga lahko začnejo gojiti mladi in stari. Leta namreč ne igrajo tako odločilne vloge kot pri dru- gih panogah. Seveda pa je priporočljivo zelo, če stre- lec goji tudi dopolnilne špor- te. Sam sem pred leti gojil nogomet, plavanje, rokbor- bo, smučanje, kolesarstvo, namizni tenis in kegljanje.

Tako je začel naš razgovor državni reprezentant Franc Planinc. V nadaljnjem pa je povedal, da se mora sleher- ni novinec — strellec najprej naučiti pravilnega ravnanja z orožjem. Za primer je de- jal, da je na nedeljskem fi- nalnem tekmovanju za »Zla- to puščico« v Mariboru stre- ljaj s tri leta staro puško, ki je bila ves čas mnogo v rabi. »Ljudje kratko malo ne po-

znajo osnovnih prijemov za ravnanje z občutljivim orož- jem niti njegovih muh. To pa je že prvi korak za uspeh na treningu in tekmovanjih. Na vseh takih preizkušnjah pa je treba delati ne samo z orožjem, marveč tudi — z glavlo! Vsi učeniki in navo- dila za držo rok, lica, prsta in sploh celotne držo sicer ne pomagajo nič. In naposled še živci. Ti pogosto prekrizajo račune tudi izkušnemu strelcu, da ne strelja po ustaljenih pravilih. Vsak strellec mora namreč vedeti, kam je zadel in zakaj naboj ni odletel tja, kamor je že- lel. Na treningu se osebno popravljam tako, da si na ne- poskodovani tarči pri stoji- šču (ležišču) zaznamujem, kam sem bržkone zadel. Kaj- pak pa je treba za tak nad- zor biti samokritičen do skrajnosti.

Vojaško pravilo za strelja- nje je seveda načelna osno- va za slehernega strelca, o športnem streljanju pa so strokovnjaki napisali cele knjige. Daleč najpomemb- nejše pa je, da se strellec na tekmah lahko zbere in osre- dotoči vso pozornost na pra- vilno mirno držanje in pro- ženje. V tem hipu mora v pozabo vse ostalo — številke in rezultati. To pa je težko dosegljiva večšina. Zato je dobro, če strellec trenira z ostalimi tovaršni skupaj. Ta- ke priprave vsaj nekoliko ustvarijo vzdušje, kakršno je na tekmovanjih.

Za konec pa: kdor ima možnost in voljo, naj trenira čimveč, napreduje pa bo. Če ne bo nikoli zadovoljen z do- seženimi rezultati. V strel- stvu namreč poznamo skoraj nedosegljive absolutne re- zultate.

NA ČRNO-BELIH POLJIH

Elektroprojekt in SP zmagovalca

Dva tedna za prvotigaši so ustavili ogorčene boje na črno- belih poljih tudi šahisti tistih ljubljanskih kolektivov, ki so tekmovali v drugi oziroma tret- ji ligi. Od 23 ekip v teh dveh skupinah so želeni cilj — za- sestiti prvo ali vsaj drugo mesto in s tem zagotoviti prihodnjo zimo mesto v višjem razredu — lahko dosegla samo štiri mo- štva, vtem ko bosta dve ekipi morali v novi sezoni za eno stopnico nižje. Navzgor se bodo premaknili Elektroprojekt in »Karel Jeraj« oziroma Sloven- ski Poročevalec in tovarna ko- les »Roge«, prva dva v prvo ligo, druga dva v drugo ligo. Njihova mesta bodo zasedli DSNZ II, OLO, Hotel Turist in Kolo- dvorska restavracija, najslabše ekipe prve in druge lige.

Sicer pa naj spregovorijo re- zultati! Končna tabela druge lige ima naslednjo podobo: Elektroprojekt 49 točk ali 81,6 odst., Karel Jeraj (slepi) 44, Ze- leznikar II 39,5, Zavod za raz- iskavo materiala 32,5, Litostroji II 32 (6), Vojska bolnica 27 (6), LEK 26,5, PTT II 24,5, Ljub- ljanske mlekarne 22, Kolodvor- ska restavracija 13 in Hotel Tu- rist 12 točk. Prvak je dosegel nesporno čisto zmago, saj je ra- zen v srečanju z drugoplasira- nim (rezultat je bil neodločen

3:3) zmagal v vseh ostalih dvo- bojih. Levil delež sta pri tem nosila igralca na prvih dveh deskah, inž. Marek in inž. Slo- kan. Tudi drugemu mestu eki- pe slepih ni moč niti najmanj ugovarjati, čeprav gre praktič- no za ustrezno reprezentanco Slovenije. Njen naskok pred tretjim, s katerim so doživeli edini poraz, je dovolj velik in zatorej prepričljiv. Tem fantom veljajo vsekakor še posebej na- še prisrčne čestitke, četudi jih tudi vsi ostali zmagovalci, nič manj pa sploh vsa sodelujoča moštva, zaslužijo.

V tretji ligi pa so se ekipe po 11 kolih dokončno razvrstile takole: Slovenski Poročevalec 46,5, Rog 45, Žičnica I 41, Glo- bus I 34 (6), Saturnus 33,5 (6), Tovarna kovinske galanterije in TOS 33,5, TOPS 26 (6), Elektro- signal 24,5 (6), Komunalna Ban- ka 22 (12), Žičnica II 19,5 (6) in Globus II 13 točk. Tudi v tej skupini sta zmagovalni ekipi prepričljivo boljše, četudi je vsaka izmed njih hodila svojo pot v boju za najvišji mesti. Kombinacija časnika in grafičarjev je bila v vseh tek- mah na višini, saj je samo eni- kar (v prvem nastopu) dovolila neodločen rezultat 3:3, pozneje pa je kar naprej zmagovala, če- prav ne najbolj izdatno. Tako so bili največkrat vodilni na lestvi- ci, Kolesarji — šahisti pa so malce nihali: tudi na vrh so se povzpeli, da bi takoj zatem po- pustili in dovolili najbližjim tekme- cam, da se jim nevarno približajo. Se vedno pa je bilo dovolj sil, da so vse napade na svojo drugo postojanko odbili in športnim uspehom kolektiva dodali še enega. Slovenski Po- ročevalec, to je že treba omeni- ti, je imel tako kot Elektropro- jekt v drugi ligi, svoja najbolj- ša mošta na prvih dveh deskah. To sta bila Vidmar in Finžgar.

V skupno 22 partijah je samo Finžgar oddal en remi, Vidmar pa je bil stoodstoten kot Tramp- puž v prvi ligi na prvi deski. Oba skupaj sta potemtakem prispevala h končnemu izkupič- ku svoje ekipe skoraj polovico doseženih točk. Tudi v tretji ligi ljubljane to ni mala reč.

Zdaj, ko je sindikalno prven- stvo glavnega mesta naše re- publike pri kraju (od družin in nobenih poročil, čeprav prav gotovo tekmujejo!), bodo neka- tere sindikalne ekipe nastopile še v pokalnem prvenstvu, po- tem pa se bodo najbolje iz vse republike začele pripravljati za slovensko prvenstvo. Do tja je

še veliko časa, se pravi, da bo- do aktivnejše med njimi vmes- no obdobje temeljito izbrabile za prihodnje boje. Ti bodo spet hitro pred durmi, in z njimi novo veselje in nova razoča- ranja.

Judo med vajence

Na nedeljski redni letni skup- ščini Judo zveze Slovenije v Ljubljani so se zborovali po poročilih in večurni plodni raz- pravi odločili tudi za več kon- kretnih propagandnih akcij med delavsko mladino. Zveza, ki bo imela odlej sedež v Mariboru, bo vse leto skrbela za privlače- na propagandna tekmovanja v delovnih kolektivih in indu- strijskih središčih. Takaj nastopi- bodo prvenstvo in junji medtem ko bo posebna privlače- nost nove jesenske sezone prvenstvo Slovenije v judu za vajensko mladino. Prvenstvo bo septembra.

Kovinar : Planika

2:2 (1:1)

Nogometna enajstotica mari- borskega Kovinarja (Tezno) je pred dnevi odigrala prijateljsko tekmo s Planiko iz Kranja. Tekma se je končala neodlo- čeno 2:2 (1:1).

Atleti na Jesenicah

Na Jesenicah so te dni ob- novili delo nekdanje atletske- ga kluba, v katerem se je zelo rada zbirala delavska mladina. Novo vodstvo je ob tej prilož- nosti pripravilo pester in zani- miv delovni načrt za letošnjo sezono. Med drugim bodo mladi atleti s tekmami počastili 40. obletnico ZKJ in SKOJ ter 90. obletnico jeseniške železarne.

Keglišče za štorske kovinarje

Sportno društvo Kovinar iz Štor bo dobilo letos nov sta- dion, ki se ga najbolj veselijo — kegljavci. Le-ti bodo zdaj na vrsti za dograditve že dolgo ob- ljubljenega sodobnega keglji- šča. Doslej so namreč morali trenirati v Celju, kar jim pa ni jemalo volje za delo.

Priprave na prireditelji iz Štor so pred kratkim priredili tudi tekmovanje, na katerem je kegl- jalo 15 vrst iz Celja in okolice. Prvo mesto je zasedlo moštvo Ingrads (759).

TEKSTILCI na snegu

Sindikalna podružnica Bom- bažne predilnice in tkalnice v Tržiču je pred dnevi priredila na idealnih zeleniških smučar- skih terenih III. smučarske tek- me tekstilcev. Pokroviteljstvo nad igrami je prevzel republi- škí sindikat slovenskih tekstil- cev. Na prvenstvu so tekmovali smučarji mnogih tekstilnih to- varn iz vse Slovenije. Udelež- ba pa bi bila lahko še večja, če bi bili povabljeni docela pre- pričani, da je v tem spriženem in muhastem »zimskem« času na Gorenjskem, predvsem na

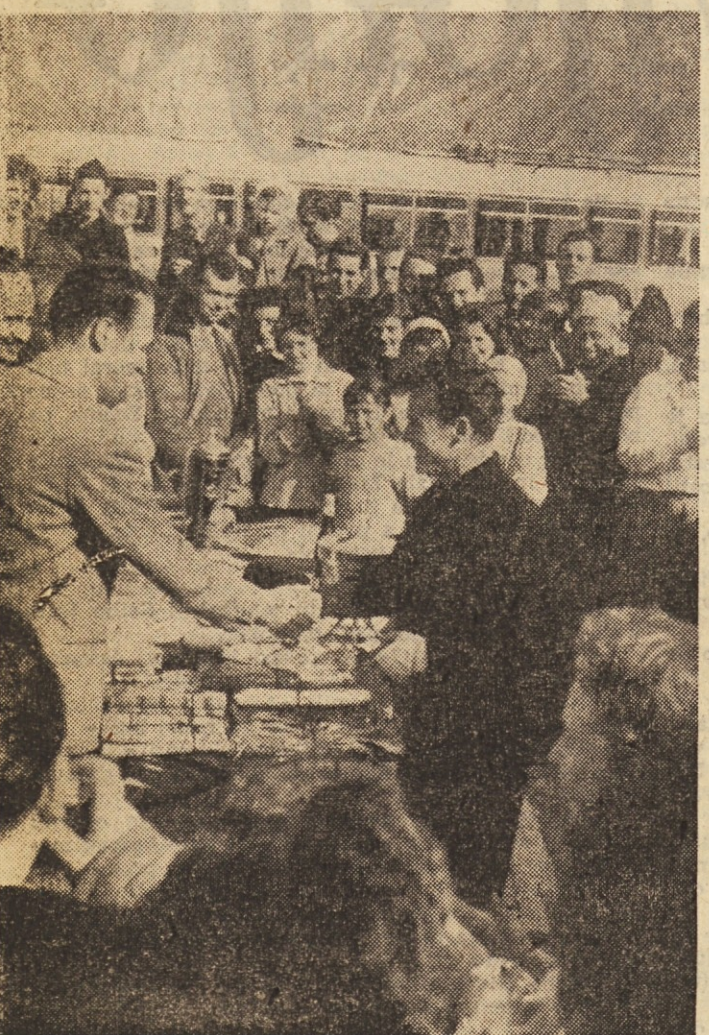
Zelenici še možno smučati. Številni tekmovalci in izletni- ki so bili navdušeni nad lepoto Zelenice in gorate okolice, še bolj pa nad lepim vremenom in ugodnimi pogoji za smuko. Pri- reditelji so imeli zares srečno roko, da so ujeli prav zadnjo prilžnost za tako tekmovanje.

Pokal in najrazličnejša prak- tična darila, ki so jih prispe- vala slovenska tekstilna podjet- ja (46), so marsikaterega udele- ženca razveselila enako kakor prelepa tekmovalna proga. Na- posled pa so prišli na račun še

gledalci, saj so videli tekmova- nje, ki se je odlikovalo po mno- žičnosti in kvaliteti.

V veleslalomu (23 vrat, višins- ka razlika 150 m) se je pome- rilo skupaj 79 tekmovalcev in tekmovalk.

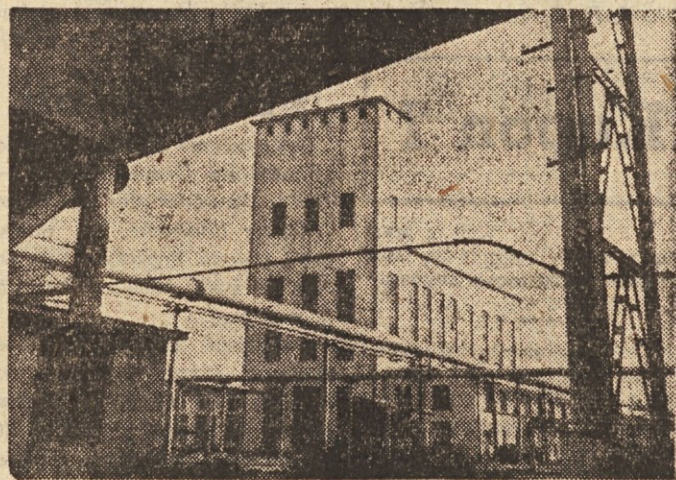
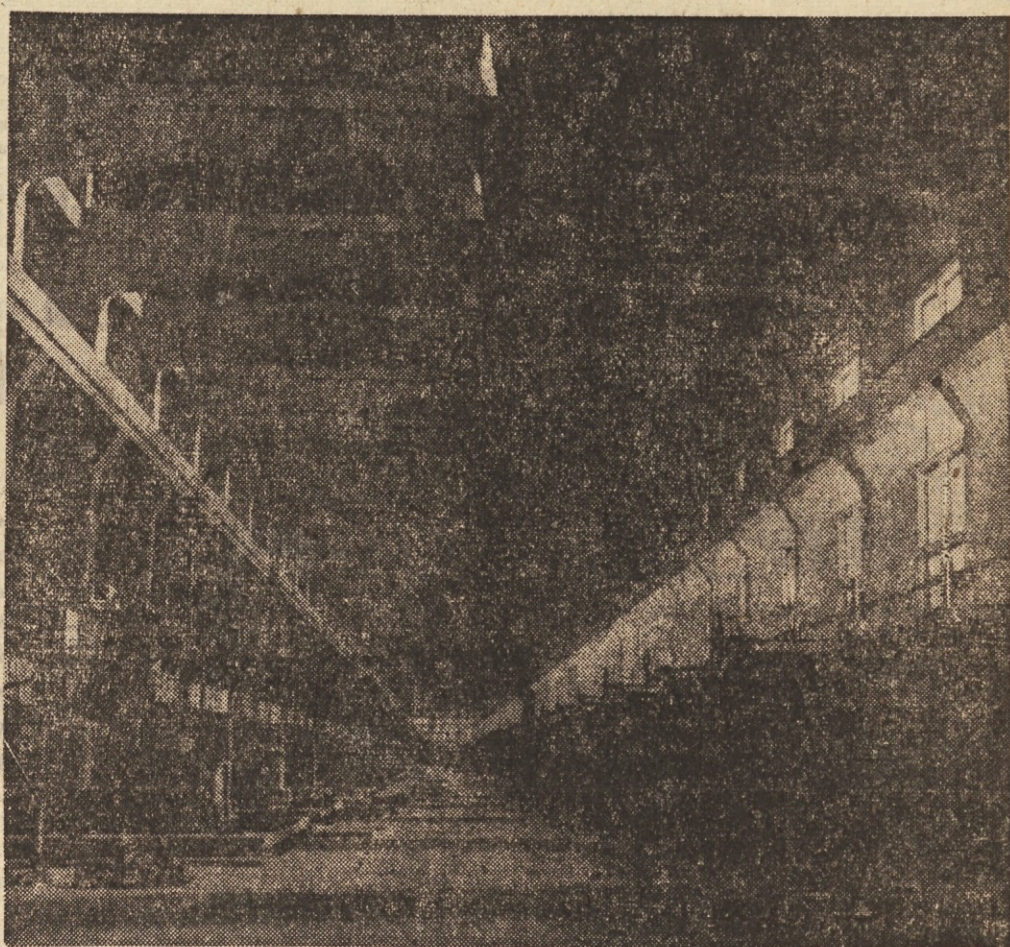
Izidi, članice: Koder (STTS) 0,48, Lukanc (BPT) 0,49, Štefe (BPT) 2,28 min; člani: Ahačič (BPT) 41,3, Franko (Sešir) 41,3, Šarabon 0,42, Bogataj (oba BPT) 0,43, Gale (Utensilija) 0,31, Lang 0,43, Križaj 43,2, Frantar 44,1, Knific (vsi BPT) 44,2, Pečevnik (STTS) 44,3; starejši člani (kraj- ša proga): Slavko Lukanc (BPT) 40,0, Ošina (STTS) 51,2, T. Aha- čič (BPT) 54,0, Jereb (Tiskani- na) 59,0, Ogriz (BPT) 1,04,4; mladinci: Rolih (Tiskarina) 44,0, Teran 50,3, Stegnar (oba BPT) 1,03,4, Novinc (Gorenj. predil.) 1,12,2, Vidic (Tiskarina) 1,13,2; moštva: 1. BPT Tržič, 2. Tiskana Kranj, 3. Industrijski Jarše, 4. STS Kranj in 5. Utensilija.

Zmagovalci smučarskih tekem tekstilcev Ahačič sprejema pokal

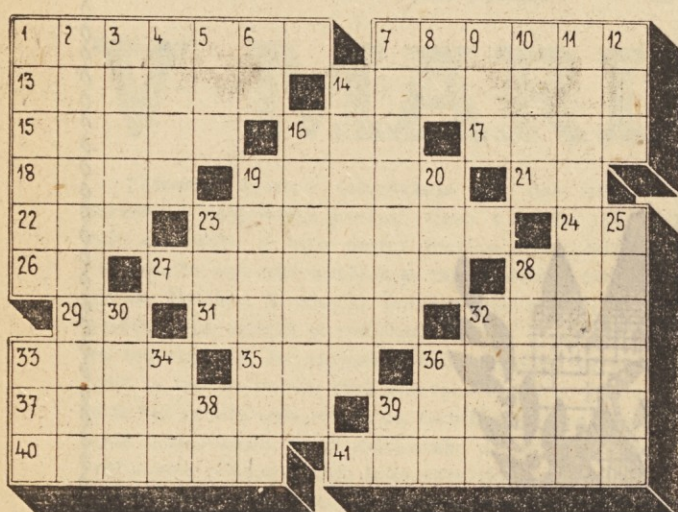
KOLEKTIV TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA
»KIDRIČEVO« PROSLAVLJA 40-LETNICO KPJ
Z ISKRENIMI ŽELJAMI VSEM DELOVNIM
LJUDEM, DA BI POD VODSTVOM V REVO-
LUCIONARNI BORBI PREKALJENE ZVEZE KOMUNI-
STOV DOSEGALI ČIMVEČJE USPEHE V GRADITVI
SOCIALIZMA

TOVARNA GLINICE
IN ALUMINIJA

KIDRIČEVO

Za razvedrilo in kratek čas

KRIZANKA

Vodoravno: 1. zadostna količina vsega; 7. zmagovalci, rektorji; 13. mesto v severni Italiji; 14. mesto v Medijimurju; 15. lepo vedenje; 16. dvojica; 17. južnoameriška vrsta udomačene kamele; 18. državniki starega Rima; 19. hočem, želim; 21. začetnici priimka in imena slovenskega političnega delavca in publicista, dolgoletnega predsednika »Svoboda«; 22. tuja kratica za eno zahodnih držav; 23. že vnaprej izberem (v trgovini); 24. staroegipčanska duša; 26. začetnici imena in priimka (psevdonima) znane ameriškega humorističnega pisatelja (»Tom Sawyera«); 27. plastična snov — celuloz; 28. izraz pri šahu; 29. kos kopne zemlje, ki se zajeda globoko v morje; 31. koristen, takšen, ki ga je moč uporabiti; samo petat, obesen na listino;

32. nevestina oprava; 33. otok v Indoneziji; 35. medmet; 36. nalagam na ogenj; 37. delavec, odlikovan za izredno požrtvovalnost pri delu s častnim nazivom; 39. muza gledališke igre; 40. porok, tisti, ki jamči; 41. muslimanski štiridesetdnevni post.

OREHI

POPOVNA MUHA

Popovnika sta odšla na pot iz dveh vasi, ki sta bili oddaljeni druga od druge 20 kilometrov. Pešca sta hodila po cesti drug proti drugemu s hitrostjo 5 kilometrov na uro. Ko je krenil na pot prvi, mu je z nosa zletela muha, ga prehitela in poletela v smeri proti drugemu popovniku. Ko je prehitela do tega, pa se ni ustavila, marveč se je v zraku obrnila in je odletela spet nazaj v smeri proti prvemu popovniku, nakar se je, ko je priletela do tega, spet obrnila itd. Skratka — nadležna muha je letala tako dolgo med obema popovnikoma, ki sta se med tem nenehno približevala drug drugemu po cesti, dokler se človeka nista srečala. Potem pa je muha vendarle odletela. Ali znate izračunati, koliko je muha preletela v tem času, če je letela s hitrostjo 30 kilometrov na uro?

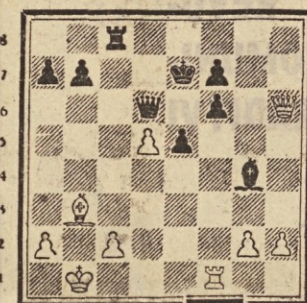
POPKI IN CVETOVI

Na česnjevi vejli je bilo zvečer 6 in pol krat več popkov kot odprtih cvetov. Bilo pa je zelo toplo in česnja se je naglo razcvetela: dopoldan naslednjega dne se je na česnjevi vejli odprlo 16 popkov in tako je bilo sedaj vsega skupaj dvakrat toliko cvetov kot zaprtih popkov.

Pomislite in izračunajte, koliko je bilo zvečer popkov in koliko odprtih cvetov!

Kombinirajmo

STEV. 13

Beli na potezi dobi

Beli: Kb1, Dh6, Tf1, Lb3, Pa2, c2, d5, g2, h2 (9)
Črni: Ke7, Dd6, Tc8, Lg4, Pa7, b7, e5, f6, f7 (9)

Kupon 7

Rešitev šahovskega problema
Dk 3. 3. 46 +
Reš. 13. 1. Dd4, Ld7 2. Txb3!!!
popkov in 4 cvetov!
je bilo na česnjevi vejli 26 popkov in 4 cvetov!
Zvečer —
preletela komaj 60 kilometrov.
In tako je muha med tem časa
srečala že po dveh urah hoda
muha — Popovnika sta se
Nadležna

SVOJEVRSTNA ŠPORTNA DISCIPLINA

Nedavno tega so v enem od srbskih mest pripravili tekmovanje v telu na 100 metrov. Tega tekmovanja se je udeležil tudi beograjski študent Milan Vukobratović, ki se je plasiral na tretje mesto. Doseženi rezultat s športnega stališča sicer ni pomenil posebnih senzacij, ko ne bi bilo pri tem dodatne zanimivosti: študent je namreč vso tekmovalno stezo pretekel tako, da je bil obrnjen nazaj, s hrbtom proti cilju!

120 KM V ŠOLO IN NAZAJ

Trije učenci šestega razreda gimnazije v Gospiču v Liki — Rade Sanander ter Savo in Čedomir Mirković — imajo prav gotovo najdaljšo pot do šole od vseh učencev, kar jih je v državi. Omenjeni trije učenci se vsakega jutra odpravijo iz domače vasi Grabe v občini Gračac in najprej pešajo 10 kilometrov, dokler ne pridejo do železniške postaje. V vlakom se potem odpeljejo v 50 kilometrov oddaljeni Gospič,

kjer imajo šolo. Med potjo tja in nazaj torej vsak dan prehodijo ali prevozijo polnih 120 kilometrov!

Lepo je slišati, da so ti učenci kljub vsakodnevnemu zgodnjemu vstajanju in poznemu povratku znani kot zelo dobri učenci, čeprav so vsak dan skoraj polovico dne na poti. Mimogrede pa je zanimivo tudi to, da nihče od teh učencev, ki imajo tako daleč v šolo, ni še niti enkrat manjkal pri pouku.

ZADRUGA, KI IMA LASTEN »DENAR«

Kmetijska zadruga v vasi Mimice v splitskem okraju je izdala svojim članom posebne denarne bone v skupni vrednosti pol milijona dinarjev; posamezni boni predstavljajo vrednost po 100, 500, 1000 in 5000 dinarjev. S temi boni je moč plačati kupljeno blago v zadrugi, prodajalni in v mesnici, pa tudi obračunavati medsebojne izdatke zadrugi. Tako so v tej vasi zmanjšali obtočnost denarja v gotovini na najmanjšo možno mero, kar se je izkazalo za zelo prikladno in koristno.

Omenjena zadruga je tudi sicer znana kot ena najboljših v deželi, Mimici pa slovijo daleč na okoli kot pridni in varčni ljudje. Zato je tudi njihova vas med najnaprednejšimi. V vasi ni niti ene družine, ki ne bi imela med svojimi člani vsaj po enega umskega delavca, poraba električne energije na prebivalca v Mimicah pa je celo večja kot v — Svici! Zanimivo je, da so Mimici vse te uspehe dosegli v zelo težavnih pogojih, saj obdelujejo revno, le malo plodno zemljo in nimajo blizu kakšnega večjega industrijskega naselja.

PROTI RADOVEDNEŽEM

Znano je, da ribiči kaj neradi poslušajo vprašanja radovednežev, ki bi radi vedeli, če ribe kaj prijemljejo. Ribič takrat nekaj zabrudna predse in običajno sploh ne da odgovora. Toda vsiljivega radovedneža taki znaki slabe volje le redkokdaj opozore. Odgovor pa, ki ga je dal ribič Ante z Brača vsem radovednežem enkrat za vselej, je vsekakor svojevrsten in domiseln; prebivalci Brača se mu vsak dan smejejo:

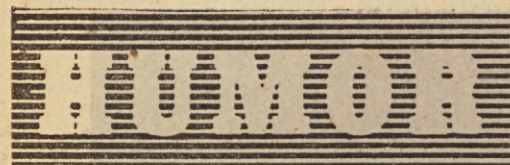
Ante je namreč lastnik ribiškega čolna, ki z njim vsak dan odvesla na lov in ki ga je nedavno tega sveže prepleskal. Ker je imel tudi Ante opravka z radovedneži, ki so ga vsak dan spraševali, če gre loviti, jim je odgovoril prav na kratko. Ime njegovega čolna, ki ga je napisal s temno barvo ob rob kljuna, se namreč glasi: »Kaj te briga!«

MLADENIČ

MEDICINSKA POSEBNOST

Dvajsetletni Ante Mikić iz Srednjega Lipovca na Hrvatskem, ki je po poklicu pek v rodni vasi, je zaslovel med strokovnjaki kot — medicinska posebnost. Ob pregledu pred naborno komisijo so namreč zdravniki zagrebške internе klinike pojasnili, da je Mikić rodil kot dvojček; njegov brat pa je umrl že med samim porodom. Zdravniki menijo, da je imel prav gotovo le eno samo ledvico.

Slikanja z rentgenskimi žarki in podrobnejši pregledi so pokazali, da leži pri Mikiću — ki sedaj služi vojaški rok — levi ledvici druga pod drugo. Zdravniki zagrebške internе klinike pojasnijo, da je Mikić rodil kot dvojček; njegov brat pa je umrl že med samim porodom. Zdravniki menijo, da je imel prav gotovo le eno samo ledvico. Mikićeve ledvice delujejo povsem normalno in mladenič ne občuti ničesar posebnega tako da se ne bo iznebil tretje, odvisne ledvice, čeprav mu več znanih zdravnikov in kirurgov svetuje, naj se operira.

— Zakaj bi celo zimo spala, ko pa lahko delava tudi honorarno!...

— Pаметen človek; kaže, da mu bo res uspelo privabiti poslušalce na svoj koncert!...

— Kritiziral sem direktorja v podjetju!...

— Odmakni umivalnik! Saj veš, da stanuje pod nama predsednik hišnega sveta!

— Zadnjič ste mi dali tako močno zdravilo, da vse leto nisem mogel dobiti bolniškega dopusta!...

— SOFER PRI OČESNEM ZDRAVNIKU — Pa tole? — Dovoljeno parkiranje!

